

Beskrivande data
om barnomsorg
och skola 2000

Skolverket

Rapport 192

Organisation
Resurser
Resultat

Beskrivande data om barnomsorg och skola 2000

Sammanfattning: I denna rapport ges en aktuell, övergripande bild av hur svensk barnomsorg och skola är organiserad, t.ex. antal barn/elever och personal i olika verksamhetsformer. Rapporten redogör också för kostnaderna för de olika formerna av barnomsorg och skola och även för vilka resultat som uppnås i skolan. Rapporten grundar sig på det statistiska material som lämnats till det nationella uppföljningssystemet för barnomsorg och skola.

Summary: This report provides a general description of current child-care and educational organisation in Sweden, showing for example child/pupil and staff strengths. The report, which also gives expenditure and achieved results in the different types of child-care and school, is based on the statistical material supplied to the national monitoring system for the child-care and school sector.

Ämnesord: Statistik, barnomsorg, förskoleklass, grundskola, specialskola, särskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, utlandsskolor, elever, lärare, kostnader, betyg.

Beställningsadress: Liber Distribution
Publikationstjänst
162 89 Stockholm
Telefon 08-690 95 76
Telefax 08-690 95 50
e-mail: skolverket.lds@liber.se

Beställningsnr: 00:571
Pris 60 kr exkl. moms,
porto och exp. kostnader.

Från Internet:

Rapporten finns också tillgänglig
via Skolverkets hemsida på internet.
Internetadressen är:
<http://www.skolverket.se>
Klicka på "Gå direkt till..." och därefter
på "Statistik". Skolverkets hemsida
kan också nås från Skoldatanätet.

Tidigare utgåvor i samma serie:

Rapport nr 173: Beskrivande data
om barnomsorg och skola 1999.
Beställningsnr: 99:475.

Rapport nr 157: Beskrivande data
om barnomsorg och skola 1998.
Beställningsnr: 98:392.

Rapport nr 135: Beskrivande data
Om skolveksamheten 1997.
Beställningsnr: 97:300.

Rapport nr 107: Beskrivande data
om skolverksamheten 1996.
Beställningsnr: 96:232.

Rapport nr 75: Beskrivande data
om skolverksamheten 1995.
Beställningsnr: 95:160.

Rapport nr 52: Beskrivande data
om skolverksamheten 1994.
Beställningsnr: 94:104.

Rapport nr 8: Beskrivande data
om skolverksamheten 1993.
Beställningsnr: 93:55.

Skolverkets diarienummer: 2000:2208

ISSN 1103 - 2421

ISRN SKOLV - R — 194 – SE

Omslag: Lotta Blom

Foto: Bror Karlsson

Tryck: Elanders Gotab AB, Stockholm 2000

Utgiven av Skolverket, 106 20 Stockholm

<http://www.skolverket.se>

Förord

Syftet med denna fakta-redovisning är att ge en aktuell, övergripande bild av hur svensk barnomsorgs- och skolverksamhet är organiserad, vilka resurser som disponeras och i vissa hänseenden vilka resultat som uppnås. Rapporten beskriver förhållandena inom samtliga barnomsorgs- och skolformer som ligger inom Skolverkets ansvarsområde. I rapporten redovisas också eventuella skillnader mellan olika huvudmän och utbildningsanordnare samt viktigare förändringar jämfört med tidigare år.

Rapporten har utkommit årligen sedan 1992. Uppgifter om barnomsorgen ingår sedan 1998. De statistiska uppgifterna är till största delen hämtade från det nationella uppföljningssystemet och bygger på uppgifter som rapporterats in av huvudmännen till Statistiska Centralbyrån.

Årets rapport kommer att översättas till engelska. Den beräknas kunna publiceras på Skolverkets hemsida på internet (adress se nedan) under senare delen av januari 2001.

De läsare som är intresserade av en mer detaljerad statistik om barnomsorg och skola hänvisas till rapporterna Barnomsorg och skola i siffror, 2000:del 1, 2 och 3, som ingår i den nationella, sektorsövergripande serien Sveriges officiella statistik. För de läsare som vill ta del av resultatindikatorer på kommunnivå finns rapporterna "Barnomsorg och skola. Jämförelsetal för huvudmän, del 1, mars 2000 och del 2, oktober 2000". Samtliga rapporter finns tillgängliga via Skolverkets hemsida på internet. Adressen är <http://www.skolverket.se> – klicka på "Gå direkt till..." och därefter på "Statistik".

Rapporten har utarbetats av en projektgrupp inom avdelningen för uppföljning och utvärdering.

Stockholm i oktober 2000

Staffan Lundh
Avdelningschef

Ulf Schwartz
Undervisningsråd

Innehåll

Förord 3

Några korta fakta om... 5

1. Några skolformsövergripande områden 6

- 1.1 Organisation och ledning 7
- 1.2 Skolplaner och kvalitetsredovisningar 8
- 1.3 Eleverna är flickor och pojkar – lärarna är kvinnor och män 9
- 1.4 Miljöskolor 10

2. Barnomsorg 11

- 2.1 Organisation 12
- 2.2 Resurser 18

3. Förskoleklass 22

- 3.1 Organisation 22
- 3.2 Resurser 24

4. Grundskolan 26

- 4.1 Organisation 27
- 4.2 Resurser 32
- 4.3 Resultat 35

5. Specialskolan 38

- 5.1 Organisation 38
- 5.2 Resurser 39

6. Särskolan 42

- 6.1 Organisation 42
- 6.2 Resurser 44

7. Gymnasieskolan 47

- 7.1 Organisation 47
- 7.2 Resurser 54
- 7.3 Resultat 58

8. Kommunal vuxenutbildning 63

- 8.1 Organisation 63
- 8.2 Resurser 67
- 8.3 Resultat 69

9. Vuxenutbildning för utvecklingsstörda 71

- 9.1 Organisation 71
- 9.2 Resurser 72

10. Statens skolor för vuxna (SSV) 74

- 10.1 Organisation 74
- 10.2 Resurser 75
- 10.3 Resultat 77

11. Svenskundervisning för invandrare (sfi) 78

- 11.1 Organisation 78
- 11.2 Resurser 80
- 11.3 Resultat 82

12. Svensk utbildning i utlandet 85

- 12.1 Organisation 85
- 12.2 Resurser 88
- 12.3 Resultat 89

13. Total kostnad för barnomsorg och skola 91

Några korta fakta om...

elever

- Antalet inskrivna barn i barnomsorgen var i oktober 1999 totalt 720 000, 372 000 i förskoleverksamhet och 348 000 i skolbarnsomsorg.
- Drygt 93 procent av alla sexåringar var inskrivna i den nya skolformen förskoleklass och drygt fyra procent var inskrivna i grundskolan. Det totala antalet elever i förskoleklass var 112 300.
- Antalet elever i grundskolan ökade med 25 000 jämfört med föregående år. I grundskolan gick 1 035 000 elever hösten 1999.
- Av grundskolans elever gick 33 600 (3,2%) i en fristående skola hösten 1999. Det var en ökning med drygt 4 500 jämfört med året innan.
- Av de 96 600 elever som slutade grundskolan våren 1999 gick 94 300 (97,6%) vidare till gymnasieskolan hösten 1999. Totalt hade gymnasieskolan 305 600 elever hösten 1999.
- I komvux deltog 350 900 personer läsåret 1998/99. Det var en ökning med 27 500 elever jämfört med läsåret 1997/98. Av det totala antalet elever var 66 procent kvinnor och 23 procent var födda utomlands.

lärare

- I riket som helhet fanns 7,6 heltidstjänstgörande lärare per 100 elever i grundskolan hösten 1999. Det var en oförändrad nivå jämfört med föregående år.
- Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 87,0 procent i grundskolan och 83,2 procent i gymnasieskolan hösten 1999. Andelen var i båda skolformerna betydligt lägre för fristående skolor (69,3 resp. 58,0 %).

kostnader

- Kostnaden för skolväsendet beräknas för 1999 ha uppgått till 93,3 miljarder kronor. Motsvarande kostnad för barnomsorgen var 39,7 miljarder kronor. Tillsammans svarade kommunernas utgifter för skola och barnomsorg för 44 procent av den kommunala sektorns samlade kostnader.
- Kostnaden för grundskolan 1999 var 56,3 miljarder kronor. Räknat per elev motsvarar detta 54 900 kronor. Undervisningen svarade för knappt hälften och lokalerna för knappt en femtedel av den totala kostnaden.

betyg

- I juni 1999 fick eleverna i grundskolan för andra gången slutbetyg enligt det nya kunskapsrelaterade betygssystemet. Det genomsnittliga meritvärdet för de elever som slutade årskurs 9 var 202,1. Flickor hade högre genomsnittligt meritvärde än pojkar och elever i fristående skolor hade högre meritvärde än elever i kommunala skolor.
- Våren 1999 saknade nästan 23 procent av de elever som gick ut grundskolan betyg i ett eller flera ämnen. Det var en ökning med drygt två procentenheter jämfört med föregående år. Knappt åtta procent av eleverna nådde inte kunskapsmålen i ett ämne och nästan 15 procent nådde inte målen i två eller fler ämnen.

Några skolformsövergripande områden

Ett intensivt förändringsarbete har pågått i den svenska skolan under hela 1990-talet. Från den 1 juli 1991 har kommunerna ansvaret för skolans genomförande. Riksdag och regering styr genom mål och genom det resultatansvar huvudmän och skolor har. Med denna förändring av ansvaret har läroplaner och kursplaner en annan utformning än tidigare. Nya läroplaner och betygssystem har successivt införts och i de flesta kommuner har omorganisationer genomförts som påverkar skolverksamheten. I samband med att bestämmelserna om barnomsorg flyttades över från socialtjänstlagen till skollagen den 1 januari 1998 övertog Skolverket myndighetsansvaret för barnomsorgen från Socialstyrelsen. Samtidigt ersattes kommunernas skyldighet att erbjuda sexåringar förskola under minst 525 timmar med en skyldighet att tillhandahålla plats i den nya skolformen förskoleklass.

Syftet med denna rapport är att ge en aktuell bild av barnomsorg och skola. I rapporten beskrivs samtliga de barnomsorgs- och skolformer som ligger inom Skolverkets ansvarsområde (se diagram 1). I detta inledande kapitel redovisas några skolformsövergripande områden nämligen kommunernas organisation och ledning, förekomsten av skolplaner och kvalitetsredovisningar, jämställdhet samt miljöskolor. Uppgifterna i detta kapitel bygger huvudsakligen på information som insamlats av Skolverkets regionala organisation i juni 2000.

Diagram I. Barnomsorgs- och skolformer inom Skolverkets ansvarsområde – antal barn/elever samt huvudmän den 15 oktober 1999

Barnomsorg

Förskoleverksamhet 372 000 inskrivna barn – kommun – enskild	Skolbarnomsorg 348 100 inskrivna barn – kommun – enskild
--	--

Utbildning för barn och ungdom

Förskoleklass 112 300 elever – kommun – enskild – fristående		
Grundskolan 1 034 900 inskrivna barn – kommun – stat (sameskolan) – fristående	Specialsolan 800 elever – stat	Särskolan 17 200 elever – kommun – landsting – fristående
Gymnasieskolan 305 600 elever – kommun – landsting – fristående		
Utlandsskolor 1 200 elever		

Vuxenutbildning

Komvux 350 900 elever ¹⁾ – kommun – landsting	Särvux 4 200 elever – kommun	SSV 10 600 elever ¹⁾ – stat	SFI 34 700 elever ¹⁾ – kommun
--	---	---	---

¹⁾ Avser läsåret 1998/99.

I.1 Organisation och ledning

Nämndorganisation

Kommunallagen och skollagen ger landets 289 kommuner en större frihet än tidigare att utforma sin politiska ledningsorganisation. I 2 kap. 1 § skollagen föreskrivs att varje kommun och landsting skall utse en eller flera nämnder som styrelse för sitt offentliga skolväsende. I juni 2000 såg variationen i nämndorganisation ut på följande sätt:

A – 172 kommuner hade en nämnd med ansvar för förskola, skolbarnomsorg, förskoleklass, alla obligatoriska skolformer (grundskola, särskola) och alla frivilliga skolformer (gymnasieskola, gymnasiesärskola, komvux, särvux och sfi).

B – Fem kommuner hade en nämnd med ansvar för förskola och en nämnd med ansvar för skolbarnomsorg, förskoleklass, alla obligatoriska och alla frivilliga skolformer.

C – 73 kommuner hade en nämnd med ansvar för förskola, skolbarnomsorg, förskoleklass och alla obligatoriska skolformer samt en nämnd med ansvar för alla frivilliga skolformer.

D – Två kommuner hade en nämnd med ansvar för förskola, skolbarnomsorg, förskoleklass, alla obligatoriska skolformer samt gymnasiesärskolan och en nämnd med ansvar för alla frivilliga skolformer utom gymnasiesärskolan.

E – Övriga 37 kommuner hade var sin unik politisk ledningsorganisation som alla avvek från de fyra kategorierna ovan.

17 kommuner (en kommun inom kategori B, fem kommuner inom kategori C och 11 kommuner inom kategori E) hade en organisation bestående av kommundels- eller stadsdelsnämnder där den nämnd som ansvarade för hela eller delar av barnomsorgen och de obligatoriska skolformerna i själva verket var uppdelad på flera kommundels- eller stadsdelsnämnder.

32 kommuner (21 inom kategori C och 11 inom kategori E) samverkade i 10 gymnasieförbund där alla (kategori C) eller vissa (kategori E) av de frivilliga skolformerna ingick.

Av samtliga 289 kommuner hade 106 en organisation där en eller flera nämnder med ansvar för förskola, skolbarnsomsorg och/eller skola också hade ansvar för andra kommunala verksamheter som t.ex. kultur- och fritid, individ- och familjeomsorg eller arbetsmarknadsfrågor.

Bland de frivilliga skolformerna intar Kunskapslyftet inom komvux en särställning. I 54 kommuner låg ansvaret för Kunskapslyftet på en annan nämnd än den som normalt ansvarade för komvux. Oftast bestod detta i att Kunskapslyftet sorterades direkt under kommunstyrelsen.

25 kommuner hade ändrat på sin nämndorganisation för förskola, skolbarnsomsorg och skola sedan juni 1999.

Förvaltningsorganisation

I 259 av Sveriges 289 kommuner överensstämde förvaltningsorganisationen med nämndorganisationen, dvs. varje nämnd motsvarades av en förvaltning med samma ansvarsområde. Övriga 30 kommuner hade en förvaltningsorganisation som i något avseende avvek från nämndorganisationen. Den vanligaste avvikelserna var att det fanns en förvaltning men två nämnder för barnomsorg och skola men också det omvända dvs flera förvaltningar men en nämnd förekom. Därefter vanligast var att förvaltningen var uppdelad i någon form av beställar/utförarorganisation. Det förekom också att förvaltningen svarade för vissa verksamheter inom en annan nämnds ansvarsområde, t ex kultur- och fritid eller individ- och familjeomsorg.

1.2 Skolplaner och kvalitetsredovisningar

2 kap. 8 § skollagen föreskriver att det skall finnas en skolplan i varje kommun. Av denna skall särskilt framgå vilka åtgärder kommunen avser att vidta för att uppnå de nationella målen för skolan. Varje kommun skall kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen. Utvecklingen av antalet kommuner med skolplan redovisas i tabell 1.

Tabell 1. Förekomst av skolplan i kommunerna

År	Antal kommuner med skolplan	Antal kommuner utan skolplan	Uppgift saknas	Totalt antal kommuner
1992	141	137	8	286
1993	230	45	11	286
1994	279	7	0	286
1995	274	14	0	288
1997	271	17	0	288
1999	260	28	0	288
2000	257	32	0	289

Vid det senaste undersökningstillfället i juni 2000 saknades giltig skolplan i 31 kommuner. Den vanligaste orsaken (20 kommuner) till att kommunen saknar giltig skolplan är att kommunens tidigare skolplan har upphört att gälla och att en ny skolplan är under utarbetande men ännu inte har godkänts av kommunstyrelsen. Fyra kommuner har andra måldokument som dock inte bedöms uppfylla lagens krav. För resterande sju kommuner saknas uppgift om orsak.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning i skolväsendet (SFS 1997:702) skall varje kommun och skola årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen

respektive arbetsplanen. En kvalitetsredovisning skall innehålla en bedömning av dels i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts, dels vilka åtgärder som behövs om målen inte uppnåtts.

Skolverket har i en rapport till regeringen i september 2000 redovisat kvalitetsarbetet i kommuner och skolor samt Skolverkets åtgärder för att stödja detta arbete. Rapporten visar att 152 av landets kommuner den 1 april 2000 hade upprättat kvalitetsredovisningar för 1999. Det var en ökning med 136 kommuner jämfört med halvårsskiftet 1999, då endast 16 kommuner kvalitetsredovisat.

Av de kommunala kvalitetsredovisningar som fastställts t.o.m. mars 2000 bedöms hälften ha ett innehåll som överensstämmer med förordningens krav. De vanligaste bristerna, som återfinns i hälften av de kommunala redovisningarna, är att de saknar analys och bedömning av resultaten och/eller en beskrivning av vilka åtgärder som ska vidtas för att nå de uppställda målen.

Av de 152 upprättade kvalitetsredovisningarna på kommunnivå behandlar 139 grundskola, 94 gymnasieskola, 90 förskoleklass och 81 komvux. Mera sällan behandlas särskola och särsvux. 64 kommunredovisningar tar upp den obligatoriska särskolan, 18 gymnasiesärskolan och 14 särsvux. Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen omfattas inte av kravet på att kvalitetsredovisning skall upprättas. Dessa verksamheter förekommer emellertid vardera i ett 90-tal kommunredovisningar.

Av de 137 kommuner som inte upprättat kvalitetsredovisningar uppgav 46 att den kommer att presenteras under senare delen av 2000 medan 25 uppgav att kvalitetsredovisningen planeras till 2001. En kommun planerar att redovisa 2002. Övriga 65 kommuner har inte angett någon tidpunkt för när kvalitetsredovisningen beräknas vara upprättad.

1.3 Eleverna är flickor och pojkar – lärarna är kvinnor och män

I såväl skollag som läroplan framhålls att skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på. Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett av dessa värden. I Lpo-94 beskrivs mäns och kvinnors lika rätt och möjligheter som en av förutsättningarna för en likvärdig utbildning.

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika möjligheter. Dessutom har skolan ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster och ge utrymme för eleverna att utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma uppfattningar och attityder om vad som är manligt och kvinnligt. Det finns skillnader mellan flickor och pojkar i skolan, i sättet att vara, i språk, i prestationer och i studieresultat. Även i vad man vill arbeta med och hur man arbetar och i val av ämnen och studieinriktning skiljer sig flickor och pojkar åt.

Könsperspektivet ska vara synligt i val av innehåll och metoder i undervisningen men också påverka skolans organisation och planering. Jämställdheten i skolan är både ett kunskapsområde och en pedagogisk fråga.

All personal har i sina egna roller som kvinnor och män en viktig uppgift som förebilder för flickor och pojkar i barnomsorg och skola. Det är därför angeläget att andelen kvinnor respektive män är i rimlig balans. Tyvärr är könsfördelningen i obalans. I barnomsorgen är andelen män på en konstant mycket låg nivå och i grundskolan blir lärarkåren alltmer kvinnodominerad.

I denna rapport redovisas ett stort antal statistiska uppgifter som har att göra med obalansen mellan könen i svensk skola. Här följer några axplock av vad som redovisas:

- Fler flickor än pojkar börjar grundskolan vid sex års ålder.
- Flickor har högre betyg än pojkar både i grundskolan och i gymnasieskolan.

- De traditionella valen till gymnasieskolan består, endast sex av 16 program har en relativt jämn könsfördelning.
- Fler kvinnor än män studerar i olika former av vuxenutbildning.
- I barnomsorgen är mer än 90 procent av de anställda kvinnor och i grundskolan är nästan 75 procent av lärarna kvinnor.

I.4 Miljöskolor

Enligt regeringsförklaringen från 1996 skall "Sverige vara en pådrivande internationell kraft och ett föregångsland i strävan att skapa en ekologisk hållbar utveckling". Skolverket fick som ett led i detta av regeringen ett uppdrag att utforma kriterier för och dela ut utmärkelserna Miljöskola. I slutet av 1998 gav Skolverket ut föreskriften om kriterier för utmärkelserna Miljöskola. Under slutet av 1998 gick Skolverket även ut med en inbjudan till förskolor och skolor om att få bli pilotskolor för utmärkelserna Miljöskola. Under 1999 utsågs ett 90-tal pilotskolor där merparten var grundskolor men även förskolor, gymnasieskolor och vuxengymnasier var representerade. Pilotskolorna skulle kartlägga sin verksamhet ur miljösynpunkt, skriva ett handlingsprogram och arbeta med att utveckla sin undervisning och verksamhet. Av pilotskolorna har femton skolor och förskolor fått utmärkelserna Miljöskola under våren 2000 (fyra förskolor, tio grundskolor och en gymnasieskola). Utmärkelserna Miljöskola gäller för tre år, därefter måste skolorna och förskolorna redovisa uppnådda resultat och lämna in ett nytt handlingsprogram med förslag till hur miljöarbetet ytterligare kan förbättras. Skolor och förskolor som är intresserade av utmärkelserna Miljöskola kan genom Skolverkets hemsida registrera sig och skicka in sin avsiktsförklaring och handlingsprogram samt ansöka om utmärkelserna. De skolor som uppfyller kriterierna kommer successivt att erhålla utmärkelserna Miljöskola.

2

Barnomsorg

Kommunerna är enligt skollagen skyldiga att tillhandahålla barnomsorg i form av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn i åldrarna 1–12 år i den utsträckning som behövs för att föräldrarna ska kunna förvärvsarbeta eller studera eller om barnet har ett eget behov av verksamheten. I lagen sägs att plats ska erbjudas ”utan oskäligt dröjsmål”, det vill säga normalt inom tre till fyra månader efter det att vårdnadshavaren anmält behov av plats. Plats ska erbjudas så nära barnets hem som möjligt och skälig hänsyn ska tas till föräldrarnas önskemål.

Kommunerna har ett särskilt ansvar för barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling. Dessa barn ska erbjudas plats i förskola eller fritidshem om inte deras behov kan tillgodoses på annat sätt.

Även kvalitetskrav finns preciserade i lagen. De beskriver de förutsättningar som ska finnas för att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet ska tillgodoses. Kraven rör barngruppernas sammansättning och storlek, lokalerna och personalen.

I lagen sägs också att kommunerna kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg om verksamheten uppfyller lagens krav på kvalitet och om avgifterna inte är oskäligt höga.

Bestämmelserna om barnomsorg ingick till och med 1997 i socialtjänstlagen men överflyttades den 1 januari 1998 till skollagen. Samtidigt infördes den nya skolformen *förskoleklass*. Kommunernas tidigare skyldighet att erbjuda alla barn förskola under minst 525 timmar från och med höstterminen det år barnet fyller sex år, ersattes med en skyldighet att anvisa plats i förskoleklass. Förskoleklassen beskrivs närmare i kapitel 3.

Barnomsorgen i Sverige har av tradition haft en dubbel funktion. Den ska möjliggöra för föräldrarna att förena föräldraskap och förvärvsarbete och den ska bidra till att ge barn goda uppväxtvillkor. Den har under hela utbyggnadsskedet utgjort en viktig del i social- och familjepolitiken men även haft en utbildningspolitisk betydelse.

I takt med att barnomsorgen byggts ut och nått allt fler barn har den utbildningspolitiska betydelsen vuxit och den 1 juli 1996 fördes ansvaret för barnomsorgen över från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet. Avsikten är att barnomsorgen och skolan ska integreras som en del i ett livslångt lärande. Ett gemensamt synsätt på barns och ungdomars utveckling och lärande ska utvecklas och all pedagogisk verksamhet för barn och unga ska ses som en helhet. Som ett led i detta har läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) anpassats till att omfatta även förskoleklassen och fritidshemmet medan förskolan har fått en egen läroplan (Lpfö 98).

2.1 Organisation

Begreppet *barnomsorg* förekommer inte i skollagen men brukar användas som en samlande benämning för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, verksamheter som i sin tur omfattar flera olika slag av verksamheter.

Förskoleverksamheten vänder sig till barn som inte går i skolan och bedrivs i form av *förskola*, *familjedaghem* och *öppen förskola*.

- I *förskolan* bedrivs en pedagogisk gruppverksamhet för inskrivna barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov av verksamheten. Öppettiderna varierar beroende på föräldrarnas arbetstider.
- I *familjedaghemmet* tar en dagbarnvårdare emot inskrivna barn, vanligen i sitt hem, under den tid föräldrarna förvärvsarbetare eller studerar. Öppettiderna anpassas till föräldrarnas arbetstider.
- Den *öppna förskolan* vänder sig till hemmavarande föräldrar och deras barn. Tillsammans med personalen ges föräldrarna möjlighet att utveckla en pedagogisk gruppverksamhet för barnen. Barnen är inte inskrivna. På många orter har familjedaghemmen tillgång till den öppna förskolans verksamhet.

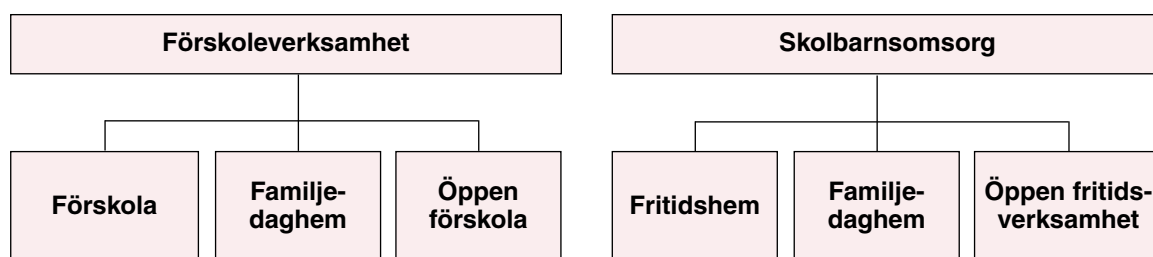
Tidigare betecknade *daghem* och *deltidsgrupp* två olika organisationsformer av förskolan i lagstiftningen. Deltidsgrupperna tog emot barnen under en begränsad tid per dag, vanligen tre timmar, medan daghemmen erbjöd heldagsomsorg. I deltidsgupperna gick huvudsakligen sexåringar som där fick de 525 timmars förskola de enligt lagstiftningen hade rätt till. I och med att förskoleklassen infördes 1 januari 1998 fanns inte längre någon anledning att skilja de två verksamhetsformerna åt i lagstiftningen och den 1 augusti 1998 utgick begreppen *daghem* och *deltidsgrupp* från skollagen. Kvar blev den enhetliga beteckningen *förskola*.

Skolbarnsomsorgen vänder sig till barn som går i skolan och bedrivs i form av *fritidshem*, *familjedaghem* och *öppen fritidsverksamhet*.

- *Fritidshem* är en pedagogisk gruppverksamhet under den skolfria delen av dagen och året för skolbarn till och med tolv års ålder. Den kan bedrivas som en helt fristående verksamhet men är oftast i varierad grad integrerad med skolan.
- *Familjedaghem* tar emot även skolbarn (se ovan).
- *Öppen fritidsverksamhet* är ett alternativ till inskriven verksamhet främst för barn i åldersgruppen 10–12 år och fungerar också som ett komplement för de skolbarn som är i familjedaghem. Barnen är inte inskrivna.

Diagram 2. Barnomsorgens former

Barnomsorg

Flera av de förändringar som ägt rum inom barnomsorgen påverkar möjligheterna att göra jämförelser mellan statistik för åren före och efter 1998.

Införandet av förskoleklassen 1998 har medfört att förskolan numera tar emot barn i åldern 1–5 år, i stället för som tidigare 1–6 år, och att allt fler sex-åringar går i fritidshem. Från och med 1998 kan uppgifter om förskolan inte utan vidare jämföras med tidigare års uppgifter om daghem och deltidsgrupp. Även för fritidshemmet bör jämförelser med tidigare år göras med viss försiktighet.

En ytterligare förändring är att mättidpunkten ändrats. Barnomsorgsstatistiken har samordnats med statistiken på skolans område vilket innebär att mättidpunkten från och med 1998 är den 15 oktober i stället för som tidigare den 31 december.

Tabell 2. Antal inskrivna barn i daghem/förskola, familjedaghem och fritidshem 31 december 1995–1997 och 15 oktober 1998–1999

År	Inskrivna barn i			
	daghem/ förskola ¹⁾	familje- daghem	fritidshem	deltidsgrupp ²⁾
1995	360 666	123 295	209 985	66 934
1996	365 828	110 196	239 439	74 872
1997	362 920	95 876	263 954	84 254
1998 ³⁾	338 002	81 987	301 065	–
1999	318 660	69 300	332 168	–

¹⁾ Uppgifterna för 1995–1997 avser daghem medan 1998–1999 avser förskola.

²⁾ Samtliga barn inskrivna i deltidsgrupp, dvs. även barn som är inskrivna i andra verksamhetsformer.

³⁾ För förskola och fritidshem har uppgifterna korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 167 och nr 173.

Utbyggnad

Barnomsorgen har byggts ut mycket snabbt i Sverige. Mellan åren 1970 och 1997 ökade antalet barn i daghem, fritidshem och familjedaghem – verksamheter som erbjuder heldagsomsorg – från drygt 71 000 till 723 000, en mer än tiofaldig ökning.

Utbyggnaden var särskilt stor under 90-talet. År 1995 skärptes kommunernas ansvar för barnomsorgen i och med att de ålades en skyldighet att tillhandahålla plats till de barn som behöver. Tillsammans med höga födelsetal medförde lagregleringen rekordmånga nya barnomsorgsplatser åren 1994–1996.

Under de senaste åren har barnantalet minskat något. Antalet platser täcker i stort sett behovet och sjunkande födelsetal har börjat slå igenom. År 1999 var totalt 720 100 barn inskrivna i någon form av barnomsorg.

Tabell 3. Antal inskrivna barn i olika barnomsorgsformer och andel inskrivna i procent av samtliga barn i befolkningen 15 oktober 1999

Verksamhetsår Verksamhet Huvudman	Inskrivna barn				Totalt 0-12 år	Inskrivna barn av samtliga i resp. ålder			
	Antal yngre än 1 år	Antal 1-5 år	Antal 6-9 år	Antal 10-12 år el. äldre		Andel (%) 1-5 år	Andel (%) 6-9 år	Andel (%) 10-12 år	Andel (%) 1-12 år
1999									
Barnomsorg totalt	53	368 968	326 815	24 292	720 128	74,9	66,0	7,0	53,9
kommunal	28	320 003	304 778	22 141	646 950	65,0	61,5	6,4	48,4
enskild	25	48 965	22 037	2 151	73 178	9,9	4,5	0,6	5,5
därav									
Förskoleverksamhet	53	367 715	4 259	–	372 027	74,6	0,9	–	27,8
kommunal	28	318 917	3 102	–	322 047	64,7	0,6	–	24,1
enskild	25	48 798	1 157	–	49 980	9,9	0,2	–	3,7
därav									
Skolbarnomsorg	–	1 253	322 556	24 292	348 101	0,3	65,1	7,0	26,0
kommunal	–	1 086	301 676	22 141	324 903	0,2	60,9	6,4	24,3
enskild	–	167	20 880	2 151	23 198	0,0	4,2	0,6	1,7
Förskoleverksamhet:									
Förskola	38	314 363	4 259	–	318 660	63,8	0,9	–	23,8
Familjedaghem	15	53 352	–	–	53 367	10,8	–	–	–
Skolbarnomsorg:									
Fritidshem	–	1 253	307 879	23 036	332 168	0,3	62,2	6,6	24,9
Familjedaghem	–	–	14 677	1 256	15 933	–	3,0	0,4	1,2

Förskoleverksamhet

Totalt var 372 000 barn inskrivna i någon form av förskoleverksamhet 1999 (samtliga barn i förskolan och barn i åldrarna till och med fem år i familjedaghem). Detta kan jämföras med 399 200 inskrivna barn 1998. Minskningen beror främst på de sjunkande födelsetalen, men också på att sexåringarna lämnat förskolan och i stället går i förskoleklass. Antalet 1–5-åringar i befolkningen sjönk från 519 600 till 493 000 barn eller med fem procent mellan 1998 och 1999. Samtidigt minskade antalet sexåringar inskrivna i förskolan från närmare 18 000 till knappt 4 000.

Minskningen av antalet inskrivna barn i förskoleverksamhet motsvaras inte av någon minskning av andelen inskrivna barn. Denna har i stället ökat i varje åldersgrupp. Andelen barn i åldern 1–5 år inskrivna i förskolor och familjedaghem ökade från 73 till 75 procent mellan 1998 och 1999. Andelen inskrivna är högre bland äldre barn än bland yngre. Till exempel var 1999 omkring 84-85 procent av alla 4- och 5-åringar inskrivna i förskoleverksamhet och drygt 40 procent av alla ettåringar.

Förskolan är den dominerande formen av förskoleverksamhet. I oktober 1999 var 318 700 barn inskrivna i förskola, jämfört med 337 900 året innan. Trots att antalet inskrivna barn minskat har andelen inskrivna barn ökat. Totalt gick 64 procent av alla barn i åldern 1–5 år i förskola 1999 jämfört med 61 procent år 1998. Andelen inskrivna barn har ökat i samtliga åldersgrupper (1–5 år). År 1999 gick 36 procent av samtliga ettåringar i förskolan, 64 respektive 68 procent av två- och treåringarna och 73 respektive 74 procent av alla fyra- och femåringar.

År 1999 insamlades för första gången sedan 1993 uppgifter om förskolor med öppethållande under obekväma tider (kl. 19.00–6.30). Sådana förskolor fanns i 77 kommuner och knappt 2 200 barn var inskrivna. Som jämförelse kan nämnas att det enligt 1993 års statistik fanns 219 daghemsavdelningar med förlängt öppethållande (nattöppet).

Antalet förskolebarn i *familjedaghem* nådde en topp i slutet av 80-talet och har därefter minskat i stort sett varje år. År 1994 var 86 800 barn i ålder 1–5 år

inskrivna jämfört med 53 400 år 1999. Mellan 1998 och 1999 minskade antalet inskrivna med närmare 8 000 barn eller med 13 procent. Andelen 1–5-åringar i familjedaghem av samtliga barn i åldersgruppen var 11 procent 1999, en minskning sedan 1998 med en procentenhet. Minskningen var ungefär lika stor i alla åldersgrupper. Av alla ettåringar var 7 procent inskrivna i familjedaghem 1999. Motsvarande andelar för barn i åldrarna två till fem år var mellan 11 och 12 procent.

Antalet *öppna förskolor* har minskat under hela 90-talet. I början av decenniet fanns det över 1 600 öppna förskolor, i oktober 1999 drygt hälften så många (869 stycken). Bara mellan 1998 och 1999 minskade antalet med sex procent. Öppettiderna varierar. År 1999 hade 384 stycken öppet mer än 16 timmar/vecka. Eftersom barnen inte är inskrivna saknas det uppgifter om hur många barn som tas emot.

Tabell 4. Antal öppna förskolor 31 december 1995–1997 och 15 oktober 1998–1999

1995	1996	1997	1998	1999
1 208	1 133	998	928	869

Skolbarnsomsorg

Totalt var 348 100 barn inskrivna i någon form av skolbarnsomsorg 1999 (samtliga barn i fritidshem och 6–12-åringar i familjedaghem). Det är en ökning sedan 1998 då antalet var 321 700. Andelen inskrivna 6–9-åringar har ökat från 60 till 65 procent av åldersgruppen mellan de två åren, medan andelen inskrivna 10–12-åringar varit oförändrad (7%).

Fritidshem är den barnomsorgsform som ökat allra mest under 90-talet. År 1999 fanns 332 200 barn i fritidshemmen, en ökning med 10 procent sedan 1998 och mer än tre gånger så många som 1990. Ökningen har varit särskilt stor de senaste åren. Det sammanhänger till stor del med att allt fler sexåringar går i fritidshem. År 1994 var 22 procent av sexåringarna inskrivna jämfört med 68 procent 1999. Men andelen inskrivna barn har ökat även i övriga åldersgrupper. Till exempel steg andelen åttaåringar i fritidshem från 46 till 64 procent mellan de två åren.

Antalet skolbarn i *familjedaghem* nådde en topp i slutet av 80-talet och har därefter stadigt minskat. År 1998 fanns 20 700 barn i åldern 6–12 år i familjedaghem och 1999 hade antalet sjunkit till 15 900 inskrivna barn. Flertalet är i åldern 6–9 år.

Enligt skollagen kan skolbarnsomsorgen för barn i åldern 10–12 år även bedrivas i form av *öppen fritidsverksamhet*. Den är ett alternativ till inskriven verksamhet (dvs. fritidshem och familjedaghem) för barn i denna åldersgrupp. År 1999 hade 60 kommuner i landet (21 procent) öppen fritidsverksamhet. Totalt fanns det 405 avdelningar och tre fjärdedelar av dem hade öppet mer än 16 timmar/vecka. Enligt Skolverkets föräldraenkät hösten 1999 deltog cirka 5 procent av 10–12-åringarna i verksamheten.

Årets uppgifter om öppen fritidsverksamheten är de första som samlats in om verksamheten via den nationella statistiken. Tidigare har data samlats in i olika uppföljningsstudier. Till exempel visade Skolverket 1998 att endast en fjärdedel av kommunerna hade öppen verksamhet som var riktad till 10–12-åringar. Enligt Socialstyrelsen var motsvarande andel 30 procent 1996. Varken 1998 eller 1996 hade kommunerna enligt uppföljningarna i någon större utsträckning inventerat behovet av öppen verksamhet.

Enskild verksamhet

Barnomsorg i enskild regi har blivit vanligare under 90-talet. Sammantaget fanns det 73 200 barn i enskilda förskolor, familjedaghem och fritidshem 1999, jämfört med 61 300 barn 1998. Det är framför allt förskolor som bedrivs i enskild regi. År 1999 gick 15 procent av barnen som var inskrivna i förskolan i en enskild förskola, jämfört med 13 procent 1998. Närmare hälften av dessa barn

(45%) gick i ett föräldrakooperativ. Omkring sju procent av fritidshemsbarnen går i ett enskilt fritidshem och fem procent av barnen i familjedaghem. I båda fallen är det en ökning sedan 1998 med två procentenheter.

Tabell 5. Barn inskrivna i daghem/förskola och fritidshem i enskild regi eller med entreprenad-avtal 31 december 1995–1997 och 15 oktober 1998–1999

År	Barn inskrivna i enskilda					
	daghem/förskolor ¹⁾		familjedaghem		fritidshem	
	antal	andel av alla barn inskrivna i förskolor (%)	antal	andel av alla barn inskrivna i familjedaghem (%)	antal	andel av alla barn inskrivna i fritidshem (%)
1995	43 103	12,0	2 135	1,7	9 530	4,5
1996 ²⁾	45 627	12,5	2 461	2,3	10 773	4,5
1997	46 443	12,8	2 912	3,1	12 257	4,6
1998 ³⁾	44 876	13,3	2 844	3,5	13 701	4,6
1999	47 155	14,8	3 483	5,0	22 540	6,8

¹⁾ Uppgifterna för 1995–1997 avser daghem medan 1998–1999 avser förskola.

²⁾ För fritidshem har uppgifterna korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 173.

³⁾ För förskola och fritidshem har uppgifterna korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 167 och nr 173.

Enskild barnomsorg är vanligast i storstadsområdena och förortskommuner. Av landets 289 kommuner hade 73 kommuner inga enskilda förskolor alls 1999.

Modersmålsstöd

År 1999 hade 39 700 barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i förskola och familjedaghem ett annat modersmål än svenska. Av dessa fick endast 13 procent stöd i sitt modersmål. Det är en minskning sedan året innan då andelen var 15 procent. Jämfört med 1990 är minskningen mycket stor. Detta år fick 57 procent av barnen med annat modersmål än svenska stöd i sitt modersmål i förskolan.

Tabell 6. Antal inskrivna barn i förskola och familjedaghem med annat modersmål än svenska samt andelen med modersmålsstöd i procent av inskrivna barn med annat modersmål 31 december 1995–1997 och 15 oktober 1998–1999

År	Antal inskrivna barn i förskola och familjedaghem med annat modersmål än svenska	Andel barn med annat modersmål än svenska med modersmålsstöd (%)
1995	44 161	19,5
1996	40 299	19,6
1997	40 007	17,0
1998	37 067	14,7
1999	39 658	13,0

Regionala skillnader

Barnomsorgen är ojämnt utbyggd över landet. De regionala skillnaderna är förhållandevis stora. Storstäder, förortskommuner och större städer, dvs. kommungrupper med hög kvinnlig förvärvsfrekvens, har högst andel barn i barnomsorgen, medan landsbygdskommuner har den lägsta.

Även fördelningen på olika verksamhetsformer skiljer sig åt mellan olika typer av kommuner. Familjedaghem är betydligt vanligare i landsbygds- och mindre övriga kommuner än i storstadsregionerna medan det omvända gäller för förskolor och fritidshem. Andelen barn i åldern 1–5 år i förskola 1999 var högst i storstäder, i större städer och i förortskommuner och lägst i landsbygdskommuner och i mindre övriga kommuner. Samma mönster återfanns för andelen barn i åldern 6–12 år i fritidshem.

Tabell 7. Andel barn 1–5 år, 6–9 år respektive 1–12 år inskrivna i förskola, fritidshem och familjedaghem av det totala antalet barn i respektive åldersgrupp efter kommuntyp, den 15 oktober 1999

Kommuntyp	Andel barn 1–5 år (%) i förskola	Andel barn 6–12 år (%) i fritidshem	Andel barn 1–12 år (%) i familjedaghem
Storstäder	71,5	47,4	2,5
Förortskommuner	65,9	44,2	5,0
Större städer	67,9	41,8	4,0
Medelstora städer	60,7	35,5	5,3
Industrikommuner	57,3	33,3	5,7
Landsbygdskommuner	50,1	30,4	8,3
Glesbygdskommuner	59,5	27,8	5,6
Större övriga kommuner	56,6	34,3	6,6
Mindre övriga kommuner	51,4	30,9	8,1
Samtliga kommuner	63,8	39,2	2,5

Restriktioner för barn till arbetslösa och föräldralediga

Barnomsorgen är i dag i det närmaste fullt utbyggd för barn i åldern 1–9 år med förvärvsarbetande eller studerande föräldrar. De allra flesta kan få plats i förskola, familjedaghem eller fritidshem utan alltför långa väntetider. I Skolverkets uppföljning våren 1998 kunde 275 kommuner, eller 95 procent, erbjuda platser till förskolebarn inom 3–4 månader. För skolbarnen var andelen ännu högre, 98 procent.

Att efterfrågan på platser i stort sett är täckt för de förvärvsarbetandes eller studerandes barn framgår också av den föräldraenkät som Skolverket genomförde hösten 1999. Enligt enkäten hade 90 procent av alla 1–5-åringar med förvärvsarbetande eller studerande föräldrar, barnomsorgsplats. Bland 6–9-åringarna var andelen 74 procent. Efterfrågan på ytterligare platser motsvarade endast någon enstaka procent av barnen.

Däremot finns en otillfredsställd efterfrågan bland arbetslösa och föräldralediga. I åldersgruppen 1–5 år hade enligt föräldraenkäten 63 procent av de arbetslösas barn barnomsorgsplats, och 28 procent av de föräldraledigas. Nyefterfrågan motsvarade i båda grupperna 10 procent av barnen. Bland de yngsta skolbarnen – 6–9-åringarna – hade 45 procent av de arbetslösas barn plats, och 18 procent av de föräldraledigas. Här motsvarade nyefterfrågan 8 procent av barnen.

Att barn till arbetslösa och föräldralediga i så pass stor utsträckning saknar barnomsorgsplats sammanhänger med kommunernas regelsystem. I Skolverkets uppföljning våren 1998 uppgav 40 procent av kommunerna att de hade regler som innebar att ett förskolebarn miste sin barnomsorgsplats om en förälder blev arbetslös. Närmare 60 procent av kommunerna hade motsvarande regler för skolbarn. För barn till föräldralediga var reglerna än mer restriktiva.

Varannan 10–12-åring utan omsorg

Utbyggnaden har medfört att tre fjärdedelar av alla 1–5-åringar är inskrivna i förskola eller familjedaghem. Enligt föräldraenkäten var närmare hälften av övriga barn hemma med en förälder som var föräldraledig för ett yngre syskon (11%). I en del familjer är barnet hemma med en arbetslös förälder (3%) medan man i andra har anlitat barnflicka, släkting eller andra privata lösningar (3%). Några föräldrar klarar omsorgen själva genom att arbeta eller studera på olika tider (3%). Endast en procent av barnen var hemma med en hemarbetande förälder.

Bland 6–9-åringarna har två tredjedelar av barnen plats i fritidshem eller familjedaghem. Många föräldrar klarar omsorgen själva genom att arbeta eller studera på olika tider och turas om att vara med barnen (10%). Det är relativt ovanligt att barnen inte har någon omsorg alls efter skolans slut (6%).

De äldre skolbarnen, 10–12-åringarna, är dock i mycket hög utsträckning hänvisade till sig själva. Cirka 13 procent har plats i fritidshem eller deltar i öppen fritidsverksamhet. Mer än vartannat barn (53%) har ingen omsorg alls utan

klarar sig självt när skoldagen är slut. Att föräldrarna turas om att vara hemma med barnet är närmast vanligast (17%).

Nöjda föräldrar

Föräldraenkäten innehöll frågor om föräldrarna var nöjda med den omsorgsform som barnet hade. Cirka 90 procent av de föräldrar som har barn i barnomsorgen svarade jakande. Bland dem som inte har tillgång till barnomsorg var andelen lägre – 74 procent bland föräldrar till förskolebarn och drygt 80 procent bland föräldrar till skolbarn. Lägst andel nöjda bland skolbarnsföräldrarna finns bland dem vars barn klarade sig själva efter skolan. Mer än var femte förälder med en 10–12-åring utan omsorg vill att barnet skall ha tillgång till öppen fritidsverksamhet eller någon annan form av omsorg.

2.2 Resurser

Personal

År 1999 fanns 102 500 arbetsledare och anställda i arbete med barn i förskolor och fritidshem och knappt 12 500 dagbarnvårdare. Sammantaget är detta en minskning jämfört med året innan med tre procent. I de öppna förskolorna fanns 985 anställda 1999, som är det första året som uppgifter om anställda i denna verksamhet samlas in.

Antalet anställda omräknat till årsarbetare uppgick 1999 till 59 300 i förskolan och 18 700 i fritidshem. Det kan jämföras med året innan då det fanns 59 900 årsarbetare i förskola och 19 000 årsarbetare i fritidshem.

Tabell 8. Antal årsarbetare i daghem/förskolor, fritidshem och öppna förskolor samt antal dagbarnvårdare 31 december 1995–1997 och 15 oktober 1998–1999

År	Årsarbetare			Dagbarnvårdare
	i daghem/förskola ¹⁾	i fritidshem	i öppen förskola	
1995	66 039	18 268	–	21 288
1996	66 982	20 909	–	19 389
1997	63 598	21 262	–	16 691
1998	59 808	18 998	–	14 638
1999	59 258	18 656	652	12 497

¹⁾ Uppgifterna för 1995–1997 avser daghem medan 1998–1999 avser förskola.

²⁾ Uppgifter om årsarbetare i öppen förskola finns endast fr.o.m. 1999.

Personalen i barnomsorgen är i allmänhet välutbildad. I förskolan saknar endast ett par procent av de anställda utbildning för arbete med barn. I fritidshemmen är andelen något högre, cirka 4 procent 1998 (för år 1999 saknas motsvarande uppgifter). I både förskolor och fritidshem har andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning stigit under 90-talet, bortsett från de senaste åren. I förskolan var andelen 1999 i stort densamma som 1999, dvs. drygt 53 procent. I fritidshemmen var andelen årsarbetare med pedagogisk utbildning 63 procent vilket är en minskning med tre procentenheter sedan 1998.

Även bland dagbarnvårdarna har utbildningsnivån höjts under 90-talet. År 1999 hade 71 procent en utbildning för arbete med barn vilket kan jämföras med 41 procent 1990. Det vanligaste är att dagbarnvårdarna har någon form av barnvårdsutbildning (38%) eller barnskötarutbildning (30%).

Tabell 9. Antal anställda i förskola och fritidshem, omräknat till årsarbetare, fördelade efter utbildning 1999

Utbildning	Förskola		Fritidshem	
	antal	andel (%)	antal	andel (%)
Förskollärare	30 992	52,3	4 411	23,6
Fritidspedagog	535	0,9	5 685	30,5
Lärarytelse	222	0,4	1 677	9,0
Barnskötare ¹⁾	25 438	42,9	.	.
Fritidsledarutbildning	107	0,2	663	3,6
Annan utbildning för arbete med barn ¹⁾	620	1,0	.	.
Ingen barnavårdsutb. ¹⁾	1 345	2,3	.	.
Uppgift saknas ¹⁾	0	0,0	6 220	33,3
Summa	59 258	100	18 656	100

¹⁾ Pga. nya insamlingsrutiner för anställda i fritidshem hämtas uppgifterna om utbildning nästan uteslutande från högskoleregistret. Barnskötare- och barnavårdsutbildningar är till stor del gymnasiala och saknas i detta register vilket innebär att uppgift om utbildning saknas för dessa personer.

Könsfördelningen bland de anställda är mycket ojämn. Endast 5–6 procent i förskolor och fritidshem är män. Andelen har varit densamma under hela 80- och 90-talen. Högst andel män finns i fritidshemmen (14%) och bland föreståndarna/arbetsledarna (19%).

Personaltätthet

En av kommunernas besparingsstrategier har varit att minska personaltättheten. Antalet barn per helårsanställd (årsarbetare) har ökat under hela 90-talet. I förskolan har dock antalet barn per årsarbetare minskat något det senaste året, från 5,6 barn per årsarbetare 1998 till 5,4 år 1999. Sedan 1990, då det gick 4,4 barn per årsarbetare i daghemmen, har antalet barn per årsarbetare ökat 25 procent.

I fritidshemmen fortsätter den kraftiga minskningen av personaltättheten. År 1999 gick det i genomsnitt 17,8 barn per årsarbetare jämfört med 15,5 barn året innan. Sedan 1990 har antalet barn per årsarbetare mer än fördubblats (8,3 barn 1990).

Kostnader

Kommunernas bruttokostnad för hela barnomsorgen uppgick 1999 till 39,7 miljarder kronor, vilket i fasta priser är lika mycket som 1998. Förskolan står för två tredjedelar av kostnaden (26,1 miljarder kr), fritidshemmen för drygt en femtedel (8,5 miljarder kr) och familjedaghemmen för en åttendedel (4,6 miljarder kr). De öppna verksamheterna – öppen förskola och öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar – svarar tillsammans för en procent av den totala kostnaden (0,4 miljarder kr).

Kostnaden för *förskolan* var i fasta priser densamma 1999 som 1998. Eftersom antalet inskrivna barn minskat mellan de två åren innebär detta att kostnaden per barn ökat. Kostnaden i kommunala förskolor steg till 83 000 kronor, en ökning med åtta procent.

Förskolan har därmed fått ökade resurser per barn under tre av de senaste fyra åren. Ökningarna bör dock ses mot bakgrund av de kraftiga kostnadsminskningar som ägde rum under första hälften av 1990-talet. Socialstyrelsen har beräknat att kostnaden per timme minskade med en femtedel i förskolan mellan åren 1991 och 1996. Kostnadsnivån var 1999 fortfarande lägre än 1991 och 1992.

En stor del av kostnadsökningen under 1999 kan hänföras till ökade personalkostnader. Personalens löner har höjts mer än den allmänna prisnivån mellan 1998 och 1999. Men även personaltättheten har ökat. Under 1999 sjönk antalet barn per årsarbetare i förskolan för första gången på flera decennier (från 5,7 till 5,4). Någon del av ökning kan sammanhänga med att barnens ålderssammansättning förändrats. Andelen barn i åldern 1–3 år ökade i förskolan och yngre barn kräver mer resurser än äldre barn.

Det kommunala bidraget till enskilda förskolor räknat per barn ökade ett par procent under 1999 till 61 100 kronor. Bidragen varierar betydligt mellan kommunerna, från 24 300 kronor per barn till 121 900 kronor.

Kostnaden för *familjedaghem* minskade med tio procent, till 4,6 miljarder kronor. Eftersom barnantalet minskade ännu mer steg kostnaden per inskrivet barn. I genomsnitt var kostnaden 60 800 kronor, en ökning med sex procent sedan 1998.

Fritidshemmen har varit utsatta för stora besparingar under 1990-talet. Socialstyrelsen visade att timkostnaden minskade med 22 procent i kommunala fritidshem mellan 1991 och 1996. Kostnadsminskningen har fortsatt. Mellan 1998 och 1999 ökade den totala kostnaden för fritidshem med åtta procent, till 8,5 miljarder kronor. Men eftersom barnantalet samtidigt ökade med elva procent sjönk kostnaden per inskrivet barn med cirka tre procent, till 27 600 kronor. Besparingstrenden som tycks ha brutits i förskolan fortsätter således i fritidshemmen.

Besparingarna i fritidshemmen har påverkat verksamheten. Skolverket publicerade våren 2000 en utvärdering av fritidshemmens kvalitet¹ där det konstateras att resursminskningarna har varit så stora att det inte längre går att garantera god kvalitet. Särskilt framhålls att personalen inte har tid eller möjlighet att planera verksamheten, att barngrupperna är för stora och att lokalerna ofta inte är lämpliga.

De öppna verksamheterna svarar för en mindre, och minskande, del av barnomsorgens kostnader. Resurserna till *öppen förskola* uppgick till 0,3 miljarder kronor 1999, en minskning med fyra procent sedan 1998. Samtidigt kostade *öppen fritidsverksamhet* riktad till 10–12-åringar 0,1 miljard, en minskning med två procent sedan året innan.

Tabell 10. Kommunernas kostnader för barnomsorg 1997–1999 fördelade på verksamheter, anordnare och kostnadslag (löpande priser)

	Kostnad totalt ³⁾			därav Kommunal regi			Kommunala kostnader för verksamhet i enskild regi ⁴⁾
	1997	1998	1999	Totalt	därav	Lokaler	
Hela barnomsorgen och dess delverksamheter							
Barnomsorg							
Totalt, mkr	42 276	39 461	39 721	–	–	–	–
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾²⁾ , kr	–	53 900	55 100	55 300	40 600	–	49 000
därav							
Förskola							
Totalt, mkr	25 836 ⁵⁾	25 987	26 121	23 406 ⁵⁾	16 812	3 485	2 809 ⁵⁾
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	70 900	74 300	79 600	83 000	59 600	12 400	61 100
Familjedaghem							
Totalt, mkr	5 782 ⁵⁾	5 118	4 616	4 452 ⁵⁾	3 739	–	154 ⁵⁾
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	56 100	57 600	60 800	61 200	51 400	–	48 300
Fritidshem							
Totalt, mkr	6 965 ⁵⁾	7 905	8 548	8 235 ⁵⁾	5 991	1 275	333 ⁵⁾
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	27 700	27 800	27 000	27 600	20 100	4 300	18 400
Öppen förskola, mkr	–	328	315	–	–	–	–
Öppen fritidsverksamhet för 10-12 åringar, mkr	–	122	121	–	–	–	–

¹⁾ Medeltal av antalet inskrivna barn vid mätillfället det aktuella året och året innan.

²⁾ Denna beräkning omfattar inte kostnader och barn i öppen verksamhet.

³⁾ Totalkostnaden avser kostnader för verksamhet i kommunal regi och kommunala bidrag till anordnare i enskild regi.

⁴⁾ Observera att det är endast kommunens del av kostnaden som redovisas.

⁵⁾ Summan av delposterna verksamhet i kommunal respektive enskild regi överensstämmer inte med totalkostnaden p g a bortfallskorrigerering för saknade uppgifter i de båda delposterna.

¹ Finns fritids? En utvärdering av kvalitet i fritidshem. Skolverkets rapport nr 186.

Kostnaderna för barnomsorgen varierar stort mellan kommunerna. Kostnaden per inskrivet barn i kommunal förskola varierar mellan 46 100 och 126 100 kronor. För åtta av tio kommuner ligger dock kostnaden i intervallet 70 400–95 400 kronor, ett betydligt mindre intervall. Kostnaderna per inskrivet barn i familjedaghem varierar mellan 40 900 och 122 700 kronor. I åttio procent av kommunerna ligger kostnaderna i intervallet 48 800–75 100 kronor. Kostnadsvariationen är således större än för förskolan. Störst (relativt sett) är kostnadsvariationerna för fritidshem. Kostnaden per inskrivet barn i kommunala fritidshem varierar mellan 10 600 och 61 800 kronor. I de åttio procent ”mittensta” kommunerna ligger dock kostnaden i ett betydligt mindre intervall, 20 000–36 600 kronor.

Kostnaden per inskrivet barn ger inte alltid en rättvisande bild av kostnaderna eftersom barnen har olika långa närvarotider. Med hjälp av uppgifter om närvarotider från Skolverkets föräldraenkät hösten 1999 har en kostnad per heltidsbarn beräknats. Heltidsbarn har definierats på samma sätt i förskola, familjedaghem och fritidshem (40 timmar per vecka) vilket gör att det är möjligt att jämföra de olika verksamheterna. Fritidshem har den i särklass lägsta kostnaden per heltidsbarn – den motsvarar 63 procent av kostnaden för ett heltidsbarn i förskola och 73 procent av kostnaden för ett heltidsbarn i familjedaghem.

Närvarotider

Den genomsnittliga närvarotiden i kommunal förskola för barn i åldern 1–5-år var 31 timmar per vecka hösten 1999. Närvarotiderna i enskilda förskolor är i genomsnitt en veckotimme längre och i familjedaghem en timme kortare. Skolbarnens genomsnittliga vistelsetid var knappt 17 veckotimmar i både kommunalt fritidshem och familjedaghem och en timme kortare i enskilt fritidshem. Spridningen är förhållandevis stor. Till exempel hade en tredjedel av förskolebarnen närvarotider som var kortare än 20 eller längre än 40 veckotimmar. Närvarotiderna är längst i storstäder och förortskommuner och kortast i industri- och landsbygdskommuner.

Den genomsnittliga närvarotiden i förskolan är i stort sett densamma 1999 som 1995. I familjedaghemmen har närvarotiderna blivit i genomsnitt två timmar längre mellan 1995 och 1999.

Avgifter

En ökande andel av barnomsorgens bruttokostnad finansieras med föräldraavgifter. 1999 täcktes cirka 18 procent av kostnaderna för den kommunala barnomsorgen med föräldraavgifter. I början av 1990-talet låg andelen kring tio procent. Avgiftsfinansieringsgraden är högst i fritidshemmen. Där står föräldraavgifterna för nästan en fjärdedel av bruttokostnaden (24 %), att jämföra med 16 procent i förskolan.

Skolverket gjorde i mars 1999 en kartläggning av avgifterna för förskola och fritidshem för femton typfamiljer². Kartläggningen visar att avgifterna skiljer sig mycket åt mellan kommunerna, både vad gäller nivåer och hur avgiftssystemen är konstruerade. För en familj med genomsnittliga inkomster och med två barn i förskola 40 timmar per vecka varierade till exempel avgiften mellan 0 och 4 200 kronor i månaden. Om familjen i stället hade ett barn på fritidshem 26 timmar per vecka varierade avgiften mellan 0 och 2 375 kronor.

² Avgifter i förskola och fritidshem 1999. Skolverkets rapport nr 174.

3

Förskoleklass

Förskoleklass är sedan 1998 en egen skolform. Den är obligatorisk för kommunerna genom att alla sexåringar ska erbjudas plats i förskoleklass under minst 525 timmar. För barnen är deltagandet frivilligt. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) är från och med 1 augusti 1998 anpassad att gälla även förskoleklassen. Utbildningen i förskoleklass ska därmed ses som det första steget mot läroplanens mål. Ett syfte med reformen är att förskolan, skolan och fritidshemmet ska knytas närmare varandra och att verksamheterna ska utvecklas i mötet mellan olika pedagogiska traditioner.

3.1 Organisation

Förskoleklass fanns hösten 1999 i 285 av landets kommuner, vilket är tre kommuner mer än föregående läsår. Förskoleklass saknas dock i fyra kommuner. Dessa uppger att alla sexåringar eller huvuddelen av dem fanns i grundskolan.

Totalt var närmare 112 300 elever inskrivna i förskoleklass. Det betyder att antalet elever har sjunkit med knappt 1 700 sedan föregående läsår. Eftersom antalet barn i årskullen samtidigt har minskat med närmare 6 100 har dock den andel av sexåringarna som fanns i förskoleklass ökat från 91 till 93 procent.

De allra flesta eleverna – 98 procent – i förskoleklass var sex år. En procent av eleverna i förskoleklass var fem år och en procent var sju år. I de flesta kommuner är majoriteten av sexåringarna inskrivna i denna skolform. I grundskolan var totalt 4,3 procent av sexåringarna inskrivna. Föregående år var andelen närmare sex procent.

Av alla elever i förskoleklass fanns 4,4 procent hösten 1999 i verksamhet i enskild regi eller vid fristående skola. Det innebär en ökning från 2,6 procent

föregående läsår. Antalet kommuner där förskoleklass bedrivs i enskild regi har ökat rejält jämfört med föregående läsår, från 83 till 111 kommuner. Andelen elever hos sådan anordnare varierar mellan kommunerna. I vissa förortskommuner fanns t.ex. mellan 15 och 25 procent av eleverna i enskild regi eller vid fristående skola, medan många kommuner helt saknar sådan verksamhet.

Närmare elva procent av alla elever som var inskrivna i förskoleklass hösten 1999 hade annat modersmål än svenska och närmare fyra procent fick modersmålsstöd. Andelen som får modersmålsstöd ökade något jämfört med föregående läsår. Hur stor ökningen var är svårt att avgöra då sätten att mäta skiljer sig åt. I grundskolan var andelarna ungefär desamma. Där var tolv procent av eleverna berättigade till modersmålsundervisning och sex procent deltog i sådan undervisning.

Tabell 11. Antal elever i förskoleklass den 15 oktober 1999

Läsår Huvudman	Antal kommuner med förskoleklass	Inskrivna i förskoleklass			
		Totalt Antal	5 år Antal	6 år Antal	7 år Antal
1998/99	282	113 910	2 189	110 823	898
1999/00	285	112 251	1 534	109 561	1 156
<i>därav</i>					
Kommunal	284	107 352	1 057	105 207	1 088
Enskild	50	1 037	10	1 016	11
Fristående ¹⁾	100	3 862	467	3 338	57

¹⁾ Här ingår 171 elever i verksamhet vid internationella skolor.

Från och med hösten 1999 har insamlingen av statistik om förskoleklass förändrats. Ambitionen har varit att bättre spegla integration mellan förskoleklass och andra verksamheter. Från att tidigare ha redovisat samverkan ur ett lokalmässigt perspektiv är perspektivet nu mer organisatoriskt. Utifrån årets insamling kan man konstatera att 97 procent av eleverna fanns i verksamhet som har samma pedagogiska ledning (dvs. samma rektor) som grund- eller särskola. Trots detta fanns det några kommuner där bara en liten del eller ingen del alls av verksamheten hade samma pedagogiska ledning som grund- eller särskola.

Tabell 12. Pedagogisk ledning av förskoleklass den 15 oktober 1999

Läsår Huvudman Pedagogisk ledning	Elever i förskoleklass	
	Antal	Andel (%)
1999/00	112 251	100,0
Kommunal	107 352	95,6
<i>därav</i>		
med gemensam rektor med grundskolan	104 718	93,3
med gemensam rektor med särskolan	244	0,2
utanför grund- och särskolans ledning	2 390	2,1
Enskild/fristående	4 899	4,4
enskild förskoleklass	1 037	0,9
vid fristående grundskola ¹⁾	3 842	3,4
vid fristående särskola	20	0,0

¹⁾ Här ingår 171 elever i verksamhet vid internationella skolor.

Integrationsreformen följs också i ett särskilt treårigt projekt. Detta påbörjades 1998. Av rapporten efter det andra årets arbete framgår att integrationen ifråga om organisation och lokaler har kommit långt. Ifråga om verksamheten är variationerna mellan skolor och kommuner betydligt större. På vissa håll har man kommit långt och goda förutsättningar har skapats, medan det pedagogiska reformarbetet just har påbörjats på andra håll. Projektet har t.ex. noterat att det på många håll fanns brister i kunskapen om reformens intentioner och läroplanens innehåll, i kunskapssynen, i de inblandade personalgruppernas förutsättningar för lagarbete och vad gäller lokalernas utformning. Trots hindren konstateras i rapporten att huvuddelen av personalen på såväl lednings- som verksamhetsni-

vå ser positivt på integrationsreformens möjligheter och utvecklingspotential. Det förekommer också ett intensivt utvecklingsarbete på många håll i landet.

Tabell 13. Elever med annat modersmål än svenska i förskoleklass den 15 oktober 1999

Läsår Huvudman	Antal elever totalt	därav			
		med annat modersmål än svenska		med stöd i modersmål	
		antal	andel (%)	antal	andel (%)
1999/00	1 12 251	1 1 881	10,6	4 105	3,7
<i>därav</i>					
Kommunal	107 352	10 996	10,2	3 813	3,6
Enskild	1 037	72	6,9	10	1,0
Fristående ¹⁾	3 862	813	21,1	282	7,3

¹⁾ Här ingår 171 elever i verksamhet vid internationella skolor.

3.2 Resurser

Personal

Sättet att samla in underlag till statistiken om personal i förskoleklass har förändrats fr.o.m. hösten 1999. Då skedde en övergång från grupp- till individstatistik och nya uppgiftslämnare (grundskolans rektorer) anlätades. Därför är det osäkert om förändringar jämfört med föregående år är reella eller enbart beroende på ny mätteknik. Denna osäkerhet gör att jämförelser med tidigare år måste ske med viss försiktighet.

Läsåret 1999/00 fanns totalt 8 969 årsarbetare (dvs. anställda omräknat till heltidstjänster) i arbete med elever i förskoleklass. Detta innebär en ökning med 6 procent jämfört med föregående läsår. Av alla årsarbetare fanns 4,1 procent i förskoleklass hos enskild anordnare eller vid fristående skola. Föregående läsår var motsvarande värde 3,4 procent.

Årets statistik visar att det finns skillnader mellan andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning i kommunal verksamhet och hos andra anordnare. I kommunal verksamhet är andelen med förskolläraryt utbildning 70 procent medan motsvarande andel hos enskilda anordnare eller vid fristående skola är knappt 51 procent. Det finns dock betydligt större andel med lärarutbildning hos dessa anordnare jämfört med de kommunala. Även den totala andelen årsarbetare som har pedagogisk högskoleutbildning, dvs. förskolläraryt-, fritidspedagog- eller lärarutbildning, skiljer sig åt. I kommunal verksamhet är andelen med pedagogisk högskoleutbildning 86 procent och hos enskilda anordnare eller vid fristående skola är den 77 procent. Skillnaderna mellan kommuner är också stora.

Samtidigt som antalet årsarbetare har ökat har antalet elever minskat. Tillsammans innebär det att personaltätheten har ökat. Föregående läsår var det genomsnittliga antalet elever per årsarbetare 12,9 medan det läsåret 1999/00 var 12,5. För en jämförelse med andra skolformer är det omvända värdet – antal årsarbetare per 100 elever – mer användbart. Läsåret 1999/00 var det i förskoleklass 8,0 årsarbetare per 100 elever och i grundskolan 7,6 årsarbetare per 100 elever. Personaltätheten var högre i kommunal förskoleklass än hos andra anordnare – 8,0 årsarbetare per 100 elever mot 7,5.

Tabell 14. Personal i förskoleklass omräknat till årsarbetare den 15 oktober 1999

Läsår Huvudman	Antal årsarbetare totalt	Antal årsarbetare per 100 elever		Andel (%) årsarbetare				
		Totalt	Med högskoleutbildning	Högskoleutbildning totalt	därav Förskolläraryt- utbildning	Fritidspedagog- utbildning	Läraryt- utbildning	Fritidsledar- utbildning
1999/00	8 969	8,0	6,8	86,0	69,3	6,9	8,3	0,7
<i>därav</i>								
Kommunal	8 599	8,0	6,9	86,0	74,0	9,6	1,8	0,4
Enskild ¹⁾	369	7,5	5,8	77,2	64,8	6,2	10,6	1,0

¹⁾ Här ingår verksamhet i enskild regi samt vid fristående och internationella skolor.

Kostnader

Den totala kostnaden för förskoleklass uppgick 1999 till 3,6 miljarder kronor, vilket motsvarar fyra procent av skolväsendets totala kostnader. De totala resurserna har ökat med drygt 20 procent sedan föregående år men eftersom denna nya skolform startade under 1998 bedrev många kommuner endast verksamhet under andra halvan av det året. Verksamheten i förskoleklass är ofta både lokal- och personalmässigt integrerad med grundskola och fritidshem. Detta gör att uppgiftslämnarna ibland har tvingats göra skattningar och schablonmässiga fördelningar av kostnader för både personal och lokaler. Resultaten bör därför tolkas med viss försiktighet.

Verksamhet med kommunal huvudman svarar för 96 procent av den totala kostnaden. Den genomsnittliga kostnaden per elev var där 31 900 kronor. Det motsvarar 60 procent av vad en elev i grundskolan kostar och något mer än en tredjedel av kostnaden för ett barn i förskolan. Kostnaden per inskrivet barn i fritidshem är däremot något lägre än i förskoleklass. Kommunen är skyldig att erbjuda förskoleklass under 525 timmar per år. Elever i grundskolan och barn i förskolan tillbringar alltså fler timmar i dessa verksamheter, vilket naturligtvis förklarar en del av kostnadsskillnaden. Problem med att skilja kostnaderna för förskoleklass från andra samverkande verksamheter kan också ligga bakom en del av skillnaden. Kostnaden per elev varierar mycket kraftigt mellan olika kommuner. Mellan kommungrupperna är spridningen mindre. Kostnaden per elev är högst i glesbygdskommuner (36 600 kr) och lägst i industrikommuner (28 400 kr). Även i storstäder och förorter är kostnaden under 30 000 kronor per elev.

Den största delen av kostnaden, i genomsnitt 70 procent, utgjordes av kostnader för personal. Kostnaden för lokaler utgjorde i genomsnitt 16 procent av den totala kostnaden. Denna kostnad är sannolikt underskattad på grund av de svårigheter att särredovisa kostnader för förskoleklass som nämnts tidigare. Flera kommuner redovisar en personalkostnad som utgör över 90 procent av totalkostnaden, vilket bekräftar detta.

Av alla elever i förskoleklass gick drygt tre procent i verksamhet som anordnades av annan än kommunen. Verksamheten kan då bedrivas i fristående förskoleklass, i enskild regi eller på entreprenad. Det kommunala bidraget till elever hos enskild anordnare var 26 700 kronor per elev, vilket är 16 procent lägre än kostnaden per elev i kommunal förskoleklass. Ersättningsnivån varierar dock kraftigt mellan kommuner. Det totala kommunala bidraget till verksamhet hos enskild anordnare uppgick till 100 miljoner kronor, vilket motsvarar tre procent av den totala kostnaden för förskoleklass.

Kostnaden för elever i fristående förskoleklass, dvs. i förskoleklass i en fristående skola, uppgick 1999 till 37 200 kronor per elev, enligt skolornas redovisning. Av denna kostnad utgjordes 66 procent av kostnad för personal och 21 procent av lokalkostnad. Skolorna redovisar ett genomsnittligt bidrag per elev på 33 500 kronor, vilket utgör 90 procent av den totala kostnaden per elev. Kostnaden per elev i förskoleklass i internationella skolor är högre, 48 500 kronor per elev.

Tabell 15. Kostnader för förskoleklass 1999, fördelade på anordnare och kostnadsslag

	Samtliga huvudmän ¹⁾		Kommunal huvudman		Enskild verksamhet ²⁾		Fristående förskoleklass ³⁾	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev, kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev, kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev, kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev, kr
1999 Totalt	3 623	32 000	3 484	31 900	34	31 100	99	37 200
därav								
Personal	.	.	2 454	22 500	.	.	66	24 700
Lokaler ⁴⁾	.	.	547	5 000	.	.	21	7 900
Övrigt	.	.	483	4 400	.	.	12	4 600

¹⁾ I kostnaden ingår även kostnader för internationella skolor.

²⁾ Kostnaden avser det kommunala bidraget till enskild verksamhet, inte de faktiska kostnaderna.

³⁾ I kostnaden ingår inte kostnader för internationella skolor.

⁴⁾ Definitionen av kommunernas lokalkostnad har förändrats i årets insamling, vilket försvårar jämförelser med 1998 års kostnad.

4

Grundskolan

Enligt skollagen är alla i Sverige bosatta barn mellan 7 och 16 år skolpliktiga. Antalet elever följer i stort befolkningsutvecklingen men det finns också andra faktorer som påverkar elevantalet. År 1991 fick föräldrar rätt att begära att deras barn skulle få börja skolan vid sex års ålder. Från 1 juli 1997 är kommunerna skyldiga att bereda sexåringar plats i grundskolan om vårdnadshavarna så önskar.

Det finns en allmän strävan att se barns lärande i ett längre tidsperspektiv – som en del i det livslånga lärandet. All pedagogisk verksamhet för barn och unga ska ses som en helhet och ett gemensamt synsätt för barn och unga ska utvecklas. Barnomsorgen, dvs. förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, integreras därför på olika sätt med grundskolan. För att stimulera denna utveckling har riksdagen beslutat om vissa förändringar. Den 1 januari 1998 fördes lagregleringen om barnomsorg över från socialtjänstlagen till skollagen. Samtidigt infördes förskoleklass som en ny skolform för sexåringar (se föregående avsnitt). Skolverket övertog det nationella ansvaret för frågor om barnomsorg från Socialstyrelsen.

Integrationen mellan barnomsorg och skola kan underlättas om det finns en gemensam pedagogisk ledning. Enligt en av Skolverket genomförd enkät i mars 1998 hade 76 procent av rektorerna för grundskolan också ansvar för förskoleklass, 80 procent hade ansvar för fritidshem och 23 procent hade ansvar för förskola. En stor majoritet av landets grundskolerektorer har således ett ledningsansvar som omfattar fler verksamheter än grundskolan.

4.1 Organisation

Det totala antalet elever i grundskolan har minskat under hela 1980-talet och nådde läsåret 1991/92 sin lägsta nivå sedan läsåret 1965/66. Denna trend bröts läsåret 1992/93 då elevantalet började öka. Det senast gångna läsåret ökade antalet elever med 24 600. Läsåret 1999/00 fanns 1 034 881 elever i grundskolan. Antalet elever i grundskolan har ökat med 96 000 elever på fem år vilket motsvarar en ökning på 10,2 procent. De närmast kommande åren förväntas ökningen av elevantalet fortsätta.

Tabell 16. Antal elever i grundskolan den 15 oktober 1995–1999 fördelade efter huvudman

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Grundskolan totalt	938 869	958 972	984 171	1 010 227	1 034 881
<i>därav</i>					
Kommunala skolor	918 490	935 517	957 083	979 374	999 551
Sameskolor	132	145	155	171	155
Fristående skolor	20 076	21 763	25 337	29 130	33 619
Internationella skolor	..	1 376	1 402	1 402	1 382
Riksinternatskolor	171	171	194	150	174

Grundskoleutbildning anordnas vid kommunala grundskolor, de statliga sameskolorna, fristående skolor, internationella skolor och riksinternat.

Det totala antalet grundskolor hösten 1999 var 5 048, en ökning med 56 skolor sedan föregående läsår. Både de kommunala skolorna och de fristående har ökat i antal. De kommunala från 4 655 till 4 671 och de fristående från 331 till 362 skolor.

97 procent av grundskolans elever går i kommunala grundskolor. Läsåret 1999/00 gick 33 619 elever i fristående skolor, vilket motsvarar tre procent av grundskolans elever. För fem år sedan, läsåret 1995/96, gick 20 076 elever i fristående skolor. Sett i ett femårsperspektiv har således antalet elever ökat med 13 500 vilket motsvarar en ökning med nästan 70 procent.

I tidigare publikationer har riksinternatskolor och internationella skolor redovisats tillsammans med fristående skolor. Från och med i år kommer dessa att redovisas separat. I denna redovisning är det endast i tabellerna 16 och 20 som internationella skolor och riksinternatskolor särredovisas, i övriga fall inkluderas de i totaluppgifterna för fristående skolor. Läsåret 1999/00 gick 1 382 elever i internationella skolor och 174 elever i riksinternatskolor.

Tabell 17. Antal kommuner, rektorsområden, skolor och elever i grundskolan den 15 oktober 1995–1999

Antal Läsår Huvudman	Antal skolkom- muner	Antal rektors- områden	Antal skolor	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun ¹⁾	
				Kommun	Skola	Antal	Andel (%)
1995/96	288	3 234	4 934	3 260	190	6 314	0,7
1996/97	288	3 256	4 936	3 330	194	6 903	0,7
1997/98	288	3 300	4 981	3 417	198	7 150	0,7
1998/99	288	3 340	4 992	3 508	202	7 766	0,8
1999/00	289	3389	5048	3581	205	.	.
<i>därav</i>							
Kommun	289	3 019	4 671	3 459	214	8 495	0,8
Sameskola	6	1	6	26	26	.	.
Fristående ²⁾	131	369	371	269	95	.	.

¹⁾ Avser enbart elever i kommunala grundskolor.

²⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

Grundskoleutbildning anordnades hösten 1999 i landets samtliga 289 kommuner. Antalet elever varierade stort mellan kommunerna, från 300 till 60 000.

Det genomsnittliga antalet elever per skola var 205. I kommunala skolor var genomsnittet 214 medan de fristående skolorna inklusive internationella skolor och riksinternatskolor i genomsnitt hade 95 elever. En tredjedel av de kommunala grundskolorna hade färre än 100 elever medan drygt två tredjedelar av de fristående grundskolorna inklusive internationella skolor och riksinternatskolor hade färre än 100 elever. Det fanns 69 grundskolor som hade fler än 700 elever. En av dessa var en fristående.

Tabell 18. Antal elever i grundskolan 15 oktober 1995–1999 fördelade efter årskurs och huvudman

Läsår Huvudman Kön	Antal elever										Samtliga
	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 1–9	
1995/96	120 008	109 918	108 029	105 177	100 438	97 227	97 825	98 642	101 276	938 540	
1996/97	124 099	117 094	110 032	107 711	105 494	100 623	97 146	98 006	98 767	958 972	
1997/98	128 779	120 338	117 007	109 489	107 765	105 504	100 232	97 284	97 773	984 171	
1998/99	126 014	126 617	120 156	116 397	109 782	107 947	105 338	100 536	97 440	1 010 227	
1999/00	122 934	124 670	126 800	119 575	116 446	110 353	107 755	105 758	100 590	1 034 881	
pojkar (%)	51,4	51,6	51,2	51,3	51,4	50,9	51,2	51,3	51,2	51,3	
flickor (%)	48,6	48,4	48,8	48,7	48,6	49,1	48,8	48,7	48,8	48,7	
därav											
Kommun	117 994	120 111	122 353	115 220	112 559	106 511	104 406	102 609	97 788	999 551	
pojkar (%)	51,5	51,7	51,3	51,3	51,5	51	51,3	51,4	51,3	51,4	
flickor (%)	48,5	48,3	48,7	48,7	48,5	49	48,7	48,6	48,7	48,6	
Sameskola	27	24	26	28	28	22	.	.	.	155	
pojkar (%)	44,4	58,3	46,2	42,9	57,1	59,1	.	.	.	51	
flickor (%)	55,6	41,7	53,8	57,1	42,9	40,9	.	.	.	49	
Fristående¹⁾	4 913	4 535	4 421	4 327	3 859	3 820	3 349	3 149	2 802	35 175	
pojkar (%)	49,4	50,8	50,6	49,2	47,6	49,3	49,4	46,7	49,8	49,3	
flickor (%)	50,6	49,2	49,4	50,8	52,4	50,7	50,6	53,3	50,2	50,7	

¹⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

I tabell 18 redovisas det totala antalet elever i grundskolan fördelade på årskurser, huvudmän och kön. Hösten 1999 fanns i årskurs 1 ungefär 123 000 elever medan årskurs 9 hade drygt 100 000 elever. Flest elever återfanns i årskurs 3, nästan 127 000 elever.

Tidigare skolstart

Som tidigare nämnts har sexåringar rätt att börja i grundskolan om föräldrarna så önskar. Hösten 1999 började 123 000 elever i årskurs 1. 5 000 (4,1%) av dem var högst sex år gamla. Som framgår av tabell 19 har andelen sexåringar minskat de senaste läsåren. Minskningen förklaras av att den nya skolformen förskoleklass införts från och med föregående läsår (se kapitel 3). I flertalet kommuner är endast någon enstaka procent av eleverna i årskurs 1 sex år. Det finns dock ett mindre antal kommuner där en mycket stor andel av eleverna i årskurs 1 är sex år gamla.

Av sexåringarna i årskurs 1 är fler flickor än pojkar – 2 805 flickor respektive 2 200 pojkar. En annan intressant iakttagelse är att andelen sexåringar i år 1 är fyra gånger större i fristående skolor inklusive internationella skolor och riksinternat jämfört med i kommunala skolor.

Tabell 19. Antal elever i årskurs 1 den 15 oktober 1995–1999 fördelade efter ålder

Läsår Kön Huvudman	Antal elever i år 1	därav			
		6 år eller yngre		7 år eller äldre	
		antal	andel	antal	andel
1995/96	120 008	8 899	7,4	111 109	92,6
1996/97	124 099	10 066	8,1	114 059	91,9
1997/98	128 779	9 099	7,1	119 680	92,9
1998/99	126 014	7 287	5,8	118 727	94,2
1999/00	122 934	5 005	4,1	117 929	95,9
därav Pojkar	63 171	2 200	3,5	60 971	96,5
Flickor	59 763	2 805	4,7	56 958	95,3
Kommun	117 994	4 290	3,6	113 704	96,4
Sameskola	27	3	11,1	24	88,9
Fristående ¹⁾	4 913	712	14,5	4 201	85,5

¹⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

Fristående skolor

Enligt skollagens 9 kap. 1 § får skolplikt fullgöras i en fristående skola om skolan är godkänd för ändamålet. Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av Statens skolverk.

Läsåret 1999/00 fick 33 619 grundskoleelever sin undervisning i fristående skolor – en ökning med 4 500 elever eller 15 procent jämfört med föregående läsår. Det innebär att 3,2 procent av alla grundskoleelever läsåret 1999/00 undervisades i fristående skolor. Hösten 1999 fanns 362 fristående skolor motsvarande grundskolenivån, vilket innebär en ökning med 40 skolor jämfört med läsåret 1998/99. Härutöver finns sex internationella skolor och tre riksinternatsskolor.

Liksom tidigare läsår finns flest fristående skolor inom gruppen med speciell pedagogik (exempelvis montessori och waldorf). Inom denna grupp fanns läsåret 1999/00 135 skolor med 12 170 elever. En annan stor grupp bland friskolorna är skolor med allmän inriktning – 121 skolor med totalt 10 846 elever. Antalet friskolor med allmän inriktning ökade snabbare än skolor med speciell pedagogisk profil under föregående år. Den tredje största kategorin är skolor med konfessionell inriktning, 55 skolor som tillsammans har 5 071 elever. Fyra av fem elever i fristående skolor på grundskolenivå undervisas i skolor med någon av dessa tre inriktningar.

Tabell 20. Antal skolkommuner, skolor samt elever efter olika inriktning i fristående skolor i grundskolan den 15 oktober 1995–1999

Fristående skolor	Antal skol- kommuner	Antal skolor	Antal elever
Internationella skolor			
Riksinternatsskolor			
Läsår			
Inriktning			
1995/96 ¹⁾	100	238	20 247
1996/97 ¹⁾	109	266	23 310
1997/98 ¹⁾	118	296	26 933
1998/99 ¹⁾	124	331	30 682
1999/00¹⁾	131	371	35 175
Fristående skolor	130	362	33 619
därav inriktning			
Allmän	71	121	10 846
Speciell pedagogik	69	135	12 170
Konfessionell	34	55	5 071
Språklig/etnisk	11	17	2 729
Speciell ämnesprofil	15	17	2 582
Övriga	14	17	221
Internationella skolor	3	6	1 382
Riksinternatsskolor	3	3	174

¹⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatsskolor.

Höstterminen 1999 fanns 65 procent av de fristående skolorna inklusive internationella skolor och riksinternat, och 73 procent av eleverna i fristående skolor i de tre storstadslänen Stockholms län, Västra Götalands län samt Skåne län. Fristående skolor fanns dock etablerade i samtliga län i landet, samt i 130 av landets 289 kommuner. Högsta andelen grundskoleelever i fristående skolor har Lidingö kommun (18,2 %).

De flesta fristående skolorna är små. Mer än 40 procent av de fristående skolorna hade höstterminen 1999 färre än 50 elever och endast 17 fristående skolor hade fler än 300 elever. I medeltal hade de fristående skolorna höstterminen 1999 95 elever per skola vilket är en ökning från föregående år med två elever per skola. Motsvarande siffra för de kommunala grundskolorna var 214 elever per skola, en ökning från föregående år med fyra elever per skola.

Antalet elever i fristående skolor är väsentligt högre i grundskolans första årskurser än i de högre årskurserna. Höstterminen 1999 gick nästan dubbelt så många elever i fristående skolor i årskurs 1 jämfört med årskurs 9.

Andelen flickor i fristående skolor är något större än andelen pojkar (50,7% respektive 49,3%), medan det omvända förhållandet gäller för grundskolan som helhet (48,7% respektive 51,3%).

Undervisning i engelska

Den nya läroplanen gav fr.o.m. läsåret 1995/96 skolhuvudmännen möjlighet att avgöra i vilken årskurs undervisningen i engelska ska starta. Höstterminen 1999 började drygt 33 procent av eleverna i grundskolans årskurs 1 att studera engelska. Andelen elever i fristående skolor som får undervisning i engelska i årskurs 1 är dock betydligt högre (54%).

Språkval

Enligt grundskoleförordningen 2 kap. 7 och 8 §§ är varje kommun skyldig att som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska (B-språk). En kommun är skyldig att anordna undervisning i ett B-språk om antalet elever som önskar språket uppgår till minst fem och om eleverna kan bedömas ha möjlighet att fortsätta studierna i språket i gymnasieskolan. Även andra B-språk får erbjudas eleverna. Som språkval för en elev ska i stället för B-språk erbjudas undervisning i modersmål, svenska som andraspråk, svenska, engelska eller teckenspråk om eleven eller elevens vårdnadshavare önskar det. En kommun är skyldig att anordna undervisning i ett sådant språk om minst fem elever väljer språket.

Andelen elever med B-språk eller alternativ till B-språk i årskurs har 6 minskat något. Läsåret 1999/00 var denna andel knappt 80 procent, en minskning från föregående läsår med ungefär 0,5 procentenheter.

I årskurs 7, 8 och 9 studerar cirka 98 procent av eleverna B-språk eller alternativ till B-språk, en liten minskning jämfört med läsåret 1998/99. Liksom föregående läsår är B-språk vanligare bland flickor, medan alternativ till B-språk är vanligare bland pojkar. Högst andel elever med B-språk finns i årskurs 7 där fyra av fem elever läser B-språk. I årskurs 9 läser tre av fem elever B-språk. Bland B-språken dominerar tyskan fortfarande. Att notera är dock en fortsatt ökning i årskurs 6 för spanska. Andelen som väljer att läsa spanska i årskurs 6 har ökat från 6 procent läsåret 96/97 till drygt 13 procent tre år senare.

Andelen elever med alternativ till B-språk ökar i högre årskurs. I årskurs 7 väljer knappt 20 procent av eleverna att läsa alternativ till B-språk och i årskurs 9 drygt 34 procent, en minskning med en procentenhet jämfört med läsåret 1998/99. Pojkar och flickor gör olika val. 42 procent av pojkarna i årskurs 9 väljer alternativ till B-språk medan motsvarande andel för flickorna är knappt 27 procent.

Tabell 21. Elever i årskurs 6, 7, 8 och 9 fördelade efter språkval 15 oktober 1999

Typ av språkval	Årskurs 6			Årskurs 7			Årskurs 8			Årskurs 9		
	Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
B-språk	69,9	67,9	72,2	78,9	74,2	83,8	70,7	63,9	77,9	63,5	55,8	71,6
Tyska	30,0	32,2	27,8	40,5	42,8	38,3	38,8	39,5	38,2	37,6	37,3	37,9
Franska	19,6	16,1	23,3	24,0	18,5	29,8	21,8	15,9	28,1	19,1	12,9	25,7
Spanska	13,3	12,6	14,1	14,3	12,8	15,7	10,0	8,4	11,6	6,7	5,5	7,9
Övriga B-språk	7,0	7,0	7,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Alt. till B-språk	9,9	11,8	7,9	19,2	23,6	14,5	27,4	34,0	20,4	34,3	41,8	26,6
Modersmål	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Sv 2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,5	0,3	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,5
Svenska	0,7	0,8	0,5	1,5	1,9	1,0	2,6	3,4	1,8	3,5	4,4	2,6
Engelska	4,9	5,6	4,1	7,5	9,0	5,9	10,3	12,4	8,1	12,7	15,0	10,3
Teckenspråk	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Svenska/Engelska	3,8	4,8	2,8	9,5	11,8	7,0	13,3	16,9	9,5	16,9	21,0	12,6
Annan kombination	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,5	0,3	0,5	0,6	0,4
Summa språkval	79,8	79,7	80,1	98,1	97,8	98,3	98,1	97,9	98,3	97,8	97,6	98,2
Antal elever	110 353	56 190	54 163	107 755	55 174	52 581	105 758	54 236	51 522	100 590	51 513	49 077

Bland alternativen till B-språk valde flest elever kombinationen svenska/engelska, engelska eller svenska. I årskurs 9 läser 21 procent av pojkarna kombinationen svenska/engelska som alternativ till B-språk och 15 procent engelska, medan motsvarande siffror för flickor är 13 och 10 procent. Andelen som läser kombinationen svenska/engelska har ökat något både för flickor och pojkar jämfört med läsåret 1998/99.

Undervisning i modersmål och svenska som andraspråk

Höstterminen 1999 rapporterades 123 057 grundskoleelever vara berättigade till modersmålsundervisning, vilket motsvarar 11,9 procent av samtliga elever, ungefär samma andel som de närmast föregående åren. Av de berättigade eleverna läsåret 1999/00 deltog liksom de närmast föregående läsåren drygt hälften i modersmålsundervisning.

De befolkningsmässigt större kommunerna hade betydligt större andel elever som var berättigade till modersmålsundervisning än de minsta kommunerna. I de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö var i genomsnitt drygt 30 procent av eleverna i grundskolan läsåret 1999/00 berättigade till modersmålsundervisning, medan motsvarande siffra för landsbygdskommunerna var 2,8 procent. I de kommuner som har en stor andel grundskoleelever som är berättigade till modersmålsundervisning, deltar också en större andel i undervisningen. Samma förhållande gäller även för undervisning i svenska som andraspråk. I fristående skolor var andelen grundskoleelever berättigade till modersmålsundervisning större (19,5%). I de fristående skolorna deltar också en större andel av de berättigade eleverna i modersmålsundervisningen.

För hela grundskolan undervisas ungefär 64 procent av deltagarna i modersmålsundervisning utanför timplanebunden tid, en ökning med cirka fyra procentenheter jämfört med föregående läsår.

Andelen elever som deltar i undervisning i svenska som andra språk är något mindre än läsåret 1997/98 år, 5,7 procent jämfört med 6,1.

Tabell 22. Modersmål och svenska som andraspråk (Sv2) i grundskolan 15 oktober 1997–1999

Läsår	Antal elever berättigade till modersmålsundervisning	Andel (%) berättigade av samtliga elever	Deltagare i modersmålsundervisning			Deltagare i Sv2			
			Antal	Andel (%) av samtliga elever	berättigade elever	Andel (%) utanför timplanebunden tid	Antal	Andel (%) av samtliga elever	berättigade elever
1997/98	115 846	11,8	62 100	6,3	53,6	59,7	59 930	6,1	51,7
1998/99	119 352	11,8	62 671	6,2	52,5	59,6	58 210	5,8	48,8
1999/00	123 057	11,9	63 986	6,2	52,0	63,5	59 188	5,7	48,1
<i>därav</i>									
Kommun	116 038	11,6	59 580	6,0	51,3	64,2	56 417	5,6	48,6
Sameskola	155	100,0	155	100,0	100,0	0,0	2	1,3	1,3
Fristående ¹⁾	6 864	19,5	4 251	12,1	61,9	55,6	2 769	7,9	40,3

¹⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

Fördelningen av antal elever på olika modersmål har inte förändrats nämnvärt sedan föregående läsår. Fortfarande är deltagandet i modersmålsundervisning lägre för de mindre modersmålen än för de tio största, undantaget finska. Högst deltagande i modersmålsundervisning har elever med albanska, arabiska och persiska som modersmål. Drygt 60 procent av eleverna med dessa modersmål deltar i modersmålsundervisning.

Variationen i deltagande är ännu större när det gäller svenska som andra språk. Högst deltagande i undervisning i svenska som andra språk har elever med modersmålen kurdiska (68%), turkiska (66%) och albanska (64%), medan elever med modersmålen engelska (26%), finska (27%) och polska (27%) har minst andel deltagande elever.

Tabell 23. De tio största modersmålen i grundskolan 15 oktober 1999

Modersmål	Antal elever berättigade till modersmålsundervisning	Andel (%) berättigade av samtliga elever	Deltagare i modersmålsundervisning			Deltagare i Sv2			
			Antal	Andel (%) av samtliga elever	Andel (%) utanför timplane-bunden tid	Antal	Andel (%) av samtliga berättigade elever		
10 största modersmålen									
Albanska	7 199	0,7	4 591	0,4	63,8	60,5	4 624	0,4	64,2
Arabiska	16 962	1,6	10 710	1,0	63,1	65,1	10 698	1,0	63,1
Bosniska/Kroatiska/Serbiska	14 078	1,4	6 715	0,6	47,7	69,5	7 222	0,7	51,3
Engelska	5 234	0,5	2 603	0,3	49,7	58,3	1 359	0,1	26,0
Finska	13 530	1,3	5 865	0,6	43,3	37,4	3 553	0,3	26,3
Kurdiska	3 864	0,4	2 013	0,2	52,1	59,7	2 629	0,3	68,0
Persiska	7 069	0,7	4 513	0,4	63,8	72,2	3 214	0,3	45,5
Polska	4 407	0,4	2 258	0,2	51,2	67,4	1 181	0,1	26,8
Spanska	9 746	0,9	5 220	0,5	53,6	66,3	4 091	0,4	42,0
Türkiska	4 965	0,5	2 687	0,3	54,1	66,7	3 291	0,3	66,3
Övriga språk (110 st)	35 715	3,5	16 769	1,6	47,0	66,9	17 165	1,7	48,1
Ospecificerade språk	288	0,0	42	0,0	14,6	61,9	161	0,0	55,9
Summa	123 057	11,9	63 986	6,2	52,0	63,5	59 188	5,7	48,1

4.2 Resurser

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i grundskolan var enligt mätningen i oktober 1999 närmare 87 400 personer. Det innebär att antalet lärare i grundskolan ökade för tredje året i rad. Ökningen jämfört med föregående år var drygt 2 400 lärare. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 89,7 procent. Det betyder när hänsyn tagits till deltidstjänstgöring närmare 78 400 heltidstjänster. Det var drygt 2 000 fler än hösten innan. Även andelen lärare som är helt tjänstlediga har ökat. Under de senaste fem åren har ökningen varit två procentenheter, från 5,5 procent hösten 1995 till 7,5 procent hösten 1999.

Den andel av årsarbetskraften (dvs. efter omräkning till heltidstjänster) som saknade pedagogisk högskoleexamen uppgick till 13 procent. Det är drygt en procentenhet mer än föregående år och en ökning med 4,6 procentenheter på tre år. Manliga lärare saknade pedagogisk utbildning i större utsträckning än kvinnliga och skillnaden har fortsatt att öka.

I de fristående skolorna har andelen lärare (omräknat till heltidstjänster) med pedagogisk högskoleexamen ökat med fem procentenheter jämfört med föregående år. Fortfarande var dock andelen behöriga lärare väsentligt lägre där än i kommunala skolor. Mellan kommunerna varierade andelen av årsarbetskraften som saknade pedagogisk utbildning från drygt en till närmare 30 procent. Tio procent av kommunerna hade värden över 20 procent.

Lärartätheten, beräknad som antal lärare (omräknat till heltidstjänster) per 100 elever, presenteras i tabell 24. Där framgår att hösten 1999 var lärartätheten 7,6 vilket innebär en oförändrad nivå jämfört med föregående år, men fortfarande något högre än hösten 1997 då den var 7,5.

Att lärartätheten fortfarande är låg jämfört med 1996 och tidigare behöver inte betyda att antalet vuxna i skolan blivit färre. Verksamheten i förskoleklass, grundskola och fritidshem integreras nämligen i allt större utsträckning. Det innebär att fler personalkategorier kommer in i skolan. För att kunna spegla detta kompletterades hösten 1999 för första gången insamlingen till lärarregistret med uppgifter om förskollärarna och fritidspedagogerna.

Ett nytt mått på personaltäthet har nu kunnat beräknas. Det visar att hösten 1999 fanns det 7,8 heltidstjänster per 100 barn. I detta mått ingår lärare (inkl. förskollärare), fritidspedagoger och fritidsledare. Det nya måttet visar alltså ett högre värde än lärartätheten (7,6) enligt ovan, dock inte väsentligt högre. Påpe-

kas bör därför att det personaltillskott som verksamhetsintegrationen ger, med all säkerhet i första hand avser de lägsta årskurserna.

Sedan lång tid vet vi att könsfördelningen bland lärarna i grundskolan är ojämn. Dessvärre kan man konstatera att obalansen ökar. Hösten 1999 var andelen kvinnor 74 procent medan den sju år tidigare – hösten 1992 – var 70 procent. Också bland skolledarna ökar andelen kvinnor. Hösten 1999 var den 62 procent medan den var 53 procent hösten 1993, alltså sex år tidigare.

Av tabell 24 framgår att lärartätheten är något högre i fristående skolor än i skolor med kommunal huvudman. Bland kommunerna varierade lärartätheten från 5,9 till 10,3 lärare per 100 elever. Lärartätheten är generellt sett störst i glesbygdskommuner.

**Tabell 24. Lärare i grundskolan
vecka 42 1997 och 1998 samt vecka
41 1999**

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genom- snittlig tjänst- göringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 elever	
	Totalt	därav Män	Kvinnor		Totalt	därav m. tillsvid.- anställning	Totalt	Exkl. lärare i modersmål och Sv2
1997/98 Samtliga lärare	82 176	21 823	60 353	90,4	74 257	64 146	7,5	7,2
<i>därav</i>								
Antal med ped. utbildning	73 788	18 620	55 168	92,1	67 986	61 807	.	.
Andel (%) med ped. utbildning	89,8	85,3	91,4	.	91,6	96,4	.	.
1998/99 Samtliga lärare	84 938	22 394	62 544	89,9	76 359	64 101	7,6	7,3
<i>därav</i>								
Antal med ped. utbildning	73 606	18 148	55 458	91,6	67 433	61 102	.	.
Andel (%) med ped. utbildning	86,7	81,0	88,7	.	88,3	95,3	.	.
1999/00 Samtliga lärare	87 374	23 019	64 355	89,7	78 391	65 141	7,6	7,3
<i>därav</i>								
Antal med ped. utbildning	74 864	18 283	56 581	91,1	68 203	61 907	.	.
Andel (%) med ped. utbildning	85,7	79,4	87,9	.	87,0	95,0	.	.
Per huvudman 1999/00								
Kommun (samtliga lärare)	83 742	22 031	61 711	90,3	75 632	62 929	7,6	7,3
Andel (%) med ped. utbildning	86,6	80,5	88,7	.	87,6	95,7	.	.
Sameskola (samtliga lärare)	37	3	34	75,9	28	18	18,1	15,2
Andel (%) med ped. utbildning	78,4	66,7	79,4	.	75,1	94,4	.	.
Fristående (samtliga lärare)¹⁾	3 733	1 024	2 709	73,2	2 731	2 194	7,8	7,5
Andel (%) med ped. utbildning	65,6	55,7	69,3	.	69,3	74,3	.	.

¹⁾ Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

Kostnader

Kostnaden för samtliga skolor på grundskolenivå 1999 var 56,3 miljarder kronor, inklusive hemkommunens kostnad för skolskjuts. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med 3,3 miljarder kronor i fasta priser (kostnaden för 1998 är omräknad med hjälp av KPI, konsumentprisindex, som ökade med 0,5 procent mellan 1998 och 1999). Av den totala kostnaden utgjordes närmare 97 procent av kostnader för kommunala grundskolor och knappt tre procent av såg kostnader för fristående skolor. Resterande 0,2 procent utgjordes av kostnader för riksinternatskolorna, internationella skolor samt sameskolan.

Kostnaden för den kommunala grundskolan 1999 var 54,5 miljarder kronor, inklusive hemkommunens kostnad för skolskjuts. Räknat per elev motsvarar detta 54 900 kronor, vilket är en ökning jämfört med 1998 med 3,3 procent i fasta priser.

Vid en jämförelse längre tillbaka i tiden, mellan åren 1991 och 1999, har kostnaden per elev minskat med drygt fem procent eller cirka 3 000 kronor per elev (fasta priser). Detta beror framför allt på kraftiga besparingar i undervisningen. Denna kostnad har minskat med närmare tolv procent eller cirka 3 500

kronor per elev mellan dessa år. Det beror i sin tur framför allt på att lärartätheten i grundskolan har minskat. 1999 var antalet lärare per 100 elever 7,6 vilket kan jämföras med 9,4 1991. Undervisningskostnaden har dock ökat mellan 1998 och 1999. Det beror sannolikt till stor del på en högre lönenivå i sektorn till följd av det nya läraravtalet. Lärartätheten var i stort sett oförändrad mellan 1998 och 1999.

Kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek ökade kraftigt mellan 1996 och 1998, en ökning med cirka 30 procent. En del av förklaringen till den ökade kostnaden ligger i den satsning som KK-stiftelsen (Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling) genomfört för att utveckla skolans IT-användning. Även under 1999 satsade en stor andel av kommunerna på läromedel/utrustning/skolbibliotek, men inte i samma omfattning som tidigare. Mellan 1998 och 1999 minskade kostnaden för läromedel/utrustning/skolbibliotek med närmare 19 procent eller cirka 510 kronor per elev. Även elevvårdskostnaden minskade jämfört med föregående år, en minskning med fyra procent eller 45 kronor per elev. Kostnaden för skolmåltider uppvisar en ökning sedan föregående år (+4 %).

1999 var lokalkostnaden 11 000 kronor per elev för den kommunala grundskolan. Kostnaden för lokaler 1999 är svår att jämföra med 1998 eftersom 1998 års lokaluppgifter uppskattades genom uppgifter från det kommunala räkenskapsammandraget. Görs en jämförelse istället med 1997 års uppgifter, minskade lokalkostnaden per elev med cirka tio procent. Minskningen beror sannolikt till en del på att den ökade integrationen mellan förskola, fritidsverksamhet och skola har förändrat lokalbehovet och möjliggjort ett mer rationellt lokalutnyttjande.

Kostnaden per elev varierade mellan de kommunala skolhuvudmännen från 37 000 kronor till 76 200 kronor. För 80 procent av kommunerna varierar kostnaden per elev mellan 46 200 kronor och 59 600 kronor.

Kostnaden för fristående skolor på grundskolenivå 1999 var 1 642 miljoner kronor (inkl. nya skolor som inte haft verksamhet under hela 1999). Kostnaden per elev, för de skolor som haft verksamhet under hela året, var 52 100 kronor, vilket är en ökning med drygt en procent jämfört med 1998. Kostnaden per elev är lägre i de fristående skolorna än i de kommunala, en skillnad på cirka 1 300 kronor per elev (när skolskjutskostnaden räknats bort), vilket motsvarar 2,4 procent. De fristående skolorna har i genomsnitt något högre kostnader för undervisning, skolmåltider och läromedel än de kommunala skolorna men däremot en lägre kostnad för elevvård och lokaler.

Den totala kostnaden för de internationella skolorna 1999 var 80,6 miljoner kronor. Kostnaden per elev i de internationella skolorna var 57 300 kronor, vilket är en ökning med 2 100 kronor jämfört med 1998. Riksinternatskolornas totala kostnader uppgick till 13,5 miljoner kronor. 1999 kostade en elev vid en riksinternatskola i genomsnitt 82 900 kronor.

Sameskolans kostnader uppgick 1999 till 26,5 miljoner kronor. Räknat per elev (inkl. elever i integrerad undervisning) motsvarar detta 82 600 kronor. Skolskjutsar och elevhem kostar betydligt mer för sameskolan än de kommunala skolorna, 8 800 kronor jämfört med 1 500 kronor per elev.

Tabell 25. Kostnader för grundskolan 1997, 1998 och 1999, fördelade på huvudman och kostnadslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ¹⁾			Kommunal huvudman ²⁾			Fristående skolor ³⁾		
	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr
1997 Totalt	50 935	100	52 400	49 728	100	52 400	1 091	100	47 300
1998 Totalt	52 786	100	52 900	51 292	100	52 900	1 374	100	51 300
1999 Totalt	56 295	100	54 900	54 530	100	54 900	1 642	100	52 100
därav Undervisning	27 099	48	26 500	26 236	48	26 500	806	49	27 300
Lokaler	11 239	20	11 000	10 913	20	11 000	303	18	10 200
Skolmåltider	3 410	6	3 300	3 286	6	3 300	117	7	4 000
Läromedel, utrustn, bibl	2 320	4	2 300	2 219	4	2 200	96	6	3 200
Skolskjuts	1 540	3	1 510	1 538	3	1 500	.	.	.
Elevvård	1 077	2	1 050	1 055	2	1 060	21	1	710
Övrigt	9 507	17	9 300	9 283	17	9 400	197	12	6 700

¹⁾ Kostnaden för riksinternatskolor, internationella skolor samt sameskolan (inkl. sameskolans kostnad för elevhem), ingår i kostnad totalt.

²⁾ Skolkommunernas kostnad för utbildning inklusive hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

³⁾ Fristående skolor med kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för riksinternatskolor och internationella skolor ingår inte i kostnaden för fristående skolor. Kostnaden per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret. I kostnaden totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året (41,3 milj. kr för 1997, 65 milj. kr för 1998 samt 102,8 milj.kr för 1999).

⁴⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

4.3 Resultat

De elever som gick ut årskurs 9 våren 1998 var de första eleverna som fick slutbetyg enligt det nya mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Slutbetyg sätts utifrån de mål som eleverna enligt kursplanerna ska ha uppnått i ämnena i slutet av det nionde skolåret och med hjälp av de betygskriterier som har fastställts. Grundskolans nya läroplan, kursplaner och betygssystem gör att resultaten, i motsats till tidigare, nu blir synliga i förhållande till målen.

Inför urvalet till gymnasieskolan beräknas elevernas meritvärde. Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för elevens 16 bästa betyg. Betygsvärdet för godkänd är 10, väl godkänd 15 samt mycket väl godkänd 20. Det högsta möjliga meritvärdet för de 16 bästa betygen i ett slutbetyg blir således 320. Meritvärdet går inte att jämföra med de tidigare relativa medelbetygen.

Det genomsnittliga meritvärdet för de 96 559 elever som våren 1999 gick ut årskurs 9 i grundskolan var 202,1, en ökning med jämfört med föregående läsår då det genomsnittliga meritvärdet var 201,2. Gruppen elever med utländsk bakgrund har ett lägre meritvärde, 185,3. Denna elevgrupp är dock mycket heterogen. En elev med utländsk bakgrund kan antingen ha två utländska föräldrar och vara född i Sverige eller ha invandrat före eller under sin skoltid. Läsåret 1999/00 har flickor med utländsk bakgrund för första gången något högre genomsnittligt meritvärde än pojkar som inte har utländsk bakgrund.

Elever i fristående grundskolor, som fått betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet, har ett högre genomsnittligt meritvärde (227,3) än eleverna i de kommunala skolorna (201,6). Det genomsnittliga meritvärdet för de kommunala skolorna varierar mellan landets kommuner, från 176,5 till 238,2. Högst genomsnittligt meritvärde har eleverna i kommungrupperna förortskommuner (204,3) och glesbygdskommuner (204,2).

Flickor har över tid haft betydligt högre medelbetyg med det gamla relativa betygssystemet än pojkar. Detta mönster kvarstår med det nya kunskapsrelaterade betygssystemet. Flickors genomsnittliga meritvärde i den kommunala skolan är 213,0 och pojkars 190,8. Flickor har bättre betyg än pojkar i alla ämnen utom idrott och teknik – samma mönster som i det gamla betygssystemet. I teknikämnet är däremot spridningen större hos pojkarna. En högre andel av pojkarna har betyget MVG men andelen pojkar som ej nått målet i teknikämnet är också högre än hos flickorna.

Skillnaderna mellan flickors och pojkars genomsnittliga meritvärde varierar mellan kommunerna. Den största skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar finns i gruppen glesbygdskommuner och den minsta i storstäderna. Endast i två av landets kommuner har pojkarna ett högre genomsnittligt meritvärde än flickorna.

För att en elev ska vara behörig att söka till gymnasieskolans nationella och specialutformade program krävs minst betyget godkänt i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik. Totalt var det 90,3 procent av eleverna som uppnådde denna behörighet, 92,1 procent av flickorna och 88,6 procent av pojkarna. Bland elever med utländsk bakgrund var det färre som blev behöriga 89,6 procent. För de elever som saknar denna behörighet är det individuella programmet tillgängligt.

Mer än var femte elev, eller nästan 23 procent av de elever som gick ut grundskolan våren 1999, nådde inte målen i ett eller flera obligatoriska ämnen, en ökning med drygt två procentenheter jämfört med föregående läsår. Av samtliga var det knappt 8 procent som inte nådde kunskapsmålen i ett ämne och nästan 15 procent som inte nådde målen i två eller fler ämnen. Detta innebär att nästan 21 500 elever saknade godkänt i ett eller flera ämnen. Bland de elever som saknade betyg i två eller fler ämnen är elever med utländsk bakgrund överrepresenterade. De naturorienterade ämnena hade högst andel elever som inte uppnådde målen. Av eleverna som fick ett samlat no-betyg var det 10,6 procent och av de som fick separata betyg i ämnena biologi, fysik och kemi var det mellan 7,5 och 9,2 procent som inte uppnådde målen.

En procent av eleverna, 1 044 elever, som slutat årskurs nio, saknade slutbetyg helt, dvs hade inte nått målen i något ämne. Var tredje elev som helt saknar slutbetyg har utländsk bakgrund.

**Tabell 26. Slutbetyg i årskurs
läsåret 1998/99**

Läsår Huvudman Kön Utl. bakgrund	Antal av- gångna	Genom- snittligt merit- värde ¹⁾	Andel behöriga till gymnasie- skolan	Elever som ej nått målen av de som fått eller skulle ha fått mål- och kunskapsrelaterade slutbetyg							
				Totalt		I ett ämne		I två eller fler ämnen		I alla ämnen (saknar slutbetyg)	
				Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
1998/99	96 559	202,1	90,3	21 833	22,7	7 483	7,8	13 306	13,8	1 044	1,1
<i>därav</i>											
Kommun	94 275	201,6	90,2	21 464	22,8	7 317	7,8	13 116	13,9	1 031	1,1
Fristående ²⁾	2 284	227,3	92,9	369	19,9	166	8,9	190	10,2	13	0,7
Pojkar	49 632	191,3	88,6	13 058	26,4	4 329	8,8	8 099	16,4	630	1,3
Flickor	46 927	213,5	92,1	8 775	18,8	3 154	6,8	5 207	11,1	414	0,9
Elever med utländsk bakgrund	14 106	185,3	79,6	5 058	36,1	1 425	10,2	3 262	23,3	371	2,6

¹⁾ I resultatredovisningen har meritvärdet beräknats för de elever som fått betyg i minst ett ämne.

²⁾ Inklusivt internationella skolor och riksinternatskolor.

Resultaten på de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik, i årskurs nio, är ett annat mått på elevernas prestationer. Ämnesproven som är obligatoriska genomfördes första gången vårterminen 1998. Uppgifter om resultat på ämnesproven samlas in för ett riksrepresentativt urval av kommuner och kan därför skattas på nationell nivå. Resultaten på ämnesproven i svenska och matematik våren 1999 visar att uppskattningsvis 96 respektive 88 procent av eleverna uppnått målen. Enligt slutbetygen i svenska och matematik var andelen elever som uppnådde målen något högre i matematik, 94 procent, och ungefär samma i svenska, 96 procent. Ämnesprovet i engelska visar att uppskattningsvis 96 procent av eleverna nått målen vilket ungefär stämmer överens med hur många som nått målen enligt slutbetygen, knappt 95 procent.

Hösten 1999 gick nästan 98 procent av de elever som lämnade grundskolan vårterminen 1999 i gymnasieskolan. Det är i stort sett samma andel som under

de fyra närmast föregående åren. Om de individuella programmen räknas bort var övergångsfrekvensen 89 procent.

Det finns inga könsskillnader när det gäller sökande- och övergångsfrekvens till gymnasieskolan. Däremot söker och börjar elever med utländsk bakgrund i något mindre utsträckning, vilket bl.a. kan hänga samman med att elever med utländsk bakgrund oftare har en ofullständig grundskoleutbildning. Benägenheten att söka och att börja gymnasieskolan direkt efter årskurs nio är nämligen mindre för elever som inte nått målen i alla ämnen. De elever som gått i fristående grundskola söker och börjar i gymnasieskolan i mindre utsträckning än de som gått i kommunala skolor.

Tabell 27. Sökande- och övergångsfrekvens till gymnasieskolan hösten 1995–1999 för elever som avslutat grundskolans årskurs 9 våren samma år

År	Antal elever som avslutat år 9	Sökande till gymnasieskolan från år 9		Intagna i gymnasieskolan från år 9	
		Antal	Andel (%) av elever som avslutat år 9	Antal	Andel (%) av elever som avslutat år 9
1995	98 618	96 395	97,7	96 064	97,4
1996	100 548	98 690	98,2	98 322	97,8
1997	98 024	95 813	97,7	95 857	97,8
1998	97 258	93 820	96,5	94 504	97,2
1999	96 647	94 936	98,2	94 329	97,6
<i>därav</i>					
Elever som nått målen i alla ämnen	74 349	74 031	99,6	73 612	99,0
Elever som ej nått målen					
i ett ämne	7 492	7 359	98,2	7 334	97,9
i två eller flera ämnen	13 319	12 551	94,2	12 275	92,2
Elever utan slutbetyg	1 044	677	64,8	710	68,0
Pojkar	49 684	48 700	98,0	48 398	97,4
Flickor	46 963	46 236	98,5	45 931	97,8
Elever med utländsk bakgrund	14 116	13 667	96,8	13 513	95,7
Kommun	94 363	92 907	98,5	92 180	97,7
Fristående ¹⁾	2 284	2 029	88,8	2 149	94,1

¹⁾ Inklusivt internationella skolor och riksinternatskolor.

5

Specialskolan

5.1 Organisation

Utbildningen i specialskolan ska syfta till att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörselskada eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan (Skollagen 7 kap. Specialskolan).

De flesta skolpliktiga barn och ungdomar som är syn-, hörsel- eller talskadade får sin utbildning med hjälp av specialundervisning inom den vanliga grundskolan. De gravt syn-, hörsel- eller talskadade som undervisas vid de åtta statliga specialskolorna är en mycket liten grupp inom det svenska skolväsendet. Elevutvecklingen under den senaste femårsperioden redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 28. Antal elever i specialskolan 15 oktober 1995–1999

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Specialskolan totalt	766	789	792	809	808
<i>därav</i>					
Regionskolor för döva och hörselskadade	569	579	576	602	606
Specialskolan för döva elever med utvecklingsstörning	43	51	46	49	50
Specialskolan för normalhörande elever med språkstörning samt döva elever med beteendestörning	111	117	127	125	120
Specialskolan för synskadade elever med ytterligare funktionshinder	43	42	43	33	32

Undervisningen i specialskolan är organiserad i tio årskurser. Döva och hörselskadade elever undervisas dels vid fem skolor med regionala upptagningsområden, dels vid två riksrekryterande skolenheter (Åsbackaskolan och Hällsboskolan) med speciell inriktning på olika grupper av flerhandikappade. Synskadade elever, av vilka de flesta har ytterligare funktionshinder, undervisas vid Ekeskolan i Örebro. Ekeskolan är också specialskola för dövblinda elever. Den 1 juli 2000 upphör de enskilda specialskolorna att vara egna myndigheter och förs samman till den nyinrättade Specialskolemyndigheten i Örebro.

Tabell 29. Antal elever i specialskolan 15 oktober 1999 fördelade efter skola, kön och handikapp

Skoltyp Skola Kön	Antal elever totalt	Antal elever ¹⁾			med ytterligare funktionshinder	Antal elever som deltar i modersmålsundervisning
		med synskada	med dövhet/hörselskada	med tal-skada		
Samtliga specialskolor	808	36	666	106	259	5
därav Pojkar	455	22	352	81	174	4
Flickor	353	14	314	25	85	1
Regionskolor för döva och hörselskadade	606	5	600	1	58	2
Manillaskolan, Stockholm	143	5	138	0	24	0
Östervångsskolan, Lund	99	0	98	1	0	0
Vänerskolan, Vänersborg	80	0	80	0	9	0
Birgittaskolan, Örebro	200	0	200	0	20	1
Kristinaskolan, Härnösand	84	0	84	0	5	1
därav Pojkar	315	2	312	1	35	1
Flickor	291	3	288	0	23	1
Specialskolan för döva elever med utvecklingsstörning						
Åsbackaskolan, Gnesta	50	0	50	0	50	0
därav Pojkar	29	0	29	0	29	0
Flickor	21	0	21	0	21	0
Specialskolan för normalhörande elever med språkstörning samt döva elever med beteendestörning						
Hällsboskolan, Sigtuna	120	0	16	104	120	2
därav Pojkar	90	0	11	79	90	2
Flickor	30	0	5	25	30	0
Specialskolan för synskadade elever med ytterligare funktionshinder						
Ekeskolan, Örebro	32	31	0	1	31	1
därav Pojkar	21	20	0	1	20	1
Flickor	11	11	0	0	11	0

Totalt 808 elever var inskrivna i specialskolan i oktober 1999, nästan exakt lika många som hösten 1998, men 5,5 procent fler än fem år tidigare. Ökningen av antalet elever i specialskolan under hela 1990-talet har därmed stannat upp. Eleverna kom från 160 kommuner. 502 elever (62%) kom från en annan kommun än den där skolan var belägen. Av det totala antalet elever var 582 (72%) bosatta i föräldrahemmet under utbildningen och 218 elever (27%) var bosatta i olika typer av elevhem på eller i närheten av skolorna. Endast fem elever deltog i modersmålsundervisning.

5.2 Resurser

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i specialskolan var 351 enligt mätningen i oktober 1999. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 88 procent. Omräknat till heltidstjänster hade specialskolan tillgång till 310 lärare.

Räknat per 100 elever fanns det 38,4 heltidstjänstgörande lärare. Föregående läsår var antalet heltidstjänstgörande lärare per 100 elever 36,9.

Femton procent av årsarbetskraften bestod av lärare som saknade pedagogisk utbildning, en minskning med knappt två procentenheter sedan föregående läsår.

Tabell 30. Lärare i specialskolan vecka 42 1997 och 1998 samt vecka 41 1999

Läsår	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 elever
	Totalt	därav Män	Kvinnor		Totalt	därav m. tillsvid.- anställning	
1997/98 Samtliga lärare	334	85	249	86,7	290	228	36,6
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	293	71	222	87,5	256	218	.
Andel (%) med ped. utbildning	87,7	83,5	89,2	.	88,6	95,7	.
1998/99 Samtliga lärare	347	80	267	86,1	299	219	36,9
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	288	66	222	86,2	248	205	.
Andel (%) med ped. utbildning	83,0	82,5	83,1	.	83,1	93,5	.
1999/00 Samtliga lärare	351	80	271	88,3	310	243	38,4
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	296	66	230	88,7	263	229	.
Andel (%) med ped. utbildning	84,3	82,5	84,9	.	84,7	94,2	.
Antal med spec. ped. utbildn.	196	39	157	91,8	180	173	.
Andel (%) med spec. ped. utb.	55,8	48,8	57,9	.	58,0	71,3	.

Kostnader

Kostnaden för specialskolan var 398 miljoner kronor 1999, vilket i fasta priser är ungefär 10 miljoner mer än kostnaden 1998.

Kostnaden per elev uppgick till 491 400 kronor. Det är ungefär 10 000 kronor, två procent, mer per elev jämfört med 1998. Liksom 1998 är det även under 1999 läromedels- och utrustningskostnaden som procentuellt ökat mest, med drygt 1 000 kronor eller nio procent, till 12 500 kronor per elev. Även undervisningskostnaden har ökat, med 6 900 kronor per elev, dvs 4,8 procent. Lärartätheten ökade kalenderåret 1999 jämfört med kalenderåret 1998 med ungefär en heltidstjänst per 100 elever, 2,7 procent. Undervisningskostnaden, i huvudsak lärarlöner, ökade alltså mer än undervisningsvolymen. Lokalkostnaden och kostnaden för elevresor/elevhem ökade med ungefär två procent. Övriga kostnader tillsammans – administration, skolledning, elevvård, SYO, kompetensutveckling och utvecklingsarbete etc- minskade procentuellt ungefär lika mycket, två procent. Undervisningskostnaden, som var 150 000 kronor per elev 1999, utgör i specialskolan bara ungefär 30 procent av totalkostnaden jämfört med 45 procent eller mer i övriga skolformer. Elevhem och skolskjutsar/reseersättningar kostar i specialskolan nästan lika mycket som undervisningen, 132 100 kronor per elev.

Kostnaden för specialpedagogiska resurscentra uppgick till 70,2 miljoner kronor 1999. Det är ungefär 1,5 miljoner kronor mindre än kostnaden 1998.

**Tabell 31. Kostnader för specialskolan 1997, 1998 och 1999 (löpan-
de priser)**

Samtliga specialskolor	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev ²⁾ , kr
1997 Totalt¹⁾	445		
Reguljär utbildning	377	100	473 800
1998 Totalt¹⁾	458		
Reguljär utbildning	386	100	479 300
1999 Totalt¹⁾	468	.	.
Reguljär utbildning	398	100	491 400
<i>därav</i> undervisning	121	30	150 000
lokaler	60	15	73 500
skolmåltider	13	3	16 300
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	10	3	12 500
elevehem	76	19	93 600
skolskjuts/reseersättning	31	8	38 500
elevvård	13	3	15 500
övrigt	74	19	91 500
Specialpedagogiska resurscenter	70	.	.

¹⁾ Inklusive specialpedagogiska resurscentra.

²⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

6

Särskolan

6.1 Organisation

Enligt skollagen 6 kap. ska utbildningen i särskolan syfta till att ge utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning, som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan och gymnasieskolan.

Den obligatoriska särskolan består av grundsärskola och träningsskola. Den innebär nio års skolplikt för alla barn och ungdomar mellan 7 och 16 år. Därutöver har eleverna rätt till ett tionde, frivilligt skolår för att komplettera utbildningen. I grundsärskolan går elever med lindrig utvecklingsstörning. Eleverna undervisas i samma ämnen som grundskolans elever. Ämnenas innehåll och omfattning anpassas dock till varje elevs förutsättningar. Eleverna i träningsskolan har handikapp som gör att de inte kan tillgodogöra sig undervisningen i grundsärskolan. Styrelsen för särskolan avgör om en elev som tas emot i särskolan ska gå i grundsärskolan eller träningssärskolan.

Genom en försöksverksamhet (SFS 1995:1249 se Skollagen 3 kap) har föräldrar till utvecklingsstörda barn fått ett ökat inflytande över sitt barns skolgång, vilken innebär att barn inte får tas emot i särskolan utan vårdnadshavarens medgivande. Försöksverksamheten har nyligen förlängts (SFS 2000:446) och gäller till utgången av juni år 2005. Lagen ger föräldrar rätt att avgöra var den obligatoriska skolgången ska ske. Däremot ges vårdnadshavare inte rätt att välja skolform inom särskolan, grundsärskola eller träningsskola. I en utvärdering 1998 fann Skolverket att knappt 100 elever/vårdnadshavare nyttjat den nya lagen. Skolverket har i olika sammanhang funnit att det blir allt vanligare att kommuner inför rutinen att elev/vårdnadshavare måste ansöka om särskola innan mottagande sker.

Alla elever som fullgjort sin skolplikt i den obligatoriska särskolan ska erbjudas fortsatt fyraårig utbildning i gymnasiesärskolan. Gymnasiesärskolan erbjuder yrkesutbildning på samma sätt som gymnasieskolan i nationella, specialutformade eller individuella program. Styrelsen för särskolan avgör om en elev ska erbjudas yrkesutbildning på ett nationellt eller specialutformat program eller om eleven ska erbjudas yrkesträning eller verksamhets träning inom ett individuellt program. De individuella programmen i gymnasiesärskolan riktar sig främst till elever som inte kan följa utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program.

Särskolan omfattade totalt 17 242 elever hösten 1999. Av dessa gick 12 469 elever i den obligatoriska särskolan och 4 773 i gymnasiesärskolan. Antalet elever har successivt ökat under de senaste läsåren, vilket även framgår av tabell 32. I den obligatoriska särskolan har antalet elever ökat med 31 procent sedan hösten 1995. Detta kan jämföras med grundskolans elevökning på 10 procent under samma period. För gymnasiesärskolan var elevökningen under samma period 23 procent medan antalet elever i gymnasieskolan minskade något (-2%). I en rapport till regeringen från Skolverket hösten 2000, avseende den kraftiga elevökningen, framkommer att det finns flera förklaringar till den senaste tidens elevökning. Såväl ekonomiska, pedagogiska som medicinska orsaker konstateras. Några förklaringarna till elevökningen är stora elevkullar och undervisningsgrupper, nya styrdokument samt förändrade arbetssätt i grundskolan. Till detta kommer nya diagnosmetoder som medfört att personkretsen vidgats. Statistik över elevökningen i grundsärskolan visar att ökningen har varit olika stor i olika delar av landet. I några län har antalet elever mer än fördubblats sedan läsåret 1992/93.

Mottagande i särskolan sker i allt större utsträckning även efter årskurs 1. Övergång från grundskola till särskola pågår alltså under hela grundskoleperioden. Ungefär hälften av eleverna i särskolans årskurs 9 hade tidigare gått ett eller flera år i grundskolan. I Skolverkets utvärdering hösten 2000 framkom att kommuner och län har olika synsätt, eller ideologier, om hur elever i behov av särskilt stöd bäst får den hjälp de har rätt till. Detta kommer klarast till uttryck i synen på integrerad undervisning av särskoleelever tillsammans med grundskoleelever. I vissa kommuner är detta en vanlig åtgärd medan det i andra knappt förekommer alls.

Tabell 32. Antal elever i särskolan den 15 oktober 1995–1999

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Särskolan totalt	13 417	13 922	15 032	16 095	17 242
<i>därav</i>					
Obligatorisk särskola	9 543	9 872	10 710	11 585	12 469
Gymnasiesärskola	3 874	4 050	4 322	4 510	4 773

Huvudmannskapet för särskolan har under 1990-talets första hälft förts över från landstingen till kommunerna. Undantaget är en (1) skola som enligt särskilt beslut fortfarande drivs i landstingsregi. Härutöver bedrivs obligatorisk särskola vid 16 fristående skolor och gymnasiesärskola vid 12 fristående skolor läsåret 1999/00. Av tabell 33 framgår att majoriteten av eleverna i såväl obligatorisk särskola (97,4 %) som i gymnasiesärskola (90,9 %) fick sin utbildning i skolor med kommunal huvudman. Antalet elever som gick i fristående skolor utgör fortfarande en liten del av det totala antalet elever i särskolan. Andelen elever som fick sin undervisning vid en fristående obligatorisk särskola var 2,5 procent medan andelen elever i den fristående gymnasiesärskolan var 5,6 procent. Motsvarande andel elever i skolor med fristående huvudman i den vanliga grund- och gymnasieskolan var 3,2 respektive 3,7 procent.

Tabell 33. Antal elever i särskolan den 15 oktober 1996–1999 fördelade efter huvudman

Läsår Integration Huvudman Kön	Antal elever i					Samtliga elever
	Obligatorisk särskola		Gymnasiesärskola			
	Grund-särskola	Tränings-skola	Yrkesförberedande linjer/program	IV-program	Verksamhetsträning	
1996/97	6 385	3 487	2 060	1 365	625	13 922
därav Integrerade	1 187	34	110	23	9	1 363
Kommuner	6 231	3 397	1 968	1 250	576	13 422
Landsting	11	1	26	18	3	59
Fristående	143	89	66	97	46	441
1997/98	7 101	3 609	2 024	1 644	654	15 032
därav Integrerade	1 387	0	131	71	7	1 596
Kommuner	6 920	3 492	1 882	1 453	611	14 358
Landsting	12	4	94	78	2	190
Fristående	169	113	48	113	41	484
1998/99	7 831	3 754	2 341	1 482	687	16 095
därav Integrerade	1 623	0	132	66	18	1 839
Kommuner	7 706	3 572	2 153	1 334	625	15 390
Landsting	13	1	106	39	12	171
Fristående	112	181	82	109	50	534
1999/00	8 568	3 901	2 507	1 484	782	17 242
därav Integrerade	1 729	0	139	36	8	1 912
Kommuner	8 403	3 739	2 282	1 374	683	16 481
Landsting	12	2	123	31	13	181
Fristående	153	160	102	79	86	580
Pojkar	5 101	2 370	1 509	854	458	10 292
Flickor	3 467	1 531	998	630	324	6 950

Totalt anordnades läsåret 1999/00 obligatorisk särskola vid 645 skolor i 269 kommuner och gymnasial särskola vid 240 skolor i 157 kommuner. Det genomsnittliga antalet elever per skola var 19 i den obligatoriska särskolan och 20 i gymnasiesärskolan. Av eleverna i den obligatoriska särskolan var 11 procent bosatta i en annan kommun än den där skolan var belägen. I gymnasiesärskolan var 38 procent av eleverna bosatta i annan kommun.

Andelen elever som fick sin utbildning integrerad i en vanlig grundskolklass läsåret 1999/00 var 14 procent, vilken var densamma som föregående läsår. Andelen integrerade särskoleelever i en gymnasieskolklass var 3,8 procent. Läsåret 1998/99 var motsvarande andel 4,8 procent.

Av samtliga elever var 60 procent pojkar och 40 procent flickor. Uttrycket i andra ord är det numera 50 procent fler pojkar än flickor som mottagits i obligatorisk särskola. Av eleverna i obligatorisk särskola och gymnasiesärskola deltog 2,4 respektive 1 procent av eleverna i modersmålundervisning.

Knappt hälften (2 266 elever) av gymnasiesärskolans elever deltog i yrkesutbildning eller verksamhetsträning inom ramen för ett individuellt program (IV-program) och något fler (2 507 elever) deltog i yrkesutbildning enligt ett nationellt eller specialutformat program. De vanligaste nationella programmen var hotell- och restaurangprogrammet (519 elever), industriprogrammet (345 elever), handels- och administrationsprogrammet (333 elever) och naturbruksprogrammet (300 elever).

6.2 Resurser

Lärare

I oktober 1999 tjänstgjorde knappt 3 900 lärare (exkl. fristående skolor) i den obligatoriska särskolan och i gymnasiesärskolan var det knappt 1 600. I och med kommunaliseringen av särskolan arbetar nu så gott som samtliga särskollärare i kommuner. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden 1999 var 67,9 pro-

cent i den obligatoriska särskolan och 72,4 procent i gymnasiesärskolan. Omräknat till heltidstjänster uppgick antalet lärare till 2 626 i den obligatoriska särskolan (exkl. fristående sarskolor). Det innebär att det fanns 25,1 lärare per 100 elever. I beräkningen ingår inte integrerade elever. Ökningen av antalet elever har inte lett till att antalet hela lärartjänster ökat lika mycket. Det betyder att lärartätheten fortsätter att minska i den obligatoriska särskolan. I gymnasiesärskolan var motsvarande antal 1 132 heltidstjänster och 26,2 lärare per 100 elever. Antalet elever har dock ökat mindre än antalet lärare vilket innebär att lärartätheten ökat något i gymnasiesärskolan.

Andelen lärare med pedagogisk utbildning var densamma i den obligatoriska särskolan och nästan densamma i gymnasiesärskolan läsåret 1999/00 jämfört med 1998/99. Åtta procent av årsarbetskraften i den obligatoriska särskolan bestod av lärare utan pedagogisk utbildning. Motsvarande andel i gymnasiesärskolan var drygt elva procent. Drygt hälften av undervisningen i den obligatoriska särskolan utfördes av lärare som hade genomgått en specialpedagogisk utbildning av något slag.

Tabell 34. Lärare i sarskolan (exkl. fristående skolor) vecka 42 1997 och 1998 samt vecka 41 1999

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 elever
	Totalt	därav			Totalt	därav m. tillsvid.- anställning	
		Män	Kvinnor				
1997/98 Samtliga lärare i obligatorisk sarskola	3 653	733	2 920	65,5	2 391	1 954	26,4
<i>därav</i>							
Antal med ped.utbildning	3 341	642	2 699	67,0	2 237	1 906	.
Andel (%) med ped. utbildn.	91,5	87,6	92,4	.	93,6	97,6	.
1997/98 Samtliga lärare i gymnasiesarskola	1 422	521	901	70,0	996	845	25,5
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	1 268	454	814	72,0	913	818	.
Andel (%) med ped. utbildn.	89,2	87,1	90,3	.	91,7	96,8	.
1998/99 Samtliga lärare i obligatorisk sarskola	3 739	735	3 004	66,5	2 486	2 030	25,7
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	3 365	622	2 743	68,0	2 289	1 957	.
Andel (%) med ped. utbildn.	90,0	84,6	91,3	.	92,1	96,4	.
1998/99 Samtliga lärare i gymnasiesarskola	1 480	558	922	71,0	1 051	887	25,9
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	1 293	471	822	73,4	950	858	.
Andel (%) med ped. utbildn.	87,4	84,4	89,2	.	90,4	96,7	.
1999/00 Samtliga lärare i obligatorisk sarskola	3 870	744	3 126	67,9	2 626	2 132	25,1
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	3 482	619	2 863	69,4	2 417	2 051	.
Andel (%) med ped. utbildn.	90,0	83,2	91,6	.	92,0	96,2	.
1999/00 Samtliga lärare i gymnasiesarskola	1 562	569	993	72,4	1 132	929	26,2
<i>därav</i>							
Antal med ped. utbildning	1 361	478	883	73,6	1 002	896	.
Andel (%) med ped. utbildn.	87,1	84,0	88,9	.	88,5	96,4	.
Per huvudman 1999/00							
Obligatorisk sarskola							
Kommun (samtliga lärare)	3 861	740	3 121	67,8	2 620	2 129	25,1
Landsting (samtliga lärare)	9	4	5	69,8	6	3	44,9
Gymnasiesarskola							
Kommun (samtliga lärare)	1 500	535	965	72,2	1 083	898	26,0
Landsting (samtliga lärare)	63	34	29	77,3	49	31	29,2

Kostnader

Kommunernas kostnader för kommunal särskola var 3 355 miljoner kronor 1999. Kommunerna betalade dessutom 111 miljoner kronor i ersättningar till fristående särskolor och 27 miljoner kronor i ersättningar till landsting. I två landsting finns det riksrekryterande särskolor med statsbidrag. Statsbidraget var 10 miljoner kronor 1999.

Kostnaden per elev är något högre i obligatoriska särskolan än i gymnasie-särskolan, 238 400 kronor jämfört med 226 000 kronor, när kostnaden för skolskjuts inkluderas. Totalkostnaden har här delats med antalet elever i särskolan som inte är integrerade i grundskolan respektive gymnasieskolan. Kostnaderna för de integrerade eleverna är svåra att särskilja i kostnaderna för grundskolan respektive gymnasieskolan och ingår därför i grundskol- respektive gymnasieskolredovisningen. Skolskjutskostnaden – och kanske också vissa andra kostnader – kan också ha kommit integrerade elever till del. I så fall är den kostnad per elev som redovisas här något överskattad.

Undervisningskostnaden är den största delkostnaden. Den uppgår till 112 800 kronor per elev i obligatorisk särskola och är 10 000 kronor lägre i gymnasiesärskolan. Lokalkostnaden, som är den närmast högsta delkostnaden, är däremot betydligt högre i gymnasiesärskolan, 32 200 kronor per elev jämfört med 23 400. Även kostnaden för läromedel/utrustning är betydligt högre i gymnasiesärskolan än i obligatorisk särskola. I obligatorisk särskola är däremot skolskjutskostnaden och övriga kostnader, t ex för elevassistenter, högre.

Kostnaden per elev varierar stort mellan kommuner. I många kommuner är elevantalet mycket lågt. Det är framför allt i dessa kommuner som extremt höga eller extremt låga kostnader förekommer.

Tabell 35. Kostnader för särskolan 1997 – 1999 (löpande priser)

	Kostnad totalt miljoner kr ¹⁾	Andel (%)	Kostnad per elev ²⁾ , kr
1997 Totalt	2 724	100	218 700
1998 Totalt	2 915	100	219 500
1999 Totalt³⁾	3 355	100	234 900
Obligatorisk särskola	2 444	100	238 400
<i>därav</i> undervisning	1 156	47	112 800
lokaler	240	10	23 400
skolmåltider	41	2	4 000
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	50	2	4 900
elevvård	51	2	4 980
Övrigt	645	26	62 900
Gymnasiesärskola	910	100	226 000
<i>därav</i> undervisning	414	46	102 800
lokaler	130	14	32 200
skolmåltider	16	2	4 000
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	40	4	9 800
skolskjuts/reseersättning	64	7	15 800
elevvård	15	2	3 800
Övrigt	232	26	57 300

¹⁾ Kostnader för elever integrerade i grund- eller gymnasieskola ingår inte.

²⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

³⁾ Kostnader för riksrekryterande landstingsskolor med statsbidrag ingår inte. Statsbidraget uppgick till 10 milj kr 1999. Kostnader för fristående särskolor och för den särskoleutbildning kommuner köper från landsting ingår inte heller. Kommunernas ersättning till fristående skolor uppgick till 111 milj kr, till landsting till 27 milj kr 1999.

7

Gymnasieskolan

Gymnasieskolans rekryteringsbas utgörs till största delen av elever som avslutat årskurs 9 i grundskolan närmast föregående läsår. Av de 117 300 elever som gick år 1 i gymnasieskolan hösten 1999 kom 80 procent, 94 300 elever direkt från grundskolan. Dessa utgjorde 97,6 procent av de drygt 96 600 elever som avslutade grundskolans årskurs 9 våren 1999. 98 000 elever var nybörjare i gymnasieskolan, dvs. de hade inte tidigare påbörjat en gymnasieutbildning. Samtliga de 94 900 som sökte var i utbildning i oktober. Antalet elever som kommer att sluta grundskolan förväntas öka till ca 110 000 elever år 2003 och till ca 127 000 elever år 2006. Därefter kommer elevantalet att minska och därmed rekryteringsbasen för gymnasieskolan.

Av eleverna som gick år 1 på nationella program kom 85 procent direkt från grundskolan. Motsvarande andel var för specialutformat program 89 procent, för individuellt program 49 procent samt för specialkurser och International Baccalaureate 27 procent (IB-linjen är en utbildning som leder till en internationell examen som är godkänd för inträde till universitetet i ett stort antal länder).

7.1 Organisation

Gymnasieutbildning anordnas av kommuner, landsting och i fristående skolor. Den innefattar 16 nationella program samt specialutformat och individuellt program. De nationella programmen är oftast uppdelade i grenar som eleverna kan välja mellan från det andra året.

Inför hösten 2000 tillkom ett sjuttonde nationellt program, teknikprogrammet. För de nationella programmen ersattes grenindelningen av ett antal inriktningar.

Gymnasieutbildningen byggs upp av olika kurser av vilka ett antal ämnen, kärnämnen, är obligatoriska för alla elever på de nationella och specialutformade programmen. Programmen innehåller också obligatoriska så kallade karaktärsämnen, vilka är specifika för de olika programmen. Utöver kärn- och karaktärsämneskurserna för det egna programmet ska eleven välja ytterligare ett antal kurser enligt eget önskemål, och kan också välja att utöka studierna med kurser utöver vad programplanen kräver. På detta sätt finns förutsättningar för att utbildningen ska kunna formas efter individuella önskemål. Timplanen uttrycks som riktvärden för utbildningens omfattning för ämnen och totalt på de olika programmen.

Varje kommun är skyldig att erbjuda alla ungdomar i kommunen, fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, möjlighet att påbörja utbildning på program antingen i den egna kommunen eller genom avtal i annan kommun. De ungdomar som inte tagits in på något nationellt program ska erbjudas utbildning på specialutformat eller individuellt program.

Elevutvecklingen i gymnasieskolan under de senaste fem läsåren redovisas i tabell 36.

Tabell 36. Antal elever i gymnasieskolan 15 oktober 1995 – 1999 fördelade efter huvudman

	1995	1996	1997	1998	1999
Gymnasieskolan totalt	312 375	309 661	312 936	309 143	305 579
<i>därav</i>					
Kommunala skolor	284 484	283 462	286 576	284 989	286 629
Landstingsskolor	20 691	17 886	16 781	13 238	5 017
Fristående skolor	4 560	5 663	6 804	8 647	11 379
Internationella	200	205	202	175	184
Riksinternatskolor	867	876	910	919	936
Kompletterande skolor	1 573	1 569	1 663	1 175	1 434

Antalet elever har totalt sett varierat mellan den lägsta siffran, knappt 306 000 år 1999 och som mest 313 000 år 1997, en minskning med ca 2,4 procent.

94 procent av alla elever i gymnasieskolan hösten 1999 fick sin utbildning i kommunala skolor medan 2 procent deltog i utbildningar som anordnades av landstingen (omvårdnads- och naturbruksprogrammen), 4 procent gick i fristående skolor och 1 procent i övriga skolor. Antalet elever i landstingens gymnasieskolor har minskat med 8 900 (67 %) jämfört med hösten 1998. Jämfört med 1995 kvarstår bara ca 25 procent av gymnasieverksamheten i landstingen regi. Detta förklaras framför allt av att kommunerna övertagit ansvaret för tidigare landstingsutbildning inom framför allt omvårdnadsprogrammet. Antalet elever i fristående skolor har ökat med ca 2 700 från föregående år. Jämfört med hösten 1995 har antalet elever mer än fördubblats, från knappt 4 600 till nära 11 400 elever.

De 104 fristående skolorna över grundskolenivå med kommun- eller statsbidrag kan delas in i fristående gymnasieskolor (72 skolor, 11 379 elever), internationella skolor (2 skolor, 184 elever), riksinternatskolor (3 skolor, 936 elever) samt kompletterande skolor (29 skolor, 1 434 elever). De fristående gymnasieskolorna och riksinternatskolorna anordnar utbildning motsvarande den som ges i kommunala gymnasieskolor medan de kompletterande skolorna anordnar utbildningar som inte finns i den kommunala gymnasieskolan, t.ex. vissa konst- och hantverksutbildningar samt utbildning inom dans, teater, musik, reklam m.fl. områden. Det finns även ett antal skolor som inte erhåller statsbidrag men som begärt och blivit ställda under statlig tillsyn, vilket är en av förutsättningarna för att eleverna ska få rätt till studiestöd. Dessa skolor har inte någon skyldighet att lämna uppgifter till uppföljningssystemet och ingår därför inte i statistiken över fristående skolor.

Tabell 37. Antal kommuner, skolor och elever i gymnasieskolan 15 oktober 1995-1999

Läsår Huvudman	Antal skol kommuner	Antal skolor	Antal elever	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun	
				Kommun	Skola	Antal	Andel (%)
1995/96	278	640	312 375	1 124	488	82 930	26,5
1996/97	279	641	309 661	1 110	483	78 839	25,5
1997/98	281	638	312 936	1 114	490	78 708	25,2
1998/99	279	624	309 143	1 108	495	76 391	24,7
1999/00	277	595	305 579	1 103	514	76 447	25,0
därav							
Kommun	276	455	286 629	1 039	630	64 827	22,6
Landsting	32	34	5 017	157	148	3 941	78,6
Fristående skolor	39	72	11 379	292	158	6 272	55,1
Internationella skolor	1	2	184	184	92	87	47,3
Riksinternatskolor	3	3	936	312	312	623	66,6
Kompletterande skolor	18	29	1 434	80	49	697	48,6

I 276 av landets 289 kommuner anordnade kommunerna gymnasieutbildning i egen regi. Tjugofyra kommuner har gått samman i åtta gymnasieförbund, varav ett (Sydnärkes) är nytt för läsåret. Utbudet av nationella program varierade mellan kommunerna; det fanns 90 kommuner som har minst tio program, medan knappt 60 hade fem program eller färre. Trettiosju kommuner anordnade enbart individuellt program.

Av det totala antalet elever i gymnasieskolan gick drygt 21 procent av eleverna i skola i en annan kommun än hemkommunen. För skolkommunerna varierade andelen elever från andra kommuner mellan inga elever (22 kommuner) och 81 procent av eleverna. I 20 kommuner kom mer än hälften av eleverna från annan kommun.

För kommuner med egen gymnasieskola varierade andelen elever som utbildades i annan kommuns gymnasieskola mellan 1,7 och 99 procent. Generellt kan sägas att små kommuner och ett antal förortskommuner hade stora andelar elever i gymnasieskola i annan kommun, medan större kommuner (exkl. vissa förortskommuner) hade en liten andel.

I oktober 1999 var antalet skolor (inkl. skolor med enbart individuellt program) 595 stycken vilket var 30 färre än föregående år. Samtidigt som de landstingsdrivna skolorna har minskat med 70 har de kommunala och fristående ökat med ca 20 vardera. Ofta har landstingsskolans utbildning överförs till en kommunal skola. Det genomsnittliga antalet elever per skola var 514, betydligt fler i kommunala skolor än i landstingsskolor och fristående skolor. Utbildningen vid en gymnasieskola är dock ofta förlagd till flera olika lokaler. På många håll förekommer också lokalmässig samverkan med komvux. Detta innebär att måttet skolstorlek för gymnasieskolan har en organisatorisk innebörd och inte på samma sätt som för grundskolan speglar hur många elever som undervisas i samma skolbyggnad. I de kommunala skolorna har det genomsnittliga antalet elever minskat till 630 elever per skola från att tidigare under 1990-talet legat mellan 656 och 670 elever. Däremot har antalet elever per skola ökat något i de fristående skolorna.

Tabell 38. Antal elever i gymnasieskolan 15 oktober 1999 fördelade efter studieväg

Program Gren	Antal skol- kom- muner	Antal skolor	Antal elever år 1		Förändring för år 1		Antal elever år 2	Antal elever år 3	Samtliga elever	
			Totalt	därav Kvinnor	Antal	Andel(%)			Totalt	därav Kvinnor
Barn- och fritidsprogrammet	172	180	4 399	3 228	-181	-4,0	3 991	4 697	13 087	9 747
därav gren lokal	7	7					40	174	214	151
Byggprogrammet	117	119	2 778	66	956	52,5	1 704	1 758	6 240	122
därav gren hus och anläggning	111	112					1 299	1 333	2 632	11
måleri	49	49					298	313	611	43
byggnadsplåt	23	24					66	71	137	1
lokal	5	5					41	41	82	1
Elprogrammet	159	164	4 606	70	142	3,2	3 825	4 245	12 676	183
därav gren automation	80	80					563	645	1 208	25
installation	131	134					1 342	1 445	2 787	22
elektronik	136	141					1 837	2 048	3 885	63
lokal	10	10					83	107	190	3
Energiprogrammet	46	48	738	22	-97	-11,6	650	709	2 097	59
därav gren energi	26	26					179	187	366	5
fartygsteknik	7	7					156	180	336	25
vvs	37	37					298	335	633	6
lokal	2	2					17	7	24	1
Estetiska programmet	124	145	5 150	3 572	-275	-5,1	4 748	4 657	14 555	9 927
därav gren dans och teater	56	63					1 230	1 066	2 296	1 926
konst och formgivning	87	98					1 662	1 663	3 325	2 474
musik	83	87					1 478	1 400	2 878	1 383
lokal	21	21					300	457	757	522
Fordonsprogrammet	148	157	3 675	135	-216	-5,6	3 447	3 529	10 651	315
därav gren flygteknik	5	5					184	181	365	5
karosseri	29	29					178	214	392	4
fordonsteknik	137	142					1 594	1 696	3 290	60
transport	61	61					1 344	1 243	2 587	103
lokal	18	18					147	195	342	8
Handels- och adm. programmet	154	171	4 492	2 247	38	0,9	3 903	4 434	12 829	6 424
därav gren lokal	5	5					31	73	104	61
Hantverksprogrammet	67	78	1 535	1 303	150	10,8	1 301	1 252	4 088	3 408
därav gren lokal	10	10					132	126	258	227
Hotell- och rest. programmet	128	132	5 202	2 777	-130	-2,4	4 584	4 391	14 177	7 653
därav gren hotell	43	45					505	461	966	792
restaurang	100	103					3 403	3 133	6 536	3 160
storhushåll	17	17					70	155	225	144
lokal	25	25					606	642	1 248	780
Industriprogrammet	150	157	1 689	133	-477	-22,0	1 912	2 053	5 654	357
därav gren industri	139	141					1 502	1 552	3 054	65
process	8	8					59	68	127	11
trä	37	38					213	262	475	30
textil och konfektion	4	4					47	59	106	105
lokal	12	13					91	112	203	13
Livsmedelsprogrammet	28	28	544	325	-107	-16,4	552	605	1 701	1 026
därav gren bageri och konditori	26	26					401	427	828	551
kött och charkuteri	16	16					140	160	300	137
lokal	4	4					11	18	29	13
Medieprogrammet	87	98	4 547	2 329	307	7,2	3 848	3 115	11 510	5 897
därav gren information och reklam	80	89					3 184	2 551	5 735	3 011
tryckmedia	18	18					266	218	484	177
lokal	13	13					398	346	744	380

Forts. tabell 38

Program Gren	Antal skol- kom- muner	Antal skolor	Antal elever år 1		Förändring för år 1 mellan 1998 o 1999		Antal elever år 2	Antal elever år 3	Samtliga elever	
			Totalt	därav Kvinnor	Antal	Andel(%)			Totalt	därav Kvinnor
Naturbruksprogrammet	50	53	2 422	1 500	15	0,6	2 116	2 214	6 752	3 938
därav gren lokal	6	7					123	168	291	158
Naturvetenskaps- programmet	196	276	19 726	7 920	-2 509	-11,3	19 531	19 671	58 928	23 965
därav gren naturvetenskap	191	261					12 990	12 744	25 734	13 308
teknik	176	199					5 061	5 456	10 517	1 639
lokal	41	42					1 217	1 261	2 478	847
Omvårdnadsprogrammet	122	126	3 985	3 444	536	15,5	2 990	2 762	9 737	8 436
därav gren omvårdnad	114	117					2 855	2 561	5 416	4 739
tandvård	11	11					92	105	197	158
lokal	4	4					43	96	139	95
Samhällsvetenskaps- programmet	206	298	25 271	15 595	-1 142	-4,3	25 554	24 987	75 812	47 167
därav gren ekonomisk	184	232					9 407	8 908	18 315	9 288
humanistisk	158	188					2 463	2 326	4 789	4 295
samhällsvetenskaplig	197	277					11 336	11 317	22 653	14 764
lokal	61	74					2 216	2 317	4 533	3 035
Samtliga nationella program	234	466	90 759	44 666	-2 921	-3,1	84 656	85 079	260 494	128 624
därav lokala grenar	127	176					5 496	6 140	11 636	6 295
Specialutformade program	145	250	8 908	3 677	2 407	37,0	7 079	5 851	21 838	9 112
därav riksrekryterande	9	9	8	7	-55	-87,3	124	92	224	144
Individuella program	275	374	17 045	7 404	1 700	11,1	2 000	1 065	20 110	8 691
därav lärlingsutbildning	3	4	40	1	26	185,7	5	4	49	1
invandrarintroduktion	34	59	1 685	817	360	27,2	23	0	1 708	827
Samtliga program	277	565	116 712	55 747	1 117	1,0	93 735	91 995	302 442	146 427
International bacculaureate	13	15	546	362	161	41,8	550	190	1 286	824
Övriga utbildningar	21	36	1 307	791	220	20,2	403	141	1 851	1 128
Gymnasieskolan totalt	277	595	118 565	56 900	1 489	1,3	94 688	92 326	305 579	148 379

Hösten 1999 gick 92 procent av alla elever i gymnasieskolan på något av de 16 nationella programmen eller på ett specialutformat program. Nära sju procent gick på ett individuellt program och en procent gick på annan gymnasial utbildning än program. Av de 116 700 elever som gick i år 1 på ett program gick 78 procent på ett nationellt program, 8 procent på specialutformat program och 15 procent på ett individuellt program. Utöver dessa började knappt 1 900 elever på IB-linjen eller specialkurser vid fristående, kompletterande gymnasieskolor.

Mellan 1998 och 1999 minskade antalet elever i år 1 i gymnasieskolan med 1,3 procent. Fördelningen av elever mellan de olika programmen har förändrats relativt mycket. Antalet elever på industriprogrammet minskade med 22 procent. På energi-, livsmedels- och naturvetenskapsprogrammen minskade antalet elever med mellan 11 och 16 procent. Byggprogrammet och specialutformade program ökade mest, med 53 respektive 37 procent, medan hantverks- och omvårdnadsprogrammen ökade med 11 respektive 16 procent.

Hösten 1999 var 51,4 procent av eleverna i gymnasieskolan män och 48,6 procent kvinnor men på de olika programmen fanns stora skillnader vad gäller könsfördelningen. På de nationella programmen varierar andelen kvinnor från 87 procent på omvårdnadsprogrammet till endast 1,4 procent på elprogrammet. På bygg-, el-, energi-, fordons- och industriprogrammen var andelen kvinnor

lägre än tio procent. Endast sex program, nämligen handels- och administrations-, hotell- och restaurang-, livsmedels-, medie-, naturbruks- samt naturvetenskapsprogrammen, hade en relativt jämn könsfördelning.

Lokala grenar

Den reformerade gymnasieskolan gav kommunerna möjlighet att anordna lokala grenar knutna till de nationella programmen för att till exempel tillmötesgå önskemål från elever eller för att tillgodose ett sådant lokalt eller regionalt utbildningsbehov som de nationellt fastställda grenarna inte tillgodoser (2 kap. 9 § gymnasieförordningen).

Hösten 1999 anordnades lokala grenar vid 176 skolor i 127 kommuner. Som jämförelse kan nämnas att antalet skolor med lokala grenar hösten 1995 var 115. Antalet elever var 11 600, ungefär det dubbla jämfört med hösten 1995. 54 procent av det totala antalet elever på lokala grenar hösten 1999 var kvinnor.

Specialutformade program

Specialutformade program är avsedda att ge en utbildningsinriktning som inte tillgodoses på de nationella programmen, men som är likvärdig med dessa. Styrelsen för utbildningen ska fastställa en plan för varje specialutformat program och om programmet är avsett för en grupp elever ska styrelsen också fastställa programmål (5 kap. 4a § skollagen). Alla kärnämneskurser måste ingå. Såväl kurser i yrkesämnena och andra ämnen samt lokalt fastställda kurser kan ingå.

Hösten 1999 anordnades specialutformade program vid 250 skolor i 145 kommuner vilket kan jämföras med 168 skolor i 111 kommuner hösten 1997. Antalet elever var 21 800 vilket innebär en fortsatt ökning av elevantalet på specialutformade program. Andelen kvinnor var 42 procent.

Individuella program

Kommunerna är skyldiga att erbjuda utbildning på individuella program till de elever som inte tagits in på ett nationellt eller specialutformat program eller som avbrutit en påbörjad utbildning. Skyldigheten omfattar ungdomar fram till första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Programmen kan vara av olika längd och med mycket varierat innehåll. Det är den enskilde elevens behov och förutsättningar som avgör hur ett individuellt program utformas. Huvudsyftet är att ungdomarna så småningom ska kunna gå över till ett nationellt program (5 kap. 4b § skollagen).

Vid mättillfället hösten 1999 fanns drygt 20 100 elever på individuellt program, en ökning med 2 400 elever från 1998. De utgjorde 7 procent av det totala antalet elever i gymnasieskolan. 47 procent av eleverna var kvinnor och 32 procent av eleverna hade utländsk bakgrund, vilket kan jämföras med 15 procent för samtliga program. Med utländsk bakgrund avses i detta sammanhang antingen att eleven själv är född utomlands eller att eleven är född i Sverige men att båda föräldrarna är födda utomlands.

Av det totala antalet elever i år 1 på individuella program kom drygt 49 procent direkt från grundskolan. Hälften av eleverna har således påbörjat en gymnasieutbildning tidigare, på samma eller ett annat program, inte gått vidare till gymnasieskolan direkt från grundskolan eller är nyinvandrade. Av de 7 900 elever som kom direkt från grundskolan till individuella program saknade 83 procent grundskolebetyg i minst två ämnen. Detta kan jämföras med att cirka sju procent av alla elever som började på ett nationellt program direkt efter grundskolan saknade grundskolebetyg i minst två ämnen.

Ett mål för det individuella programmet är att stimulera till vidare studier på ett nationellt program. Det lyckades också till viss del. 31 procent av de 14 000 elever som gick i år 1 på ett individuellt program hösten 1998 gick på ett nationellt program hösten 1999.

Lärlingsutbildning

Hösten 1999 anordnades, inom ramen för individuella program, lärlingsutbildning för 49 elever varav 40 gick i år 1. Föregående år gick 14 elever denna utbildning varav alla gick i år 1.

I ett tiotal skolor pågår en försöksverksamhet (förordning om försöksverksamhet med lärlingsutbildning inom gymnasieskolan, SFS 1997:762) med lärlingsutbildning. Med denna lärlingsutbildning menas att en elev, utöver den skol- och arbetsplatsförlagda undervisning som krävs för ett fullständigt program, under en längre tid får handledd praktik på en arbetsplats. Genom att delta aktivt i arbetet under en handledares ledning får eleven utbildning samt en fördjupad färdighet och förtrogenhet inom yrkesområdet. Hösten år 2000 införs en modifierad form av lärlingsutbildning.

Sökande och intagna

Sammanlagt sökte ca 105 600 personer till gymnasieskolan hösten 1999 och ca 117 300 elever fanns i utbildning år 1 i oktober 1999. Av de senare hade ca 14 500 elever antingen inte sökt till gymnasieskolan eller sökt så sent att någon ansökan inte kunnat registreras. I elevtalet kan också ingå vissa elever som sökt andra utbildningar än den de tagits in på, vilket försvårar tolkningen av resultatet.

Som framgår av tabell 39, så hade 82 procent av de sökande den 1 juli tagits in på den utbildning som de sökt i första hand. Detta innebär en ökning med ett par procent jämfört med de tre föregående åren.

Av de nationella programmen hade naturvetenskapsprogrammet högst andel intagna på de sökandes förstahandsval, 91 procent. På barn- och fritids-, industri-, omvårdnads- och samhällsvetenskapsprogrammen var andelen över 88 procent. Av de som i första hand sökte ett individuellt program togs 91 procent in. Lägst andel hade, liksom tidigare år, hantverksprogrammet (48 procent) samt medieprogrammet (62 procent). Det är stora skillnader mellan kommunerna. Ett tiotal kommuner tillgodosåg elevens första val till mindre än 75 procent, medan 36 kommuner tog in mer än 90 procent av eleverna på deras förstahandsval.

Av det totala antalet elever i gymnasieskolan år 1 i oktober 1999 togs 66 procent in på sitt förstahandsval (64 procent föregående år). Motsvarande andel för de nationella programmen var drygt 79 procent (74 procent). Den stora skillnaden förklaras av att en stor andel av de elever som deltar i specialutformade eller individuella program tagits in vid sidan av det ordinarie ansökningsförfarandet och därför klassificerats som "ej sökt". Till denna grupp hör också vissa elever som sökt eller gjort omval på ett så sent stadium att deras ansökan inte kunnat registreras.

Tabell 39. Behöriga sökande och intagna till år I läsåret 1999/2000

Program Linje	Sökande			I utbildning 15/10			Ej sökt ¹⁾
	Antal för- delade efter förstahands- val	därav intagna 1/7 på förstahandsval		Antal	därav intagna på förstahandsval		
		Totalt	Andel (%)		Totalt	Andel (%)	
Nationella program	90 446	75 048	83,0	90 774	71 378	78,6	3 727
<i>därav</i>							
Barn- och fritid (BF)	3 924	3 490	88,9	4 399	3 222	73,2	307
Bygg (BP)	2 756	2 295	83,3	2 778	2 229	80,2	107
El (EC)	4 740	3 880	81,9	4 606	3 585	77,8	166
Energi (EN)	626	534	85,3	738	500	67,8	75
Estetiska (ES)	5 475	4 239	77,4	5 150	4 139	80,4	203
Fordon (FP)	3 811	3 064	80,4	3 675	2 969	80,8	156
Handels- och adm. (HP)	3 969	3 350	84,4	4 492	3 170	70,6	285
Hantverk (HV)	2 413	1 150	47,7	1 535	1 212	79,0	98
Hotell- och rest. (HR)	5 897	4 360	73,9	5 217	4 199	80,5	200
Industri (IP)	1 424	1 264	88,8	1 689	1 193	70,6	130
Livsmedel (LP)	448	370	82,6	544	357	65,6	54
Medie (MP)	5 536	3 454	62,4	4 547	3 269	71,9	297
Naturbruk (NP)	2 530	1 787	70,6	2 422	1 869	77,2	151
Naturvetenskap (NV)	18 778	17 061	90,9	19 726	15 926	80,7	464
Omvårdnad (OP)	3 710	3 269	88,1	3 985	3 187	80,0	248
Samhällsvetenskap (SP)	24 409	21 481	88,0	25 271	20 352	80,5	786
Specialutformade pgm. (SM)	11 374	8 053	70,8	8 908	2 686	30,2	256
Individuella pgm. (IV)	3 040	2 757	90,7	17 045	2 747	16,1	10 479
Alla program	104 860	85 858	81,9	116 727	76 811	65,8	14 462
Int baccalaureate (IB)	787	466	59,2	546	379	69,4	50
Gymnasieskolan totalt	105 647	86 324	81,7	117 273	77 190	65,8	14 512

¹⁾ Antal elever som inte hade sökt till den studieväg där de den 15 oktober fanns i årskurs I.

7.2 Resurser

Lärare

Enligt mätningen i oktober 1999 fanns det knappt 29 000 tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i gymnasieskolan. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 81,7 procent. Omräknat till heltidstjänster fanns det knappt 23 700 lärare i gymnasieskolan. Av dessa fanns knappt tre procent i landstingens gymnasieskolor och drygt tre procent i de fristående gymnasieskolorna (inkl. internationella skolor). Jämfört med föregående år ökade antalet lärare (omräknat till heltidstjänster) med 177 (0,8 %).

17 procent av antalet lärare (omräknat till heltidstjänster) var lärare som saknade pedagogisk högskoleutbildning, vilket är samma andel som föregående år. Liksom tidigare år varierade andelen lärare utan lärarutbildning stort mellan kommunerna. Störst andel lärare utan pedagogisk utbildning hade glesbygdskommuner. Vid de fristående skolorna saknade 42 procent av lärarna (omräknat till heltidstjänster) pedagogisk utbildning, vilket är en minskning med tre procentenheter jämfört med föregående år.

Antalet lärare (omräknat till heltidstjänster) per 100 elever i gymnasieskolan var 7,8, vilket är en ökning av lärartätheten med 0,2 lärare jämfört med mätningen i oktober 1998. I den kommunala gymnasieskolan ökade lärartätheten, från 7,4 (1998) till 7,7 lärare per 100 elever och i landstingens skolor från 11,4 till 12,2. Lärartätheten i de fristående skolorna var 6,9 medan den var väsentligt högre vid internationella skolor, riksinternatskolor och kompletterande skolor. Liksom tidigare år hade landstingens skolor högre lärartäthet än skolor med kommunal huvudman.

**Tabell 40. Lärare i gymnasieskolan
vecka 42 1997 och 1998 samt vecka
41 1999**

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genom- snittlig tjänstgör- ingsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 hel- tidsstud.
	Totalt	därav Män	Kvinnor		Totalt	Med tills- vidare- anställning	
1997/98 Samtliga lärare	28 460	14 775	13 685	81,0	23 055	19 560	7,4
Antal med ped.utbildning	23 419	12 040	11 379	84,4	19 772	18 167	.
Andel (%) med ped. utbildn.	82,3	81,5	83,1	.	85,8	92,9	.
1998/99 Samtliga lärare	28 929	14 963	13 966	81,2	23 499	19 611	7,6
Antal med ped.utbildning	23 025	11 780	11 245	84,3	19 406	17 849	.
Andel (%) med ped. utbildn.	79,6	78,7	80,5	.	82,6	91,0	.
1999/00 Samtliga lärare	28 962	14 982	13 980	81,7	23 676	19 668	7,8
Antal med ped.utbildning	23 352	11 855	11 497	84,3	19 696	18 066	.
Andel (%) med ped. utbildn.	80,6	79,1	82,2	.	83,2	91,8	.
Per huvudman 1999/00							
Kommun (samtliga lärare)	26 680	13 766	12 914	82,7	22 067	18 422	7,7
Andel (%) med ped. utbildn.	82,5	80,7	84,4	.	84,7	93,1	.
Landsting (samtliga lärare)	804	488	316	76,3	614	466	12,2
Andel (%) med ped. utbildn.	71,6	77,7	62,3	.	73,2	86,4	.
Fristående skolor	1 194	.	.	.	796¹⁾	636¹⁾	6,9
Andel (%) med ped. utbildn.	56,3	.	.	.	58,0	.	.
Internationella skolor	44	.	.	.	.	.	11,1
Andel (%) med ped. utbildn.	.	.	.	.	.	.	.
Riksinternatskolor	111	.	.	.	88	71	9,4
Andel (%) med ped. utbildn.	76,6	.	.	.	76,6	.	.
Kompletterande skolor	213	.	.	.	111	72	10,8
Andel (%) med ped. utbildn.	30,0	.	.	.	32,0	.	.

¹⁾ Inklusivt internationella skolor.

Kostnader

Kostnaden för gymnasieskolan 1999 uppgick till 22 miljarder kronor, vilket motsvarar 72 200 kronor per elev. Kostnaden inkluderar hemkommunernas kostnader för skolskjuts och reseersättningar. Av den totala kostnaden utgjordes 92 procent av kostnader för den kommunala gymnasieskolan, medan kostnader för landstingens gymnasieutbildningar och de fristående gymnasieutbildningarna utgjorde drygt tre procent vardera. Cirka en procent av den totala kostnaden utgjordes av kostnader för riksinternatskolorna, internationella skolor samt kompletterande skolor.

Kostnaden för den kommunala gymnasieskolan var 22,3 miljarder kronor 1999, vilket motsvarar 70 800 kronor per elev. Jämfört med 1998 ökade kostnaden per elev i den kommunala gymnasieskolan med drygt sju procent, eller cirka 4 500 kronor per elev i fasta priser (kostnaden för 1998 har omräknats med hjälp av KPI, konsumentprisindex, som ökade med 0,5 procent mellan 1998 och 1999).

Om man studerar hur resurserna till den kommunala gymnasieskolan har förändrats under perioden 1991 till 1999, kan man konstatera att totalkostnaden per elev minskade kraftigt mellan 1992 och 1993 (-7% i fasta priser). Därefter har kostnaden per gymnasieelev ökat årligen för att 1999 vara betydligt högre än kostnaden 1991 (+10 % i fasta priser). Enbart mellan 1998 och 1999 ökade kostnaden per elev med närmare sju procent.

Under perioden 1991 till 1999 har lokalkostnaderna per elev ökat med uppskattningsvis tolv procent, medan kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek har ökat med 16 procent. Undervisningskostnaden per elev minskade kraftigt mellan 1991 och 1993 (-17% i fasta priser), men har därefter ökat för att 1999 uppnå samma kostnadsnivå som 1991. Jämfört med föregående år har undervisningskostnaden samt lokalkostnaden ökat med uppskattningsvis åtta respektive 14 procent, medan kostnaden för läromedel m.m. var i stort sett oförändrad. En förändring i insamlingen av lokalkostnader 1998 gör det emellertid svårt att jämföra detta års kostnadsuppgifter med motsvarande

uppgifter 1998. Om lokalkostnaden per elev 1997 och 1999 jämförs är denna i stort sett oförändrad. Kostnaderna för skolmåltider har minskat med tolv procent under perioden 1993 till 1999. Mellan 1998 och 1999 var dock kostnaden för skolmåltider per elev oförändrad.

Den totala kostnaden för landstingens gymnasieutbildning var 713 miljoner kronor 1999, vilket jämfört med 1998 är en minskning med cirka 810 miljoner kronor. Den genomsnittliga kostnaden per elev på gymnasieutbildningar i landstingens regi var 131 100 kronor 1999. Detta kan jämföras med en kostnad per elev på 100 800 kronor 1998, vilket innebär att kostnaden för landstingskommunala utbildningar ökat med närmare 30 procent. Denna kraftiga ökning i genomsnittskostnaden per elev i landstingskommunala gymnasieskolor beror till stor del på en förändring i sammansättningen av program som anordnas av landstingen. Elevantalet och den totala kostnaden på omvårdnadsprogrammet har minskat relativt mer än på naturbruksprogrammet. Eftersom naturbruksprogrammet ligger kostnadsmässigt högre än omvårdnadsprogrammet, medför detta att genomsnittskostnaden per elev för landstingens gymnasieskolor ökar.

Eftersom landstingen endast anordnar utbildning inom omvårdnadsprogrammet och naturbruksprogrammet är kostnaden per elev inte direkt jämförbar med den genomsnittliga elevkostnaden för kommunerna. Kostnaden per elev för dessa båda program i landstingens skolor är emellertid avsevärt högre än den genomsnittliga kostnaden per elev på dessa program i en kommunal gymnasieskola.

Den totala kostnaden för de fristående skolorna på gymnasienivå var 731 miljoner kronor, varav 700 miljoner kronor avser skolor som har bedrivit verksamhet under hela året. Detta motsvarar en kostnad per elev på 77 300 kronor. Kostnaden per elev i kommunal gymnasieskola (exklusive skolskjutsar och elevhem) uppgick till cirka 68 100 kronor 1999, d.v.s. en något lägre kostnad per elev än genomsnittet i fristående skolor med nationella program. Denna skillnad i kostnad per elev kan bl.a. förklaras av att de fristående gymnasieskolorna har en högre kostnad för undervisning än kommunala gymnasieskolor. Lärartätheten i de fristående skolorna är dock lägre än i de kommunala skolorna, vilket tyder på en förhållandevis hög lönenivå i de fristående skolorna. Även kostnaderna för läromedel respektive skolmåltider är högre i de fristående skolorna.

Den totala kostnaden för riksinternatskolor, kompletterande skolor samt internationella skolor uppgick till 256 miljoner kronor 1999. En elev inskriven vid en riksinternatskola kostade i genomsnitt 87 400 kronor per elev 1999, medan en elev som erhöll sin utbildning vid en kompletterande gymnasieskola i genomsnitt kostade 92 700 kronor. De internationella skolorna har en genomsnittskostnad per elev på endast 47 900 kronor per elev. Dessa genomsnittskostnader skiljer sig relativt mycket från motsvarande kostnad i gymnasieskolor med kommunal huvudman. Det finns emellertid många skillnader, bortsett från redovisningstekniska, som påverkar kostnaderna. Olikheter avseende studievägsutbud är exempel på en skillnad som har stor betydelse för kostnadsbildningen.

De fristående skolor på gymnasienivå som står under statlig tillsyn, men som inte har offentligt ekonomiskt stöd på annat sätt än att eleverna har möjlighet till statligt studiestöd, har inte någon skyldighet att lämna uppgifter till det nationella uppföljningssystemet. Någon redovisning av dessa skolors kostnader kan därför inte göras.

Den enskilt största kostnadsposten i gymnasieskolan var undervisningskostnaden, vilken utgjorde ungefär 42 procent av de totala kostnaderna 1999. Lokalkostnaden var den näst största kostnadsposten (23%), följd av kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek (8%).

Kostnaden per elev för den kommunala gymnasieutbildningen varierar avsevärt mellan kommunerna. Bakom spridningen finns sannolikt både skillnader i

förutsättningar och organisation. Sammansättningen av gymnasieprogram skiljer sig också åt mellan kommunerna, vilket ger olika kostnader då utbildningarna är olika resurskrävande. Även olikheter avseende redovisningsteknik samt skilda värderingsprinciper, t.ex. när det gäller lokaler, leder till skillnader i redovisade kostnader.

Då extremvärdena tas bort vid jämförelse av kostnaderna mellan landets kommuner har fyra av fem kommuner en gymnasiekostnad per folkbokförd elev som varierar mellan 63 700 kronor och 88 700 kronor per elev.

Som nämndes tidigare påverkas kommunens kostnadsbild av vilka program eleverna går på. Variationen i kostnad per elev mellan olika program är stor. Det visar en undersökning som genomförts i ett urval kommuner där kostnaderna för gymnasieskolan har fördelats per program. Det samhällsvetenskapliga programmet har den lägsta genomsnittskostnaden på cirka 51 100 kronor per elev. Förhållandevis låga kostnader per elev har också det naturvetenskapliga programmet (54 200 kr per elev) och handels- och administrationsprogrammet (57 900 kr per elev) samt barn- och fritidsprogrammet (59 400 kr per elev).

Den dyraste utbildningen bland de kommunala skolhuvudmännens program är naturbruksutbildningen, som i genomsnitt kostar cirka 132 900 kronor per elev. Även industriprogrammet (96 700 kr per elev), fordonsprogrammet (93 600 kr per elev), byggprogrammet (91 800 kr per elev) samt livsmedelsprogrammet (90 700 kr per elev) är förhållandevis dyra att anordna.

De olika programmens kostnader hänger naturligtvis till viss del ihop med skilda lokal- och utrustningsbehov. Utrustning och läromedel kostar exempelvis i genomsnitt 3 200 kronor per elev på det samhällsvetenskapliga programmet, medan samma kostnad för industriprogrammet är 11 400 kronor per elev. Även behoven av lokaler skiljer sig mycket åt mellan olika program. Naturbruksprogrammet har den högsta kostnaden för lokaler 1999, vilken uppgick till 43 900 kronor per elev. Även livsmedelsprogrammet har en förhållandevis hög lokalkostnad per elev (38 000 kr per elev). Lägst kostnader för lokaler har de studieförberedande programmen. De samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga programmen har exempelvis en lokalkostnad per elev på 12 500 kronor respektive 13 200 kronor.

Tabell 41. Kostnader för gymnasieskolan 1997, 1998 och 1999 fördelade på huvudman och kostnadslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ¹⁾		Kommunal huvudman ²⁾		Landsting		Fristående skolor ³⁾	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁵⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr
1997 Totalt	20 713	66 600	18 413	64 600	1 676	100 000	395	67 600
1998 Totalt	21 320	68 400	19 051	66 600	1 523	100 800	492	72 800
1999 Totalt	22 028	72 200	20 327	70 800	713	131 100	731	77 300
därav Undervisning	9 156	30 100	8 526	29 700	236	43 400	286	31 600
Lokaler	5 089	16 700	4 672	16 300	213	39 200	145	16 100
Skolmältider	872	2 900	789	2 700	35	6 400	38	4 200
Läromedel, utrustn, bibl	1 948	6 400	1 725	6 000	109	20 100	93	10 200
Skolskjuts	775	2 500	775	2 500	.	.	.	.
Elevvård	292	960	272	950	9	1 600	8	900
Övrigt	3 865	12 700	3 567	12 400	111	20 400	131	14 500

¹⁾ Kostnaden för riksinternat skolor, internationella skolor samt kompletterande skolor ingår i kostnad totalt.

²⁾ Skolkommunernas kostnad för utbildning samt hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

³⁾ Fristående skolor med kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för riksinternat skolor, internationella skolor samt kompletterande skolor ingår inte i kostnaden för de fristående skolorna. Kostnad per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret 1997, 1998 samt 1999. I kostnad totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året (3,3 milj. kr för 1997, 30,4 milj. kr för 1998 samt 30,7 milj. kr för 1999).

⁴⁾ Medeltal av antalet elever den 15 oktober 1998 och den 15 oktober 1999.

⁵⁾ Antal heltidsstuderande elever under 1999.

7.3 Resultat

Läsåret 1998/99 avslutade drygt 75 700 elever gymnasieskolan, knappt 2 500 färre än föregående läsår. Samtidigt var antalet elever i avgångsklasserna 1998/99 knappt 1 000 fler än året innan, men antalet elever med slutbetyg ökade alltså inte i motsvarande grad. Trenden att allt fler elever som påbörjar en gymnasieutbildning tar längre tid på sig att avsluta sina studier, gör studieavbrott och/eller lämnar gymnasieskolan utan fullföljd utbildning håller därmed i sig.

Elever som avslutade gymnasieskolan 1998/99 är den tredje kullen som fått slutbetyg enligt det nya betygssystemet. Om en elev ej kunnat kunskapsbedömas i en kurs ges inte betyg på kursen. Slutbetyg från ett nationellt eller specialutformat program utfärdas endast då eleven fått betyg i alla kurser som ingår i dennes studieväg och på specialarbete (7 kap. 8§ gymnasieförordningen). En elev som gått individuellt program får slutbetyg då denne fullföljt den studieplan som lagts upp för eleven. Alla elever som avslutade gymnasieskolan 1998/99 har därför, liksom kullarna de två föregående åren, fått betyg i samtliga kurser som ingår i studievägen.

Tabell 42. Elever som fått slutbetyg från gymnasieskolan läsåret 1998/99

Studieväg Kön Huvudman	Elever med slutbetyg från program ¹⁾		Genomsnittlig betygs-poäng			Elever med reducerat program		Elever med utökat program	
	Antal	Andel (%)	Totalt	Män	Kvinnor	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Nationella program	69 297	91,8	13,3	12,8	13,8	4 552	6,6	13 612	19,6
<i>därav</i>									
Barn- och fritid (BF)	4 510	6,0	12,1	11,1	12,4	221	4,9	585	13,0
Bygg (BP)	1 601	2,1	11,4	11,4	11,5	79	4,9	323	20,2
El (EC)	3 222	4,3	12,0	12,0	12,3	105	3,3	870	27,0
Energi (EN)	561	0,7	11,5	11,5	13,2	22	3,9	146	26,0
Estetiska (ES)	3 342	4,4	13,6	12,9	13,9	224	6,7	1 039	31,1
Fordon (FP)	2 288	3,0	11,1	11,1	11,1	193	8,4	635	27,8
Handels- o adm.(HP)	3 376	4,5	12,1	11,5	12,6	266	7,9	384	11,4
Hantverk (HV)	924	1,2	13,1	12,3	13,2	47	5,1	147	15,9
Hotell- o. rest.(HR)	3 298	4,4	12,2	11,7	12,6	218	6,6	833	25,3
Industri (IP)	1 666	2,2	11,5	11,5	12,1	112	6,7	418	25,1
Livsmedel (LP)	499	0,7	11,9	11,7	12,0	18	3,6	128	25,7
Medie (MP)	2 626	3,5	13,3	12,9	13,7	65	2,5	677	25,8
Naturbruk (NP)	1 628	2,2	12,2	11,8	12,6	67	4,1	463	28,4
Naturvetenskap (NV)	17 271	22,9	14,8	14,3	15,3	764	4,4	3 380	19,6
Omvårdnad (OP)	2 552	3,4	12,6	11,5	12,7	257	10,1	330	12,9
Samhällsvet. (SP)	19 933	26,4	13,7	12,9	14,1	1 894	9,5	3 254	16,3
Specialutformade pgm. (SM)	5 853	7,7	13,4	12,9	14,0	367	6,3	1 079	18,4
Individuella pgm. (IV)	354	0,5	8,8	8,8	8,8	.	.	.	.
Alla program	75 504	100,0				4 923	6,5	14 714	19,5
Linjer²⁾	24	0,0	.	.	.	.	.	.	.
Gymnasieskolan totalt	75 528	100,0	13,3	.	.	4 923	6,5	14 714	19,5
<i>därav</i>									
Män	36 702	48,6	12,7	.	.	2 447	6,7	7 457	20,3
Kvinnor	38 826	51,4	13,8	.	.	2 476	6,4	7 257	18,7
Kommun	72 565	96,1	13,3	12,7	13,8	4 729	6,5	13 856	19,1
Landsting	1 158	1,5	12,2	11,7	12,6	64	5,5	305	26,3
Fristående skolor	1 573	2,1	15,2	14,9	15,5	96	6,1	454	28,9
Riksinternatskolor	232	0,3	14,8	14,5	15,1	34	14,7	99	42,7

¹⁾ Betyg från program enligt målrelaterad betygsskala (bokstavs-betyg).

²⁾ Sifferbetyg från linjer och program.

Så gott som alla elever som avslutade gymnasieskolan läsåret 1998/99 fick slutbetyg enligt det nya betygssystemet, dvs. bokstavs-betyg enligt målrelaterad skala. 220 elever fick ut avgångsbetyg efter att ha påbörjat sina gymnasie-studier 1993 eller tidigare (sifferbetyg från linje eller program).

Som ett sammanfattande jämförelsemått på betygsresultatet används den genomsnittliga betygs-poängen, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevernas slutbetyg. Betygs-poängen framräknas enligt högskoleverkets modell för meritvärdering av slutbetyg vid intagning till högre utbildning.

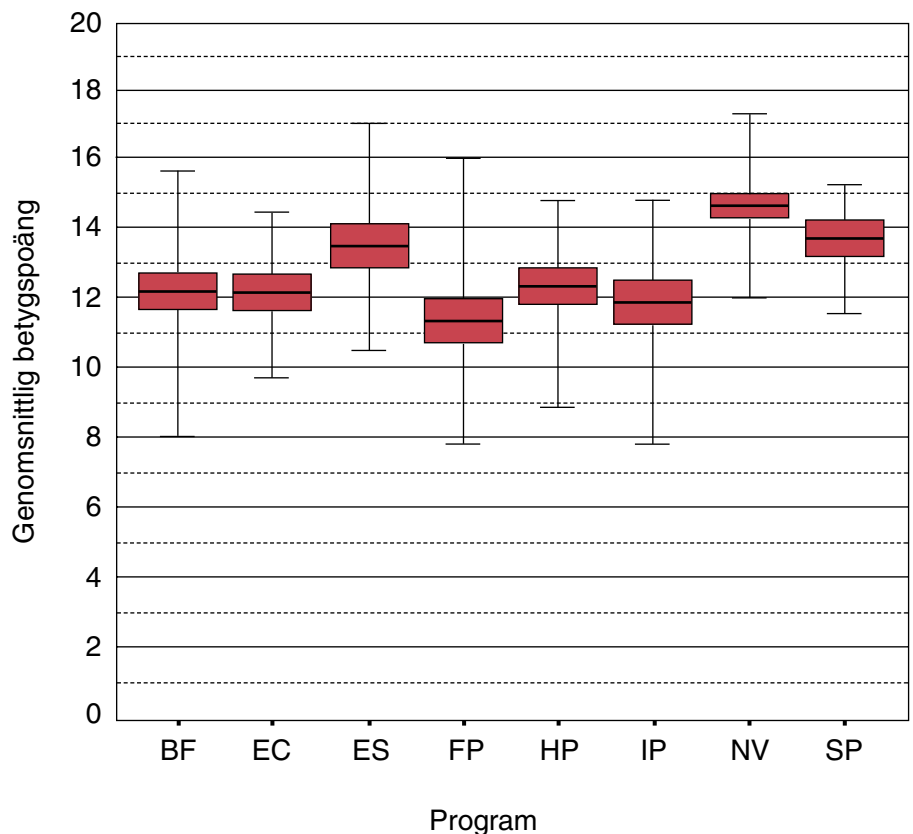
Enligt denna metod ges betyget på respektive kurs meritvärdet 0 för betyget Icke godkänd, 10 för Godkänd, 15 för Väl godkänd och för Mycket väl godkänd 20 poäng. Resultatet viktas sedan efter de olika kursernas relativa omfattning uttryckt i gymnasiepoäng. Exempelvis får den elev som har betyget Godkänd på alla kurser jämförelsetalet 10.

Den genomsnittliga betygspoängen för samtliga avgångna med slutbetyg från gymnasieskolans program 1998/99 var 13,3 vilket är 0,4 poäng högre än föregående år och 0,7 poäng högre än året dessförinnan. Betygen var bättre för samtliga elevgrupper jämfört med 1997/98. Kvinnor hade högre betygsgenomsnitt än männen på alla program utom på fordonsprogrammet och det individuella programmet där kvinnor och män hade samma genomsnittliga betygspoäng. Elever med utländsk bakgrund hade lägre betygsgenomsnitt än övriga elever (12,4).

Högst genomsnittlig betygspoäng hade eleverna på naturvetenskapsprogrammet (14,8). Elever på studieförberedande program hade i genomsnitt högre betygspoäng än elever på program med yrkesämnen. Av de nationella programmen var det eleverna på fordonsprogrammet som hade lägst betygsgenomsnitt (11,1) följt av byggprogrammet (11,4) samt energi- och industriprogrammen (11,5 vardera). Energiprogrammet var det enda program som hade lägre genomsnittlig betygspoäng än föregående år (11,5 jämfört med 11,6 1997/98).

Diagram 3 illustrerar hur den genomsnittliga betygspoängen varierar mellan kommunerna för åtta av gymnasieskolans nationella program. Hälften av alla kommunerna finns i "lådan" och linjen i "lådan" symboliserar medianpoängen, dvs. den betygspoäng som hälften av kommunerna ligger över och hälften under. Ytterlinjerna visar högsta och lägsta betygspoängen för programmet.

Diagram 3. Kommunernas genomsnittliga betygspoäng läsåret 1998/99 (median, kvartiler, max- och min-värden) för åtta av gymnasieskolans nationella program

Den genomsnittliga betygspoängen för elever på specialutformat program 1998/99 var 13,4, något högre än genomsnittet för alla program. Jämfört med föregående år ökade betygsgenomsnittet med 0,5 poäng vilket gör specialutformat program till det program där ökningen var störst mellan åren. Lägst be-

tygsgenomsnitt hade elever med slutbetyg från individuellt program, 8,8 poäng (samma som föregående år). Det var stora skillnader i genomsnittlig betygspoäng för olika studievägar mellan kommunerna. Det är inte ovanligt att det skiljer flera betygspoäng mellan högsta och lägsta kommungenomsnitt för en viss utbildning (se diagram 3).

Utökat program

Elever på nationellt eller specialutformat program kan beviljas följa ett utökat program, där eleven frivilligt läser en eller flera kurser utöver vad som normalt ingår i studievägen. En förutsättning för detta är att eleven bedöms på ett tillfredsställande sätt kunna tillgodogöra sig undervisningen på samtliga kurser eleven följer. Närmare 20 procent av eleverna hade slutbetyg från ett utökat program, en ökning med en dryg procentenhet jämfört med föregående års elevkull. Minst andel fanns på handels- och administrationsprogrammet (11%). Vanligast var det på det estetiska programmet där nästan var tredje elev gick ett utökat program. Det var vanligare att elever i fristående skolor beviljats utökat program (29%), jämfört med skolor som drivs av kommuner och landsting (19% respektive 26%). Män gick oftare ett utökat program än kvinnor.

Reducerat program

Elever på nationellt eller specialutformat program som har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på annat sätt kan beviljas följa ett reducerat program. Det innebär att eleven befrias från undervisning i en eller flera kurser, dock maximalt tio procent av det antal gymnasiepoäng som krävs för ett fullständigt nationellt eller specialutformat program (5 kap. 24 § gymnasieförordningen). Av eleverna med slutbetyg från program våren 1999 hade 6,5 procent gått ett reducerat program, en minskning med 0,6 procentenhet jämfört med föregående års avgångskull. Jämfört med avgångskullen våren 1997 har andelen elever med slutbetyg från reducerat program minskat med nästan en tredjedel. Av de nationella programmen var det vanligast att eleverna på omvårdnadsprogrammet hade reducerat program (10,3%), följt av eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet (9,5%). Minst vanligt var det på medieprogrammet (2,5%).

Studieavbrott och studieuppehåll

Studieavbrott kan mätas på flera olika sätt. En metod är att följa individer över tiden och se om de fortsätter den utbildning de påbörjat. Av samtliga elever som hösten 1998 gick i år 1 på nationellt program var det 4,5 procent (4,5%) som inte fanns i gymnasieskolan hösten 1999 p.g.a. studieavbrott eller studieuppehåll och 8,8 procent (9,6%) som hade bytt studieväg. För samtliga program (inklusive individuellt program och specialutformat program) var det 7,9 procent (7,8%) som gjort studieavbrott/-uppehåll, medan 11,4 procent (12,7%) bytt studieväg. Siffror inom parentes avser motsvarande uppgifter ett år tidigare.

Elever på individuella program hade en betydligt större andel avbrott/studieuppehåll (31,7%) än elever på nationella program. Andelen elever som bytt studieväg efter år 1 är också betydligt större på individuella program (30,6%) än på nationella program, vilket är i enlighet med intentionerna för det individuella programmet. Som tidigare nämnts är ett av målen för det individuella programmet att stimulera till vidare studier på ett nationellt program.

Av de elever som hösten 1997 gick i år 1 på nationellt program gjorde 0,7 procent studieuppehåll under ett år och återkom i år 1 eller 2 (på samma eller annat program) hösten 1999. 81,5 procent av samtliga elever på program som gjorde ett ettårigt studieuppehåll gick på naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen. Andelen elever som gjorde studieuppehåll av dem som bör-

jade år 1 på linje eller nationellt program 1995 och 1996 var 0,9 respektive 1,0 procent.

Fullföljd utbildning

Av alla elever i år 1 på någon linje eller program i oktober 1995 hade 69 procent fullföljt en gymnasieutbildning på samma eller någon annan studieväg inom fyra år. Av dem som var nybörjare i gymnasieskolan 1995 hade 76 procent fått slutbetyg efter fyra år. Motsvarande andelar för elever i år 1 1994 var 73 procent och för nybörjarna i år 1 1994 78 procent. Bland elever med utländsk bakgrund var fullföljandegraden för 1995 års nybörjare 57 procent efter fyra år.

Av samtliga nybörjarelever i år 1 på ett nationellt program hösten 1995 fullföljde 81 procent utbildningen inom fyra år. Fullföljandegraden var högre på naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen (91 respektive 86%) än på övriga nationella program (74%). Bland nybörjarna på det individuella programmet 1995 fullföljde endast 19 procent ett program inom fyra år. Elever med utländsk bakgrund på nationella program hade också en lägre fullföljandegrad, 71 procent. Andelen elever som efter fyra år fått slutbetyg var lägre i till exempel mindre övriga kommuner (69%), storstäder (70%) och landsbygdskommuner (74%) än i medelstora och större städer (78% vardera).

Övergång till högskolan

Av de elever som avslutade gymnasieskolan vårterminen 1996 påbörjade 37 procent (ca 30 400 elever) en högskoleutbildning inom tre år. Det var en minskning med åtta procentenheter jämfört med den elevgrupp som slutade gymnasieskolan våren 1995, men en lika stor andel som för avgångskullen 1994. Till följd av gymnasiereformen var antalet avgångna 1995 från yrkesinriktade program mindre än normalt, vilket medförde att andelen elever som övergick till högskolan var större för elever som avslutade gymnasieskolan 1995 jämfört med både tidigare och senare elevkullar. Samtidigt som antalet sökande till högskolan ökat så har det blivit svårare för samtliga sökandegrupper att komma in, framför allt för dem som söker direkt från grundskolan.

Det var stora skillnader i övergångsfrekvens mellan kommunerna. Den minsta andelen var i Älvdalen (11%) och den högsta i Lund (62%). Som förväntat började elever från naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen (79 respektive 51%) på högskolan inom tre år i betydligt större utsträckning än elever från övriga nationella program (12%). 42 procent av kvinnorna övergick till högskolan inom tre år vilket var tio procentenheter högre än för männen. Se tabell 43.

Tabell 43. Övergång till högskolan inom tre år för elever som avslutat gymnasieskolan läsåret 1995/96.

Studieväg Kön Huvudman	Elever med avgångsbetyg läsåret 1995/96							
	Totalt antal	därav Kvinnor	därav Elever i högskoleutbildning senast vt 1999				Elever med utländsk bakgrund	
			Totalt		Kvinnor			
			Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Nationella program	77 140	37 983	27 352	35,5	15 490	40,8	2 476	30,9
därav								
Barn- och fritid (BF)	6 304	4 986	1 037	16,4	939	18,8	44	9,2
Bygg (BP)	2 472	41	34	1,4	0	0,0	5	3,4
El (EC)	4 189	53	422	10,1	11	20,8	39	9,5
Energi (EN)	800	14	108	13,5	1	7,1	19	21,8
Estetiska (ES)	3 180	2 119	948	29,8	701	33,1	73	21,3
Fordon (FP)	3 147	48	24	0,8	1	2,1	3	1,0
Handels- o adm.(HP)	5 387	2 946	483	9,0	297	10,1	70	8,1
Hantverk (HV)	983	849	60	6,1	55	6,5	3	1,7
Hotell- o. rest.(HR)	3 142	1 830	146	4,6	99	5,4	13	4,5
Industri (IP)	2 162	118	59	2,7	7	5,9	8	3,7
Livsmedel (LP)	519	234	9	1,7	8	3,4	0	0,0
Medie (MP)	1 819	1 093	430	23,6	297	27,2	29	19,6
Naturbruk (NP)	1 921	923	125	6,5	80	8,7	5	7,4
Naturvetenskap (NV)	13 197	4 522	10 466	79,3	3 915	86,6	997	74,7
Omvårdnad (OP)	4 554	3 985	1 012	22,2	940	23,6	134	19,4
Samhällsvet. (SP)	23 364	14 222	11 989	51,3	8 139	57,2	1 034	42,5
Specialutformade program	820	472	211	25,7	136	28,8	31	30,4
Individuella program	160	62	2	1,3	.	.	.	.
Samtliga program	78 120	38 517	27 565	35,3	15 626	40,6	2 507	30,7
Samtliga linjer	6 325	3 205	3 691	58,4	1 942	60,6	378	47,1
Gymnasieskolan totalt	84 445	41 722	31 256	37,0	17 568	42,1	2 885	32,2
därav								
Män	42 723	.	13 688	32,0	.	.	1 275	29,3
Kvinnor	41 722	41 722	17 568	42,1	17 568	42,1	1 610	35,0
Kommun	77 256	36 550	29 601	38,3	16 276	44,5	2 691	32,9
Landsting	6 133	4 563	1 037	16,9	923	20,2	119	18,9
Fristående skolor	779	482	465	59,7	292	60,6	51	49,5
Riksinternatskolor	277	127	153	55,2	77	60,6	24	41,4

8

Kommunal vuxenutbildning

8.1 Organisation

Kommunal vuxenutbildning (komvux) består av grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Grundläggande vuxenutbildning är grundskoleutbildning för vuxna och syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den ska också syfta till att möjliggöra högre studier. Varje kommunmedborgare har rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning från och med andra kalenderhalvåret det år han fyller 20 år, om han saknar sådana färdigheter som normalt uppnås i grundskolan och är bosatt i landet.

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar får i gymnasieskolan. Utbildning får anordnas i alla ämnen som finns i gymnasieskolan med undantag av specialidrott. Påbyggnadsutbildning syftar till att ge vuxna en sådan utbildning som leder till en ny nivå i deras yrke eller till ett nytt yrke.

Enligt skollagen är kommunerna skyldiga att informera om och anordna grundläggande vuxenutbildning i sådan omfattning att de kommuninvånare som har rätt till utbildningen och önskar delta i den, får det. Kommunerna ska vidare sträva efter att anordna gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Genom regeringens särskilda satsning på gymnasial vuxenutbildning för arbetslösa har kommunerna under läsåren 1993/94–1996/97 erhållit extra statsbidrag för anordnande av gymnasial utbildning och påbyggnadsutbildning. Sedan 1997-07-01 utgår extra statsbidrag för grundläggande och gymnasial utbildning enligt bestämmelserna i regeringens femåriga satsning på utbildning för arbetslösa och kortutbildade, det s.k. Kunskapslyftet.

Kunskapslyftet innebär att staten betalar statsbidrag för utbildning motsvarande cirka 100 000 heltidsplatser. Kunskapslyftet innebär en ökning jämfört med tidigare års satsningar på arbetslöshetskurser. Läsåret 1995/96 finansierades cirka 30 200 heltidsplatser med statsbidrag för arbetslösa, hösten 1996 hade antalet ökat till 44 100 heltidsplatser och våren 1997 till 53 600 heltidsplatser. Kunskapslyftet har således inneburit en ökning med ytterligare cirka 46 000 heltidsplatser sedan våren 1997. Begreppet heltidsplatser används för att beräkna statsbidrag till kommunerna och återfinns inte i den övriga redovisningen av vuxenutbildningen.

Utbildningen i komvux anordnas i form av kurser. Kunskapsmålen för utbildningen är desamma som för ungdomsutbildningen, men kursernas innehåll, omfattning och tyngdpunkter behöver inte vara identiska. Kommuner och landsting är huvudmän för komvux. Landstingen anordnar endast gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning inom områdena naturbruk och omvårdnad. Huvudmännen får anlita andra utbildningsanordnare för genomförande av utbildningen.

Läsåret 1998/99

Under läsåret 1998/99 deltog 350 870 elever i komvux. Jämfört med läsåret 1997/98 har antalet elever ökat med 27 548 (8,5%). 99 procent av eleverna deltog i utbildningar som anordnades av kommuner (inklusive köpt utbildning), medan landstingen svarade för resterande 1 procent. Kommunernas elevantal ökade med 10,8 procent (34 070 elever) medan antalet elever i landstingen minskade med 76 procent (-6 522 elever) mellan läsåren 1997/98 och 1998/99. Minskningen förklaras av att landstingens vårdutbildningar överförts till kommunerna.

Antalet elever i gymnasial vuxenutbildning ökade med 31 538 (12%) och antalet elever i grundläggande vuxenutbildning minskade med 3010 elever (-6%). Antalet elever i påbyggnadsutbildning minskade med 980 (-12%).

Tabell 44. Antal elever i komvux läsåren 1994/95–1998/99

Utbildningsnivå Huvudman	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98 ¹⁾	1998/99 ²⁾
Grundläggande vuxenutbildning	48 460	47 643	47 422	48 643	45 633
Gymnasial vuxenutbildning	140 868	157 559	177 732	266 160	297 698
Påbyggnadsutbildning	6 563	5 798	11 974	8 519	7 539
Komvux (samtliga nivåer)	195 891	211 040	237 128	323 322	350 870
därav Kommun	188 760	203 704	229 081	314 780	348 850
Landsting	7 131	7 336	8 047	8 542	2 020

¹⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 159, nr 173 och nr 181.

²⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 181.

Sju kommuner i landet hade inte någon kommunal vuxenutbildning i kommunen under läsåret 1998/99. Utbildningsbehoven tillgodosågs i dessa kommuner genom kommunalförbund eller andra samverkansformer med andra kommuner. 16 av landets 20 landsting anordnade kommunal vuxenutbildning. I de återstående landstingen har utbildningen helt överförts till kommunerna. Utbildningen var geografiskt förlagd till 36 kommuner.

Antalet skolor som anordnade komvux var 470. Skolorna kan antingen vara särskilda komvuxskolor under ledning av en egen rektor eller en gymnasie- eller grundskola där komvux är organisatoriskt underställd rektor i ungdomsskolan. Oavsett organisationsform är komvux ofta lokalmässigt integrerad med ungdomsskolan.

Under läsåret 1998/99 anordnades utbildning enligt 4 135 kursplaner på olika nivåer, en ökning med 644 kursplaner jämfört med föregående läsår. Ökningen av antalet kursplaner har varit markant sedan Kunskapslyftet startade. Lsåret 1996/97 var antalet kursplaner 2 588. Ökningen beror på att antalet lokala kurser har ökat kraftigt. De kurser som mest frekvent genomförts med lokala kurs-

planer är kurser inom datakunskap, administration, företagsekonomi samt omvårdnadskurser.

Av det totala antalet elever i komvux läsåret 1998/99 var 199 468 (56,8%) nyinskrivna. Med nyinskrivna elever menas elever som inte bedrev komvuxstudier föregående läsår.

Tabell 45. Antal kommuner, skolor, kurser, elever och kursdeltagare i komvux läsåren 1996/97–1998/99

Läsår Utbildningsnivå Huvudman	Antal skol- kommuner	Antal skolor	Antal kurs- planer	Antal elever	Andel nyin- skrivna elever ¹⁾	Antal kursdel- tagare	Andel (%) kursdel- tagare hos annan anordnare ²⁾	Antal kurser per elev
Läsåret 1996/97	282	443	2 588	237 128	59,9	1 214 347	.	5,1
därav Kommun	282	336	2 461	229 081	60,1	1 143 980	.	5,0
Landsting	90	107	301	8 047	52,1	70 367	.	8,7
Läsåret 1997/98³⁾	282	491	3 491	323 322	66,1	1 757 767	14,4	5,4
därav Kommun	282	377	3 308	314 780	66,3	1 673 533	15,0	5,3
Landsting	89	114	538	8 542	57,5	84 234	1,7	9,9
Läsåret 1998/99⁴⁾	282	470	4 135	350 870	56,8	1 958 195	19,3	5,6
därav Kommun	282	430	4 025	348 850	56,9	1 936 353	19,5	5,6
Landsting	36	40	394	2 020	52,7	21 842	0,0	10,8
Grundläggande	273	306	103	45 633	56,4	147 557	4,3	3,2
Gymnasial	282	459	2 559	297 698	56,9	1 738 628	21,3	5,8
därav Kommun	282	420	2 542	296 336	57,0	1 722 775	21,5	5,8
Landsting	35	39	191	1 362	53,6	15 853	0,0	11,7
Påbyggnads	146	216	1 473	7 539	56,1	72 010	1,6	9,6
därav Kommun	138	192	1 380	6 881	56,6	66 021	4,7	9,6
Landsting	23	24	203	658	50,8	5 989	0,0	9,1

¹⁾ Andel av eleverna som ej bedrev komvuxstudier föregående läsår.

²⁾ Andel av kursdeltagarna som deltog i kurs som upphandlats av annan utbildningsanordnare.

³⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 159, nr 173 och nr 181.

⁴⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 181.

I statistiken över komvux används två begrepp med olika betydelse, elev och kursdeltagare. En elev är en fysisk person som läser en eller flera kurser i komvux. Av detta följer att en elev kan studera på flera olika nivåer under läsåret. I tabellerna har dessa elever förts till den nivå där eleven studerar flest timmar. Genom detta förfaringssätt undviks en dubbelräkning av eleverna, men det innebär samtidigt att antalet elever på varje enskild nivå underskattas något. På varje kurs som eleven deltar i räknas han/hon som en kursdeltagare. Antalet kursdeltagare var läsåret 1998/99 5,6 gånger fler än antalet elever dvs varje elev deltog i genomsnitt i 5,6 kurser under året. Det var en ökning med 0,2 kurser per elev jämfört med läsåret 1997/98.

Det totala antalet kursdeltagare ökade med 200 488 (11%) mellan läsåren 1997/98 och 1998/99. Antalet kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning ökade med 216 397 (14%) och antalet kursdeltagare i grundläggande vuxenutbildning minskade med 11 937 (-7%). Antalet kursdeltagare inom påbyggnadsutbildning minskade med 3 972 (-5%).

Kunskapslyftet har medfört att andelen kursdeltagare som deltar i kurser genomförda av annan utbildningsanordnare än landsting och kommun har ökat. Under Kunskapslyftets första år, läsåret 1997/98, deltog 16,3 procent av kursdeltagarna inom gymnasial vuxenutbildning i kurser som anordnades av andra utbildningsanordnare. Lsåret 1998/99 var andelen 21,3 procent.

Av det totala antalet kursdeltagare deltog 92,4 procent i kurser som anordnades på dagtid. Det var en ökning jämfört med läsåret 1997/98 då motsvarande andel var 91,2 procent.

Tabell 46. Komvuxkurser med flest kursdeltagare läsåret 1998/99

Utbildningsnivå Kurser	Antal kommuner som ger kursen	Antal kursdeltagare ¹⁾		Kvinnor	
		Totalt Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Grundläggande vuxenutbildning	273	1 47 557	100,0	95 829	64,9
Engelska	268	38 347	26,0	25 100	65,5
Matematik	271	36 399	24,7	24 615	67,6
Svenska som andraspråk	168	24 970	16,9	15 861	63,5
Svenska	269	23 366	15,8	14 587	62,4
Samhällskunskap	239	13 196	8,9	8 407	63,7
Gymnasial vuxenutbildning	282	1 738 673	100,0	1 180 026	67,9
Datakunskap (datorkunskap)	219	99 820	5,7	54 560	54,7
Matematik A	282	67 431	3,9	45 917	68,1
Datorkunskap-grundkurs	267	65 964	3,8	46 765	70,9
Engelska A	282	65 290	3,8	44 645	68,4
Svenska B	268	51 402	3,0	36 111	70,3
Matematik B	282	49 753	2,9	32 211	64,7
Samhällskunskap A	282	49 383	2,8	34 120	69,1
Datorkunskap	231	41 797	2,4	28 796	68,9
Svenska A	282	41 649	2,4	28 817	69,2
Företagsekonomi A	275	41 128	2,4	30 651	74,5
Påbyggnadsutbildning	146	72 025	100,0	37 592	52,2
Datakunskap (datorkunskap)	75	13 648	19,0	5 467	40,1
Företagsekonomi	85	6 145	8,5	4 213	68,6
Svenska	31	2 370	3,3	1 675	70,7
Samtliga nivåer	282	1 958 225	100,0	1 313 447	67,1

De tio största kurserna av totalt 4 135 omfattade 29 procent av samtliga kursdeltagare. Datakunskap på gymnasienivå var den vanligast förekommande kursen. Antalet kursdeltagare var 99 820 och kursen anordnades i 219 kommuner.

Majoriteten, 65,9 procent, av eleverna var kvinnor. Kvinnornas andel har ökat med 0,7 procentenheter sedan föregående år. Andelen kvinnor var högst inom landstingens gymnasiala vuxenutbildning (74,3%).

Läsåret 1998/99 var antalet elever i komvux födda utomlands 81 705 eller 23,3 procent. Året innan var antalet 78 011 (24,1%). I grundläggande vuxenutbildning ökade andelen elever födda utomlands från 61,1 till 63,8 procent.

Elevernas medianålder var 31 år för hela komvux. Det var en ökning med ett år jämfört med läsåret 1997/98. Högst medianålder hade eleverna i grundläggande vuxenutbildning (34 år). Lägst medianålder hade eleverna i påbyggnadsutbildning (23 år).

Tabell 47. Antal elever, därav kvinnor, invandrare samt elever från annan kommun, i komvux läsåret 1998/99

Utbildningsnivå Huvudman	Elever		därav Kvinnor		Födda utomlands		Bosatta i annan kommun	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Grundläggande	45 633	13,0	29 158	63,9	29 111	63,8	1 869	4,1
Gymnasial	297 698	84,8	197 903	66,5	51 662	17,4	22 703	7,6
därav Kommun	296 336	84,5	196 815	66,4	51 496	17,4	22 055	7,4
Landsting	1 362	0,4	1 088	79,9	166	12,2	648	47,6
Påbyggnads	7 539	2,1	3 987	52,9	932	12,4	3 820	50,7
därav Kommun	6 881	2,0	3 574	51,9	897	13,0	3 368	48,9
Landsting	658	0,2	413	62,8	35	5,3	452	68,7
Samtliga nivåer 1998/99	350 870	100,0	231 048	65,9	81 705	23,3	28 392	8,1
därav Kommun	348 850	99,4	229 547	65,8	81 504	23,4	27 292	7,8
Landsting	2 020	0,6	1 501	74,3	201	10,0	1 100	54,5

Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 181.

Andelen elever som fick sin utbildning i en annan kommun än hemkommunen minskade från 8,8 procent 1997/98 till 8,1 procent 1998/99. I tidigare publicerad statistik har andelen för 1997/98 felaktigt angivits till 13,6 procent.

Hösten 1999

Tidigare år har redovisningen av höstens verksamhet grundats på statistik som insamlats vecka 42 varje höst, mätveckan. Från och med 1998 har denna insamling upphört. För att ge en bild av utvecklingen det senaste året redovisas istället vissa uppgifter avseende hela höstens verksamhet. Uppgifterna bygger på en specialbearbetning av den statistik som utgör underlag för Skolverkets rapporter om Kunskapslyftet hösten 1998 och hösten 1999. Förändringen innebär att statistik från tidigare år inte är jämförbar med den statistik som här redovisas.

Antalet elever i komvux uppgick hösten 1999 till 236 000 vilket var en minskning med drygt 26 000 elever (-10 %) jämfört med hösten 1998.

Den gymnasiala vuxenutbildningen minskade med närmare 22 000 elever (-10 %), medan grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning minskade med 4 000 elever (-11%) respektive 300 elever (-6 %).

Eleverna studerade färre kurser än föregående år. Hösten 1999 deltog en elev i genomsnitt i 4,1 kurser vilket var en minskning med 0,3 kurser eller sex procent jämfört med hösten 1998.

Antalet skolor som anordnade komvux har minskat från 464 hösten 1998 till 417 hösten 1999.

Antalet kursplaner fortsatte att öka och var närmare 3 500 (+6%). Ökningen beror på ett fortsatt ökat antal lokala kurser.

Andelen kvinnor var 67 procent, vilket är oförändrat jämfört med hösten 1998. Antalet elever födda utomlands hösten 1999 var 58 000 och utgjorde 24 procent av samtliga elever, en ökning med en procentenhet sedan hösten 1998.

Andelen kursdeltagare i gymnasial vuxenutbildning som deltar i kurser anordnade av annan utbildningsanordnare har ökat från 21 till 24 procent mellan hösten 1998 och hösten 1999.

Antalet elever som får sin utbildning i en annan kommun än hemkommunen var 21 000 (8,9%). Det var något högre andel än hösten 1998 (8,2%).

8.2 Resurser

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i komvux uppgick vid mätningen i oktober 1999 till 12 738 personer. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 63,3 procent, vilket är drygt en procentenhet högre än året innan. Omräknat till heltidstjänster fanns det drygt 8 000 lärare i komvux. Andelen av årsarbetskraften som undervisar inom landstingets vuxenutbildning har minskat från 5,6 procent hösten 1998 till 1,1 procent hösten 1999.

Jämfört med föregående läsår har antalet tjänstgörande lärare minskat med 10 procent medan antalet lärare omräknat till heltidstjänster minskat med 8 procent. Antalet elever omräknat till heltidsstudenter har minskat med ungefär lika mycket. Det innebär att lärartätheten i komvux, uttryckt som antal lärare (heltidstjänster) per 100 heltidsstudenter är oförändrat (4,5) jämfört med läsåret 1998/99. Andel av kursverksamheten som genomförs av andra anordnare än kommun och landsting har som tidigare nämnts ökat kraftigt under de senaste åren. Det är troligt att uppgifter om lärare på kurser som köps av andra anordnare inte rapporteras fullständigt och att lärartätheten därmed kan vara underskattad.

Tabell 48. Lärare i komvux vecka 42 1997, 1998 och 1999

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 heltidsstud. ¹⁾
	Totalt	därav Män	Kvinnor		Totalt	därav m. tillsvid.- anställning	
1997/98 Samtliga lärare	12 600	5 403	7 197	60,8	7 662	5 646	4,4
därav							
Antal med ped.utbildning	10 065	4 153	5 912	62,1	6 251	5 245	.
Andel (%) med ped. utbildn.	79,9	76,9	82,1	.	81,6	92,9	.
1998/99 Samtliga lärare	14 128	6 180	7 948	62,1	8 773	6 191	4,5
därav							
Antal med ped.utbildning	10 477	4 262	6 215	63,6	6 662	5 573	.
Andel (%) med ped. utbildn.	74,2	69,0	78,2	.	75,9	90,0	.
1999/00 Samtliga lärare	12 738	5 480	7 258	63,3	8 059	5 936	4,5
därav							
Antal med ped.utbildning	9 629	3 805	5 824	64,8	6 244	5 378	.
Andel (%) med ped. utbildn.	75,6	69,4	80,2	.	77,5	90,6	.
Per huvudman 1999/00							
Kommun (samtliga lärare)	12 515	5 346	7 169	63,7	7 970	5 868	4,5
därav							
Andel (%) med ped. utbildn.	75,7	69,4	80,4	.	77,5	90,6	.
Landsting (samtliga lärare)	225	134	91	39,6	89	68	7,1
därav							
Andel (%) med ped. utbildn.	69,8	70,9	68,1	.	74,7	87,9	.

¹⁾ Antalet heltidsstuderande har beräknats med hjälp av antalet redovisade elevtimmar och innebär att antalet sextominuterslektioner under respektive hösttermin har dividerats med 270 (18 veckor * 15 sextominuterslektioner).

Hösten 1999 saknade 22,5 procent av årsarbetskraften formell lärarutbildning. Det är minskning med 1,5 procentenheter jämfört med hösten innan. Bland de cirka 200 kommuner som hade minst 10 årsarbetare varierade andelen lärare utan lärarutbildning mellan noll och 60 procent.

Kostnader

Den totala kostnaden för komvux 1999 var 6 587 miljoner kronor, en minskning sedan 1998 med en procent i fasta priser. Mellan 1993-1998 ökade komvux kraftigt både när det gäller resurser och volym. En förklaring till ökningarna i komvux är att kommunerna sedan hösten 1993 har fått extra statsbidrag för utbildningsåtgärder för att motverka arbetslösheten. Hösten 1997 inleddes regeringens femåriga satsning på Kunskapslyftet, vilket innebar att staten under 1998 och 1999 finansierade drygt hälften av verksamheten.

Komvux i kommunal regi svarade för 98 procent av kostnaderna och landstingens komvux för två procent. Per elev (omräknat till heltidsstuderande) var kostnaden för utbildning med kommunen som utbildningsanordnare 32 600 kronor. Kostnaden för av kommunen anordnad eller upphandlad utbildning i grundläggande vuxenutbildning (35 300 kr) var högre än i gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning (30 400 kr). Inkluderas även utbildning i landstingens regi var kostnaden per heltidsstuderande elev i gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning 30 800 kronor.

En jämförelse mellan de två huvudmännen visar att kostnaden per elev var mer än dubbelt så hög i landstingens komvux som i kommunal komvux. Orsaken till de högre kostnaderna inom landstingens komvux är att utbildningens innehåll är olika hos de två huvudmännen. Landstingen anordnar enbart utbildning inom områdena omvårdnad och naturbruk. Särskilt naturbruksutbildningar hade en hög kostnad per elev (109 500 kr). Jämfört med 1998 har kostnaderna per heltidsstuderande i landstingens regi ökat med ca 10 000 kr. Orsak till ökningen är att den mindre kostnadskrävande utbildningen inom omvårdnad minskat mycket kraftigt med 4 774 heltidsstuderande till 726 under 1999. Under samma period har antalet heltidsstuderande i den mer kostnadskrävande natur-

bruksutbildningen minskat med endast 105 elever till 778 heltidsstuderande elever.

Tabell 49. Kostnader för komvux 1997, 1998 och 1999 fördelade på huvudman och kostnadsslag (löpan- de priser)

	Samtliga huvudmän			Kommunal huvudman			Landsting		
	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per heltidsstud, kr	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per heltidsstud ¹⁾ , kr	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per heltidsstud ²⁾ , kr
Samtliga nivåer 1997³⁾	5 021	100	32 600	4 573	100	30 900	448	100	75 400
Samtliga nivåer 1998⁴⁾	6 641	100	30 300	6 197	100	29 100	444	100	69 200
Samtliga nivåer 1999	6 587	100	31 400	6 468	100	31 000	119	100	79 100
därav av kommunen anordnad utbildning									
Totalt	5 428	100	33 200	5 309	100	32 600	119	100	79 100
därav undervisning	2 887	53	17 500	2 839	53	17 400	48	40	32 000
lokaler och invent.	814	15	5 000	779	15	4 800	35	29	22 900
läromedel/utr./bibl.	314	6	1 900	300	6	1 800	15	12	9 700
elevvård	35	1	200	34	1	200	1	1	560
övrigt	1 378	25	8 600	1 357	26	8 300	21	18	13 900
Grundläggande vuxenutbildning									
Totalt	957	100	35 300	957	100	35 300	.	.	.
därav av kommunen anordnad utbildning									
Totalt	926	100	36 100	926	100	36 100	.	.	.
därav undervisning	535	58	20 900	535	58	20 900	.	.	.
lokaler och invent.	140	15	5 500	140	15	5 500	.	.	.
läromedel/utr./bibl.	40	4	1 600	40	4	1 600	.	.	.
elevvård	9	1	350	9	1	350	.	.	.
övrigt	202	22	7 900	202	22	7 900	.	.	.
Gymnasial vuxen- och påbyggnadsutbildning									
Totalt	5 630	100	30 800	5 511	100	30 400	119	100	79 100
därav av kommunen anordnad utbildning									
Totalt	4 502	100	32 400	4 383	100	31 900	119	100	79 100
därav undervisning	2 352	52	16 900	2 304	53	16 800	48	40	32 000
lokaler och invent.	673	15	4 800	639	15	4 600	35	29	22 900
läromedel/utr./bibl.	275	6	2 000	260	6	1 900	15	12	9 700
elevvård	26	1	200	25	1	180	1	1	560
övrigt	1 176	26	8 500	1 156	26	8 400	21	18	13 900

¹⁾ Elever har räknats om till heltidsstuderande under året utifrån antal undervisningstimmar på de kurser de deltagit i. (15 timmar om 60 minuter per vecka under 36 veckor har betraktats som heltidsstudier.)

²⁾ Elever har räknats om till heltidsstuderande under året utifrån antal elevveckor på de kurser de deltagit i.

³⁾ Pga att antalet heltidsstuderande underskattats för 1997 har kostnaden per heltidsstuderande överskattats med drygt 1 procent för kommunala huvudmän och 0,5 procent för landstingen. För samtliga huvudmän har kostnaden överskattats med drygt en procent.

⁴⁾ Pga att antalet heltidsstuderande underskattats för 1998 har kostnaden per heltidsstuderande överskattats med 2,5 procent för kommunala huvudmän och 0,8 procent för landstingen. För samtliga huvudmän har kostnaden överskattats med drygt 2,4 procent.

8.3 Resultat

Av de 1 958 255 kursdeltagare som fanns registrerade vid något tillfälle under läsåret 1998/99 fullföljde 1 512 893 (77,3 %) under läsåret den kurs de påbörjat och 308 786 (15,8%) avbröt kursen. Resterande 136 576 kursdeltagare (7,0%) deltog vid läsårets slut i kurser som ännu inte var avslutade. Högst andel kursdeltagare som avbrutit kurs redovisas inom den grundläggande vuxenutbildningen, där 28,5 procent avbrutit kurs. Inom gymnasial vuxenutbildning är andelen 14,8 procent. Män avbryter kurs i högre grad, 18,2 procent, än kvinnor, 14,6 procent. Kursdeltagare på utbildning i landstingets regi avbryter i lägre grad, 9,2 procent, än kursdeltagare i kommunalt anordnade kurser, 15,8 procent.

Tabell 50. Antal kursdeltagare som slutfört respektive avbrutit kurs i komvux läsår 1996/97–1998/99

Läsår Utbildningsnivå Kön Huvudman	Antal kursdel- tagare	därav		Avbrutit kurs		Fortsätter nästa läsår	
		Slutfört kurs Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
1996/97 Samtliga nivåer	1 214 347	905 591	74,6	206 091	17,0	102 665	8,5
1997/98¹⁾ Samtliga nivåer	1 757 767	1 342 982	76,4	281 623	16,0	133 162	7,6
1998/99²⁾ Samtliga nivåer	1 958 255	1 512 893	77,3	308 786	15,8	136 576	7,0
<i>därav</i>							
Grundläggande vuxenutbildning	147 557	82 616	56,0	42 004	28,5	22 937	15,5
Gymnasial vuxenutbildning	1 738 673	1 371 516	78,9	257 882	14,8	109 275	6,3
Påbyggnadsutbildning	72 010	58 761	81,6	8 900	12,4	4 364	6,0
<i>därav</i>							
Män	644 808	48 176	75,1	117 174	18,2	43 458	6,7
Kvinnor	1 313 447	1 028 717	78,3	191 612	14,6	93 118	7,1
Kommun	1 936 353	1 495 685	77,2	306 776	15,8	133 892	6,9
Landsting	21 902	17 208	78,8	2 010	9,2	2 684	12,0

¹⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 159 och nr 173.

²⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 181.

Antalet kursdeltagare som slutförde kurs inom gymnasial vuxenutbildning var 1 371 516. För ca 18 procent av kursdeltagarna saknas uppgift om betyg. Betygsfördelningen för resterande 1 131 692 kursdeltagare, som fick betyg enligt det målrelaterade betygssystemet, redovisas i tabell 51.

Den genomsnittliga betygsfördelningen var Icke godkänd 6,8 (7,3) procent, Godkänd 35,1 (38,0) procent, Väl godkänd 39,4 (38,5) procent och Mycket väl godkänd 18,7 (16,2) procent. Siffror inom parentes avser läsåret 1997/98. Andelen kursdeltagare med betygen Väl godkänt och Mycket väl godkänd har således ökat något medan andelen kursdeltagare med betygen Icke godkänd och Godkänd har minskat i motsvarande grad. Av tabellen framgår att andelen kursdeltagare med betyget Mycket väl godkänd var lägre än genomsnittet i Engelska, Matematik och Svenska A. Högst andel med betyget Mycket väl godkänt har kursdeltagare i Samhällskunskap A och datainriktade kurser. Liksom i grundskolan och gymnasieskolan hade kvinnor inom kommunal vuxenutbildning i genomsnitt något högre betyg än män.

Tabell 51. Betygsfördelning för kursdeltagare som slutfört kurs inom gymnasial vuxenutbildning läsår 1996/97 – 1998/99

Läsår Kurs Kön Huvudman	Antal kurs- deltagare som slutfört kurs	Antal kurs- deltagare med målrelaterade betyg ¹⁾	Därav med betyget							
			Icke god- känd (IG)	Godkänd (G)	Väl god- känd (VG)	Mycket väl godkänd (MVG)				
			Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)
Gymnasial vux 1996/97	750 676	674 891	50 090	7,4	270 224	40,0	259 521	38,5	95 056	14,1
Gymnasial vux 1997/98²⁾	1 185 570	983 546	71 592	7,3	373 987	38,0	378 605	38,5	159 362	16,2
Gymnasial vux 1998/99³⁾	1 371 516	1 131 692	76 713	6,8	397 392	35,1	445 501	39,4	212 086	18,7
<i>därav</i>										
Datakunskap (datorkunskap)	83 930	70 714	4 351	6,2	26 082	36,9	26 560	37,6	13 721	19,4
Matematik A	47 710	42 207	3 635	8,6	15 850	37,6	15 361	36,4	7 361	17,4
Datakunskap-grundkurs	56 068	45 751	3 424	7,5	17 150	37,5	15 962	34,9	9 215	20,1
Engelska A	42 147	38 123	2 784	7,3	13 839	36,3	15 986	41,9	5 514	14,5
Svenska B	35 294	32 333	1 655	5,1	8 983	27,8	15 253	47,2	6 442	19,9
Matematik B	39 481	34 964	4 887	14,0	14 043	40,2	11 269	32,2	4 765	13,6
Samhällskunskap A	36 739	32 932	2 046	6,2	10 071	30,6	13 942	42,3	6 873	20,9
Datorkunskap	32 887	26 941	1 590	5,9	10 286	38,2	9 641	35,8	5 424	20,1
Svenska A	31 908	28 104	1 704	6,1	9 615	34,2	12 750	45,4	4 035	14,4
Företagsekonomi A	35 035	28 292	1 588	5,6	10 376	36,7	10 672	37,7	5 656	20,0
Övriga kurser gymnasial vux	930 317	751 331	49 049	6,5	261 097	34,8	298 105	38,4	143 080	17,0
<i>därav</i>										
Män	428 935	351 861	33 976	9,7	133 949	38,1	123 987	35,2	59 949	17,0
Kvinnor	942 581	779 831	42 737	5,5	263 443	33,8	321 514	41,2	152 137	19,5
Kommun	1 358 502	1 121 177	76 418	6,8	394 078	35,1	440 518	39,3	210 163	18,7
Landsting	13 014	10 515	295	2,8	3 314	31,5	4 983	47,4	1 923	18,3

¹⁾ För kursdeltagare med datum för avslutad kurs inom läsåret 1998/99 saknar 18 procent uppgift om betyg.

²⁾ Uppgifterna har korrigerats något efter publiceringen av Skolverkets rapporter nr 159 och nr 173.

³⁾ Uppgifterna har korrigerats något efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 181.

9

Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux)

9.1 Organisation

Särsvux, vuxenutbildning för utvecklingsstörda syftar till att ge kunskaper och färdigheter motsvarande de som ges i den obligatoriska särskolan (grundsärskola plus träningsskola) och på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan. Särsvux har egna kursplaner och timplaner. Skolformen vänder sig till vuxna utvecklingsstörda som vill komplettera sin utbildning. Utbildningen bedrivs i form av fristående kurser och eleverna kan välja att studera en enda kurs eller olika kombinationer av kurser.

Timplanerna i särsvux anger endast riktvärden. En elev kan behöva mer eller mindre tid för att nå ett utbildningsmål och har alltid rätt att fullfölja kursen. Förutsättningen är dock att eleven bedöms ha förmåga att nå ett bestämt utbildningsmål.

I likhet med vad som gäller för särskolan har huvudmannaskapet för särsvux förts över från landstingen till kommunerna under 1990-talets första hälft. Utbildning anordnades hösten 1999 i totalt 203 kommuner. Särsvuxeleverna var bosatta i 246 kommuner. Drygt sju procent av eleverna (314) var bosatta i en annan kommun än den där skolan var belägen vilket kan jämföras med föregående år då 4,9 % av eleverna (202) var bosatta i en annan kommun.

Tabell 52. Antal elever i särsvux 1995–1999

	v 41 1994	v 41 1995	v 42 1996	v 42 1997	v 42 1998	v 41 1999
Grundsärskolenivå	1 733	1 873	2 046	1 918	2 004	2 067
Träningsskolenivå	1 430	1 448	1 457	1 494	1 480	1 423
Gymnasiesärskolenivå	208	299	394	585	653	688
Särsvux	3 371	3 620	3 897	3 997	4 137	4 178
därav kommun	1 512	2 909	3 897	3 997	4 137	4 178
landsting	1 859	711	0 ¹⁾	0 ¹⁾	0 ¹⁾	0 ¹⁾

¹⁾ Huvudmannaskapet för särsvux ligger fr o m läsåret 1996/97 helt på kommunerna.

Särvux omfattade 4 178 elever hösten 1999. Antalet elever har ökat med en knapp procent (+41 elever) från föregående läsår. Antalet elever på grundskolenivå och gymnasieskolenivå stod liksom förra året för ökningen med 63 resp 35 elever, medan antalet elever i träningskolan minskade med 57 elever.

Tabell 53. Elever i särvux vecka 42 1999 fördelade efter studienivå

Studienivå	Elever		därav				Antal elever per grupp ¹⁾	Antal elevtimmar per elev under mätveckan
	Totalt antal	Andel (%)	Kvinnor		Födda utomlands			
			Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)		
Grundskolenivå	2 067	49	1 062	51	139	7	.	2,4
Träningskolenivå	1 423	34	636	45	88	6	.	1,9
Gymnasieskolenivå	688	16	345	50	48	7	.	3,0
Samtliga	4 178	100	2 043	49	275	7	2,3	2,3

¹⁾ Uppgift om utbildningsnivå samlas inte in per undervisningsgrupp. Antal elever per grupp redovisas därför inte på utbildningsnivå utan som medelvärdet av samtliga undervisningsgruppers storlek.

Det genomsnittliga antalet elevtimmar (60 minuter) per vecka var för särvux totalt 2,3 vilket var något högre än läsåret 1998/99 då motsvarande antal var 2,2. Motsvarande uppgifter per studienivå läsåret 1999/2000 var för grundskolenivån 2,4 (2,4), för träningskolenivån 1,9 (1,7) och för gymnasieskolenivån 3,0 (2,9) elevtimmar. Siffrorna inom parentes avser läsåret 1998/99.

Den genomsnittliga gruppstorleken inklusive individuell undervisning var för särvux totalt 2,3 elever, en liten ökning jämfört med läsåret 1998/99 då gruppstorleken var 2,2 elever. Uppgifter om utbildningsnivå samlas fr.o.m. läsåret 1999 inte in per undervisningsgrupp. Antal elever per grupp kan därför inte som tidigare redovisas efter studienivå.

Medianåldern i särvux var läsåret 1999/00 35 år och en betydligt större andel av eleverna, ca sju procent jämfört med fyra procent 1998, var födda utomlands.

9.2 Resurser

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) var 386 under mätveckan i oktober 1999. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 58,2 procent. Omräknat till heltidstjänster var antalet lärare 225. Jämfört med föregående år har antalet heltidstjänster ökat med 9,2 procent. Drygt sex procent av årsarbetskraften saknade lärarutbildning

Lärartätheten, beräknad som antal lärare omräknat till heltidstjänster per 100 elever, var 5,4 i oktober 1999. Föregående läsår var den 5,0 lärare per 100 elever. Lärartätheten i särvux kan inte jämföras med lärartätheten inom andra skolformer, på grund av att eleverna undervisas i mindre grupper och dessutom får ett betydligt mindre antal undervisningstimmar per vecka än vad eleverna får i andra skolformer.

Tabell 54. Lärare i särvux, vecka 42 1997 och 1998 samt vecka 41 1999

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster	
	Totalt	därav			Totalt	därav m. tillsvid.-anställning
		Män	Kvinnor			
1997/98 Samtliga lärare	371	53	318	56,4	209	173
därav						
Antal med ped.utbildning	339	47	292	57,3	194	169
Andel (%) med ped. utbildn.	91,4	88,7	91,8	.	92,8	97,8
1998/99 Samtliga lärare	357	60	297	57,8	206	165
därav						
Antal med ped.utbildning	304	45	259	59,2	180	158
Andel (%) med ped. utbildn.	85,2	75,0	87,2	.	87,2	95,6
1999/00 Samtliga lärare	386	63	323	58,2	225	183
därav						
Antal med ped.utbildning	346	52	294	60,8	211	181
Andel (%) med ped. utbildn.	89,6	82,5	91,0	.	93,7	98,5

Kostnader

Den totala kostnaden för särsvux 1999 var 107 miljoner kronor, vilket är en ökning med 11 procent sedan 1998. Antalet elever var 4 200, en ökning med fyra procent.

Räknat per elev var den totala kostnaden 25 500 kronor 1999, en ökning med sju procent sedan 1998. Undervisningskostnaden utgör 67 procent, en minskning med tre procentenheter jämfört med året innan.

Undervisningskostnaden per elev var 17 200 kronor och varierar avsevärt mellan kommunerna, från övre kvartil på 23 400 kronor till undre kvartil på 11 500 kronor. Högst kostnader för undervisning har glesbygdskommunerna med 23 700 kronor och lägst kostnader har industrikommuner med 14 000 kronor per elev. Vid jämförelser av kostnaden per elev mellan kommuner och kommundomgrupper har antalet elever räknats om med hjälp av riksgenomsnittet undervisningstimmar per vecka.

Tabell 55. Kostnader för särsvux 1997, 1998 och 1999 (löpande priser)

	Kommunal huvudman		
	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev 1), kr
Totalt 1997	93	100	23 900
Totalt 1998	96	100	23 700
Totalt 1999	107	100	25 500
därav undervisning	72	67	17 200
lokaler	12	11	2 800
övrigt	23	22	5 500

¹⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

10

Statens skolor för vuxna (SSV)

10.1 Organisation

Statens skolor för vuxna i Härnösand (SSV-H) och Norrköping (SSV-N) utgör ett komplement till den kommunala vuxenutbildningen. SSV är riksrekryterande skolor, som i form av distansutbildning erbjuder vuxna kompetensinriktad utbildning av samma slag som den som ges i komvux. SSV ska dock i första hand erbjuda utbildning som inte kan komma till stånd inom komvux med tillräcklig spridning eller regelbundenhet. Från och med läsåret 1997/98 deltar SSV i regeringens särskilda satsning på vuxenutbildning, Kunskapslyftet. I nedanstående redovisning ingår elever som deltagit i utbildning som finansierats genom ordinarie anslag eller de särskilda medel som tilldelats skolorna inom ramen för Kunskapslyftet. Härutöver genomför skolorna en relativt omfattande uppdragsutbildning bl. a genom att sälja utbildningsplatser till kommunerna. Denna utbildning redovisas inte här. Kunskapslyftet har inneburit ett ökat samarbete med kommunerna eftersom intresset för distanslösningar och flexibelt lärande är stort i kommunerna.

Distansundervisning vid SSV genomförs antingen som s.k. brevdistansundervisning där eleven studerar hemma med stöd av lärare från SSV, eller i form av intervallkurser som innebär en kombination av kortare lärarledda kursperioder vid skolan och studier hemma. Eleverna betalar viss avgift för studiematerialet, som är speciellt anpassat för självstudier.

Det totala antalet elever vid SSV läsåret 1998/99 var 10 608, en minskning med 1 254 elever (11 %) jämfört med 1997/98.

Eleverna deltog i genomsnitt i 1,9 kurser under läsåret. Av eleverna var 35 procent män och 65 procent kvinnor.

**Tabell 56. Antal elever vid SSV läs-
året 1998/99 fördelade efter utbild-
ningsnivå, studieform och kön**

Utbildningsnivå Studieform Kön	Elever Härnösand		Norrköping		Totalt	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Grundläggande vuxenutb.	0	0,0	243	4,4	243	2,3
<i>därav</i>						
Brevdistansundervisning	0	0,0	243	4,4	243	100,0
Intervallkurser	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Gymnasial vuxenutb.	5 105	100,0	5 133	93,3	10 238	96,5
<i>därav</i>						
Brevdistansundervisning	0	0,0	5 031	91,4	5 031	47,4
Intervallkurser	5 105	100,0	102	1,9	5 207	49,1
Påbyggnadsutbildning	0	0,0	127	2,3	127	1,2
<i>därav</i>						
Brevdistansundervisning	0	0,0	72	1,3	72	0,7
Intervallkurser	0	0,0	55	1,0	55	0,5
Samtliga elever	5 105	100,0	5 503	100,0	10 608	100,0
<i>därav</i>						
Brevdistansundervisning	0	0,0	5 346	97,1	5 346	50,4
Intervallkurser	5 105	100,0	157	2,9	5 262	49,6
Män	1 906	37,3	1 851	33,6	3 757	35,4
Kvinnor	3 199	62,7	3 652	66,4	6 851	64,6

Merparten, 10 238 elever, 96,5 procent, deltog i gymnasial vuxenutbildning. 243 elever, 2,3 procent, deltog i kurser på grundskolenivå och 127 elever, 1,2 procent, deltog i påbyggnadsutbildning.

Andelen av eleverna som var äldre än 30 år ökar successivt. Läsåret 1998/99 var andelen 62 procent, en ökning från läsåret 1997/98 då andelen var 55 procent och läsåret 1996/97 då endast 50 procent av eleverna var äldre än 30 år.

Åldersstrukturen varierade mellan de två skolorna. Vid SSV-H, där undervisningen bedrevs i form av intervallkurser, var andelen elever som var äldre än 30 år 70 procent (69%). Vid SSV-N, som till övervägande del har elever som deltar i brevdistanundervisning var andelen 54 procent (46%). Siffrorna inom parentes avser 1997/98.

De tio största kurserna omfattade 60 procent av samtliga kursdeltagare. Flest kursdeltagare fanns inom Matematik A, 9,9 procent, och Engelska A, 9,3 procent. Kursdeltagare inom SSV-H studerade inom någon av de tio mest frekventa kurserna i högre grad än kursdeltagare inom SSV-N, 74 procent respektive 47 procent.

**Tabell 57. Kurser med flest kurs-
deltagare läsåret 1998/99**

Kurser	Härnösand		Norrköping		Totalt	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Matematik A	1 094	11,5	875	8,4	1 969	9,9
Engelska A	1 261	13,2	598	5,8	1 859	9,3
Svenska A	909	9,5	618	6,0	1 527	7,7
Svenska B	765	8,0	539	5,2	1 304	6,5
Företagsekonomi A	725	7,6	333	3,2	1 058	5,3
Matematik B	577	6,0	479	4,6	1 056	5,3
Samhällskunskap A	491	5,1	549	5,3	1 040	5,2
Engelska B	582	6,1	365	3,5	947	4,8
Matematik C	388	4,1	268	2,6	656	3,3
Företagsekonomi B	284	3,0	229	2,2	513	2,6
Övriga kurser	2 464	25,8	5 516	53,2	7 980	40,1
Samtliga kurser	9 540	100,0	10 369	100,0	19 909	100,0

10.2 Resurser

Lärare

Vid redovisning av uppgifter om lärare inom SSV används ett något annorlunda mått än för övriga skolformer. För övriga skolformer redovisas antalet lärare samt tjänstgöringsgrad för lärare endast om de har en anställning på längre tid än en månad. Uppgifterna insamlas för en viss mätvecka på hösten. Eftersom SSV har ett stort antal timanställda lärare ger en sådan redovisning en missvisande bild av den totala lärarresursen. För SSV redovisas därför i tabell 58 antal tjänstgörande lärare och antal lärare omräknat till heltidstjänster för hela läs-

året. Som jämförelse redovisas i tabell 59 antalet tjänstgörande lärare under mätveckan för åren 1997 till 1999.

Av jämförelsen framgår att antalet tjänstgörande lärare under läsåret 1998/99 var betydligt högre än under mätveckan hösten 1998. Störst var skillnaden för SSV i Härnösand, som erbjuder intervallkurser.

Tabell 58. Antal lärare vid SSV läsåret 1998/99

Utbildningsanordnare	Antal tjänstgörande lärare	Antal lärare omräknat till heltidstjänster
Summa	102	57
<i>därav</i>		
SSV – Härnösand	55	35
SSV – Norrköping	47	22

Antalet tjänstgörande lärare under hela läsåret 1998/99 omräknat till heltidstjänster uppgick till 57, vilket var en ökning med nio heltidstjänster jämfört med läsåret 1997/98.

Under läsåret har i genomsnitt 5 heltidstjänster åtgått till utvecklingsarbete vid SSV-H. Arbetet har i huvudsak bestått av utveckling av webb-kurser. Av lärartjänsterna inom SSV-N har 7,8 heltidstjänster åtgått för utvecklingsarbete. Utvecklingsarbetet inom SSV-N omfattar läromedel, pedagogik och metoder för distansutbildning och har bland annat koncentrerats på studiehandledningar, metoder för distansexamen, validering och diagnostisering.

Tabell 59. Lärare i SSV vecka 42 1997, 1998 och 1999

Läsår Pedagogisk utbildning Utbildningsanordnare	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster	
	Totalt	<i>därav</i> Män	Kvinnor		Totalt	<i>därav</i> m. tillsvid.- anställning
1997/98 Samtliga lärare	57	34	23	84,5	48	39
<i>därav</i>						
Antal med ped.utbildning	46	27	19	87,7	40	33
Andel (%) med ped. utbildn.	80,7	79,4	82,6	.	83,7	84,5
1998/99 Samtliga lärare	71	36	35	63,2	45	37
<i>därav</i>						
Antal med ped.utbildning	51	27	24	64,0	33	30
Andel (%) med ped. utbildn.	71,8	75,0	68,6	.	72,8	80,3
1999/00 Samtliga lärare	78	31	47	54,4	42	29
<i>därav</i>						
Antal med ped.utbildning	62	28	34	54,7	34	25
Andel (%) med ped. utbildn.	79,5	90,3	72,3	.	79,9	86,0
Utbildningsanordnare 1999/00						
Härnösand	29	13	16	75,3	22	19
<i>därav</i>						
Andel (%) med ped. utbildn.	75,9	92,3	62,5	.	75,1	80,6
Norrköping	49	18	31	42,1	21	9
<i>därav</i>						
Andel (%) med ped. utbildn.	81,6	88,9	77,4	.	85,0	96,9

I tabellen redovisas antalet lärare vecka 42 för åren 1997, 1998 och 1999. Med tjänstgörande lärare avses i denna tabell personer som har en tjänstgöringsomfattning som inkluderade undervisning. Även timanställda lärare och skolledare med undervisning ingår. Däremot inte personer som varit anställda kortare tid än en månad.

Antalet tjänstgörande lärare har ökat med 10 procent mellan hösten 1998 och hösten 1999, medan antalet lärare omräknat till heltidstjänster har minskat med 5 procent.

Av tabellen framgår att andelen lärare med pedagogisk utbildning ökar efter en minskning 1998.

Kostnader

Kostnaden för SSV uppgick budgetåret 1999 till nära 45 miljoner kronor.

Jämfört med 1998 har kostnaderna minskat med 5 miljoner kronor (9,6 %), i fasta priser.

Kostnaderna för SSV finansierades till övervägande delen med statliga anslag (36,3 miljoner). Elevavgifter för undervisningsmaterial (4,2 miljoner kr) och kommunala bidrag till lokalerna (3,2 miljoner kr) är andra viktiga finansieringskällor.

Utöver anslaget har skolorna erhållit extra statsbidrag inom ramen för Kunskapslyftet (8 miljoner kr). Kunskapslyftet ingår dock inte i den ekonomiska redovisningen.

Den största kostnadsposten är administration som utgör 32 procent av SSV:s kostnader, medan undervisning svarar för 28 procent av kostnaderna. Jämfört med föregående år har administrationskostnaderna ökat med sex procentenheter.

Tabell 60. Kostnader för SSV 1997, 1998 och 1999 (löpande priser)

	Samtliga huvudmän		Härnösand		Norrköping	
	Kostnad totalt milj kr	Andel (%)	Kostnad totalt milj kr	Andel (%)	Kostnad totalt milj kr	Andel (%)
Totalt 1997	58	100	27	100	31	100
Totalt 1998	49	100	25	100	24	100
Totalt 1999	45	100	22	100	23	100
därav undervisning	12	28	6	28	7	28
lokaler/inventarier	4	10	3	12	2	8
administration	14	32	8	37	6	27
läromedel/skolbibl	6	13	2	11	4	15
utvecklingsarbete	5	11	1	7	4	15
övrigt	3	6	1	6	1	6

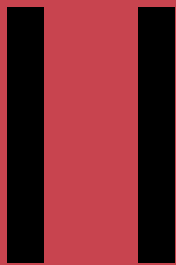
10.3 Resultat

Läsåret 1998/99 fullgjorde 8 114 kursdeltagare gymnasial vuxenutbildning eller påbyggnadsutbildning vid SSV. Av dessa erhöll 6 796 betyg enligt det målrelaterade betygssystemet.

Fördelningen av betyg inom SSV var IG 3,7 procent, G 30,8 procent, VG 43,2 procent och MVG 22,3 procent. Jämfört med komvux var andelen IG och G betydligt lägre inom SSV och andelen VG och MVG betydligt högre. I likhet med komvux är andelen IG högst i ämnet matematik.

Tabell 61. Betygsfördelning för kursdeltagare som slutfört kurs inom gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning läsåret 1998/99

Utbildningsnivå Kurs Skola Kön	Antal kursdeltagare som slutfört kurs	Antal kursdeltagare med målrelaterade betyg	Därav med betyget							
			Icke godkänd (IG)		Godkänd (G)		Väl godkänd (VG)		Mycket väl godkänd (MVG)	
			Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)
Gymnasial vuxenutb.	7 711	6 491	238	3,7	1 976	30,4	2 762	42,6	1 515	23,3
därav										
Matematik A	651	580	27	4,7	171	29,5	259	44,7	123	21,2
Engelska A	593	541	7	1,3	191	35,3	242	44,7	101	18,7
Svenska A	566	512	12	2,3	145	28,3	270	52,7	85	16,6
Svenska B	405	329	4	1,2	70	21,3	174	52,9	81	24,6
Företagsekonomi A	576	531	17	3,2	239	45,0	191	36,0	84	15,8
Matematik B	391	337	43	12,8	138	40,9	112	33,2	44	13,1
Samhällskunskap A	403	344	8	2,3	94	27,3	118	34,3	124	36,0
Övriga kurser gymnasial vux	4 126	3 317	120	3,6	928	28,0	1 396	42,1	873	26,3
Påbyggnadsutbildning	403	305	11	3,6	119	39,0	175	57,4	0	0,0
Samtliga elever	8 114	6 796	249	3,7	2 095	30,8	2 937	43,2	1 515	22,3
därav										
Brevdistansundervisning	3 600	2 829	133	4,7	725	25,6	1 116	39,4	855	30,2
Intervall kurser	4 569	3 967	116	2,9	1 370	34,5	1 821	45,9	660	16,6
Härnösand	3 843	3 473	101	2,9	1 222	35,2	1 537	44,3	613	17,7
Norrköping	4 326	3 323	148	4,5	873	26,3	1 400	42,1	902	27,1
Män	2 649	2 238	99	4,4	703	31,4	999	44,7	437	19,5
Kvinnor	5 520	4 558	150	3,3	1 392	30,5	1 938	42,5	1 078	23,7

Svenskundervisning för invandrare (sfi)

11.1 Organisation

Svenskundervisning för invandrare (sfi) syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. Varje kommun är skyldig att se till att sfi, från och med andra halvåret det år de fyller sexton år, erbjuds de personer som saknar de grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen avser att ge.

Riktvärdet för undervisningens omfattning i tid är 525 timmar. Riktvärdet får underskridas eller överskridas beroende på hur mycket undervisning eleven behöver för att uppnå de kunskapsmål som anges i kursplanen. Eleven börjar sina studier på den språkliga nivå som bestäms av förkunskaperna och avslutar dem när målen för utbildningen har uppnåtts.

Sfi för analfabeter kombineras med läs- och skrivinläring i grundläggande vuxenutbildning. För ungdomar i åldrarna 16–19 år kan sfi kombineras med studier på ett individuellt program i gymnasieskolan. Inom grundläggande vuxenutbildning finns en påbyggnad till sfi, kursen svenska som andraspråk.

Kommunerna är huvudmän för sfi och bestämmer hur utbildningen ska organiseras. Detta gäller t ex undervisningsintensitet och val av utbildningsanordnare. Sfi anordnas av flertalet kommuner i anslutning till komvux. I en del kommuner anlitas studieförbund, folkhögskolor eller privata anordnare för genomförandet av sfi.

Läsåret 1998/99

Läsåret 1998/99 deltog totalt 34 701 elever i sfi. Det är ungefär tusen elever färre än läsåret innan. Av eleverna 1998/99 var 14 336 nybörjare i sfi. Övriga, dvs 20 365 elever, hade påbörjat sfi ett eller flera läsår tidigare. Antalet nybör-

jare i sfi 1998/99 var ungefär lika många som 1996/97 och 1997/98 men betydligt färre än i mitten av 90-talet. Under 1994/95 var antalet nybörjare drygt 32 000.

Tabell 62. Studieanordnare och elever i sfi läsåren 1994/95–1998/99

År	Antal Studieanordnare	Antal kommuner	Antal studieanordnare	Antal elever	Antal elever per	
					Kommun	Studieanordnare
1994/95	277		310	61 017	220	197
1995/96	276		309	51 486	187	167
1996/97	268		306	41 334	153	134
1997/98	255		288	35 746	140	124
1998/99	246		267	34 701	141	130
<i>därav</i>						
Kommun	234		243	30 866	132	127
Studieförbund	10		11	1 384	138	126
Annan	12		13	2 451	204	189

Av samtliga elever 1998/99 var 12 647 (36 %) flyktingar, 718 (2 %) tillståndssökande och 21 336 (61 %) övriga invandrare. Det är antalet flyktingar i sfi som minskat de senaste åren medan antalet tillståndssökande och övriga invandrare varit relativt oförändrat. Med flykting avses en person som efter att ha beviljats uppehållstillstånd mottagits i kommunen och som kommunen har rätt att erhålla ersättning för enligt statsbidragsbestämmelserna för mottagande av flyktingar i kommunen. Med tillståndssökande avses utländsk medborgare som sökt uppehållstillstånd för bosättning i Sverige och som ännu inte erhållit beslut. Med övriga invandrare avses elever i sfi som inte är flyktingar eller tillståndssökande.

Bland eleverna under 1998/99 var arabiska vanligaste modersmålet. 5 807 elever hade arabiska som modersmål. Därefter vanligast var bosniska/kroatiska/serbiska, 4 159 elever. Kurdiska (2 488 elever), albanska (2 257 elever), spanska (2 013 elever), engelska (1 563 elever) och persiska (1 522 elever) var därefter vanligaste modersmål. 57 procent av eleverna hade något av dessa sju språk som modersmål. Somaliska är det åttonde vanligaste språket. Samma språk har varit de vanligaste bland sfi-eleverna de senaste åren, men antalet elever med bosniska/serbiska/kroatiska som modersmål har minskat kraftigt, från 27 000 1994/95 till 4 159 år 1998/99. Antalet elever med albanska som modersmål har halverats under perioden medan skillnaderna i elevantal är mindre för övriga språk. Sammanlagt fanns 127 modersmål representerade bland eleverna i sfi 1998/99. De flesta språk talades bara av enstaka elever. Atjeh, aymara, baskiska och kru och ytterligare fem språk talades t ex bara av en elev vardera.

246 kommuner hade elever i sfi läsåret 1998/99 jämfört med 255 kommuner 1997/98 och 277 kommuner 1994/95. Sfi är en liten verksamhet i många kommuner. I 73 kommuner var elevantalet under 25, i 27 kommuner var elevantalet lägre än 10. Bara 69 kommuner hade fler än 100 elever 1998/99.

Av det totala antalet elever läsåret 1998/99 var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Könsfördelningen var därmed oförändrad jämfört med 1997/98. Andelen kvinnor har ökat jämfört med åren dessförinnan, 1994/95 var andelen 51,6 procent.

Elevernas medianålder var 32 år läsåret 1998/99. 17,9 procent av eleverna var yngre än 25 år medan 3,4 procent var 55 år eller äldre. Kvinnorna i sfi var genomsnittligt något yngre än männen.

De enda uppgifter som finns om sfi-elevernas utbildningsbakgrund är antalet utbildningsår i hemlandet, dvs ett grovt mått på tidigare utbildning. De flesta sfi-elever 1998/99 hade en minst tioårig tidigare utbildning. 62 procent hade en så lång utbildning medan 20 procent hade en tidigare utbildning som var högst sex år och 18 procent en 7-9-årig utbildning från hemlandet. Utbildningsnivån 1998/99 var därmed något högre än bland eleverna 1997/98 och 1996/97.

Invandrare med den allra kortaste utbildningen måste i allmänhet delta i läs- och skrivinlärning inom grundläggande vuxenutbildning innan eller parallellt med sfi-studierna. Det finns brister i sfi-statistiken genom att elever som egentligen bedriver sfi-studier, av några kommuner betraktas som elever enbart i grundläggande vuxenutbildning och därför inte rapporteras. Elevantalet i sfi kan alltså vara underskattat och utbildningsnivån därmed överskattad.

Utbildningsbakgrunden varierade mycket mellan elever med olika modersmål. Elever med koreanska som modersmål hade i genomsnitt en 15-årig tidigare utbildning, elever med franska och japanska i genomsnitt en 14-årig tidigare utbildning och elever med ryska och engelska en 13-årig tidigare utbildning. Elever med romska som modersmål hade i genomsnitt gått fem år i utbildning, elever med vietnamesiska, thailändska och somaliska som modersmål i genomsnitt i sju år.

Andelen kvinnor varierade också mellan språkgrupperna. Bland elever med estniska, tagalog och thailändska som modersmål var andelen kvinnor 94 respektive 93 procent. Bland elever med italienska och grekiska som modersmål var andelen kvinnor 31 respektive 34 procent.

Höstterminen 1999

Statistik om elever i sfi samlades tidigare in dels för läsåret sammantaget, dels för en speciell mätvecka, veckan då 15 oktober inföll. Från och med 1999/2000 samlas uppgifter in efter varje halvår.

Hösten 1999 deltog 26 071 elever i sfi. Det är i stort sett samma antal som gick i sfi hösten 1998, 26 045 elever. Sfi-undervisning anordnades i 242 kommuner hösten 1999. I 12 kommuner gick alla elever i kurser där kommunen anlät annan anordnare, t ex studieförbund, folkhögskola eller privat anordnare. Det är samma antal kommuner som hösten 1998. I elva kommuner fanns elever både i kommunal anordnarens och annan anordnarens kurser.

Antalet flyktingar bland sfi-eleverna hösten 1999 var 9 249, dvs 35,5 procent. Antalet och andelen flyktingar i sfi har minskat. Som mest var antalet flyktingar 27 350 hösten 1994.

11.2 Resurser

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) var 1 456 under mätveckan i oktober 1999. Det är 59 lärare färre än i oktober 1998. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden ökade dock till 77,6 procent av heltid jämfört med 75,6 procent 1998. Omräknat till heltidstjänster var antalet lärare därmed 1 130 i oktober 1999, vilket är 15 tjänster färre än vid mätningen i oktober 1998.

Som tidigare nämnts, samlas elevstatistik från och med läsåret 1999/00 endast in efter varje halvår. Det är dock i efterhand möjligt att se hur många elever som gick i sfi under den mätvecka då lärarstatistiken samlas in.

Antalet elever ökade något mellan oktober 1998 och oktober 1999. Det innebär att lärartätheten (antalet lärare omräknat till heltidstjänster per 100 elever) minskat från 5,6 till 5,3 lärartjänster per 100 elever.

17,6 procent av årsarbetskraften saknade pedagogisk utbildning, vilket är en i stort sett oförändrad andel jämfört med året innan. Andelen lärare som saknar pedagogisk utbildning är liksom tidigare år betydligt större hos andra utbildningsanordnare än i sfi i kommunernas regi. Andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning var 84,4 procent i sfi i kommunal regi jämfört med 61 procent i sfi anordnad av annan än kommun.

**Tabell 63. Lärare i sfi vecka 42
1997 och 1998 samt vecka 41 1999**

Läsår Pedagogisk utbildning Utbildningsanordnare	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltids- tjänster) per 100 elever
	Totalt	därav Män	Kvinnor		Totalt	därav m. tillsvid.- anställning	
1997/98 Samtliga lärare	1 495	216	1 279	77,2	1 153	895	5,2
<i>därav</i>							
Antal med ped.utbildning	1 231	170	1 061	76,9	947	815	.
Andel (%) med ped. utbildning	82,3	78,7	83,0	.	82,1	91,0	.
1998/99 Samtliga lärare	1 515	228	1 287	75,6	1 145	873	5,6
<i>därav</i>							
Antal med ped.utbildning	1 250	186	1 064	75,6	945	798	.
Andel (%) med ped. utbildning	82,5	81,6	82,7	.	82,5	91,5	.
1999/00 Samtliga lärare	1 456	228	1 228	77,6	1 130	862	5,3
<i>därav</i>							
Antal med ped.utbildning	1 201	183	1 018	77,5	931	795	.
Andel (%) med ped. utbildning	82,5	80,3	82,9	.	82,4	92,3	.
Per utbildningsanordnare							
Kommun (samtliga lärare)	1 341	208	1 133	77,3	1 036	813	5,5
<i>därav</i>							
Andel (%) med ped. utbildning	84,3	82,2	84,6	.	84,4	93,3	.
Annan (samtliga lärare)	115	20	95	81,2	93	59	4,0
<i>därav</i>							
Andel (%) med ped. utbildning	61,7	60,0	62,1	.	61,0	76,0	.

Kostnader

Kommunernas kostnader för sfi uppgick till 604 miljoner kronor 1999. Det är ungefär 70 miljoner kronor mer än vad som rapporterades för 1998. De kostnader som presenterades för 1998 i föregående års rapport är dock sannolikt underskattade med omkring 40 miljoner. Kostnadsökningen 1999 kan därför uppskattas till ungefär fem procent. Antalet elever omräknat till heltidsstuderande underskattades också något i 1998 års rapport. Antalet elever omräknat till heltidsstuderande har uppskattningsvis minskat med omkring tre procent 1999. Kostnaden per heltidsstuderande har därför ökat något mer än totalkostnaden, uppskattningsvis ungefär åtta procent. Kostnaden per heltidsstuderande uppgick till 37 800 kronor 1999.

Som schablon för en heltidsstuderande har räknats en elev som deltagit i 425 undervisningstimmar (à 60 minuter) under året. Det motsvarar ungefär samma antal planerade undervisningstimmar som använts som schablon för en heltidsstuderande i komvux.

Kostnaden per heltidsstuderande i sfi var högre än i komvux, 37 800 kronor jämfört med 35 300 per heltidsstuderande i grundläggande vuxenutbildning och 30 800 kronor per heltidsstuderande i gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Tidigare år har förhållandet varit det omvända, kostnaden per heltidsstuderande i sfi har varit lägre.

Kostnaden per elevtimme i sfi var 1999 ungefär 89 kronor. Det innebär att kostnaden för en elev som godkänts efter att ha deltagit i sfi i 525 timmar, riktvärdet för undervisningens omfattning i tid för att klara sfi-kursen, blir 46 700 kronor 1999.

Kostnaden per heltidsstuderande i sfi varierar starkt mellan kommunerna precis som tidigare år. Elevantalet är litet i många kommuner och kan variera också under ett och samma år. Det kan förklara en del av variationen i kostnad per heltidsstuderande. Även redovisningsskillnader och kvalitetsbrister i uppgiftslämnandet kan finnas. Ett särskilt problem i redovisningen kan vara att särskilja kostnader för sfi för analfabeter, där sfi och läs- och skrivinläring i grundläggande vuxenutbildning många gånger bedrivs integrerat.

11.3 Resultat

Sfi är en skolform där eleverna kan påbörja och avsluta utbildningen när som helst under året. Undervisning för en elev med rätt till sfi ska finnas att tillgå så snart som möjligt. Om det inte finns särskilda skäl ska undervisningen kunna påbörjas inom tre månader. Undervisningen bör bedrivas kontinuerligt under hela året, endast med uppehåll för semester. Eftersom eleven börjar studierna på sin språkliga nivå och avslutar dem när målen för utbildningen har uppnåtts, kan studietiden variera kraftigt.

För att bedöma resultaten i sfi måste därför en grupp elever som börjat under samma tidsperiod följas under relativt lång tid. Genom det statistiksystem som infördes 1993/94 är det nu möjligt att följa eleverna under en längre tidsperiod, hittills under sex läsår, t.o.m 1998/99.

Av de ca 35 500 elever som började i sfi någon gång under 1993/94 hade 48,4 procent godkänts t.o.m. läsåret 1995/96, dvs efter i genomsnitt två och ett halvt år. Efter ytterligare ett år hade ytterligare 1,5 procent godkänts, dvs sammanlagt 50 procent efter i genomsnitt tre och ett halvt år. 12 procent godkändes redan under det första året, 25 procent under det andra året, 11 procent under det tredje året och 1,5 procent under det fjärde året. Under det femte året, 1997/98, godkändes 2,2 procent. Under det sjätte året, 1998/99, godkändes ytterligare 0,8 procent, dvs sammanlagt har 52,9 procent godkänts efter i genomsnitt fem och ett halvt år. Vid läsårets slut 1998/99 fanns fortfarande 629 elever kvar som elever i sfi. Flertalet har säkert gjort ett eller flera uppehåll under sexårsperioden. I genomsnitt hade de elever som fanns i pågående utbildning i slutet av 1998/99 deltagit i 839 timmar i sfi. Ett tiotal elever hade deltagit i mer än 2 000 timmar.

Av de 32 400 nybörjarna i sfi någon gång under 1994/95 var 44,1 procent godkända i sfi efter i genomsnitt två och ett halvt år, dvs t o m läsåret 1996/97. För nybörjargruppen i sfi läsåret 1995/96 var andelen godkända efter samma tid (dvs t o m läsåret 1997/98) lägre, endast 37,4 procent. Av nybörjarna i sfi under 1996/97, 13 997 elever, hade endast 34,6 procent godkänts t o m 1998/99. Andelen nybörjare som fortfarande gick i utbildning var ungefär densamma som för tidigare nybörjarårgångar, 11 procent. Det är andelen som slutat utan att ha godkänts och andelen som avbrutit utbildningen som ökat, från tillsammans ungefär 42 procent bland nybörjarna 1993/94 till 54 procent bland nybörjarna 1996/97.

Tabell 64. Studieresultat två år efter startåret för nybörjare i sfi 1993/94 – 1996/97

	Antal elever	därav andel (%) som två år efter startåret		
		avslutat utbildningen med godkänt resultat (%)	avbrutit utbildningen/gjort studieuppehåll	fortsätter utbildningen nästa läsår
Nybörjare 1993/94	35 500	48,4	41,8	9,8
Nybörjare 1994/95	32 400	44,1	44,8	11,1
Nybörjare 1995/96	17 300	37,3	52,6	10,1
Nybörjare 1996/97	14 000	34,6	54,4	11,0

Sambandet mellan tidigare utbildning och resultat i sfi är starkt. Hälften av nybörjarna 1996/97 med en minst 13- årig tidigare utbildning godkändes i sfi inom två och ett halvt år mot bara 12 procent av dem som hade en högst sex-årig utbildning. I alla språkgrupper godkändes elever med längre utbildning i högre grad än elever med kortare utbildning. Det fanns dock skillnader mellan olika språkgrupper. Ungefär en tredjedel av de högutbildade eleverna (mer än 12 års utbildning) med kinesiska, somaliska eller engelska som modersmål godkändes i sfi inom två och ett halvt år mot två tredjedelar av de högutbildade med finska, tyska, ryska eller polska som modersmål.

19 procent av nybörjarna 1996/97 hade en så kort tidigare utbildning som högst sex år i skola. Det var två procentenheter fler än bland nybörjarna 1995/96 och sex procentenheter fler än bland nybörjarna 1994/95 och kan vara en förklaring till att andelen godkända efter två och ett halvt år minskat.

Riktmärket för hur många undervisningstimmar som behövs för att uppnå godkänt resultat i sfi är 525 timmar. Denna tid kan överskridas eller underskridas beroende på vad den enskilde eleven behöver för att klara kursens mål. Elever som godkändes under sitt första år har självfallet i genomsnitt deltagit i färre undervisningstimmar än de som godkändes under det tredje läsåret. På grund av studieuppehåll och studieintensitet varierar emellertid antalet timmar betydligt även bland de elever som godkändes först 1998/99. I genomsnitt hade nybörjarna 1996/97, som godkändes på kursen t o m 1998/99, deltagit i 390 timmar undervisning. Många elever har godkänts efter avsevärt fler timmar. Det genomsnittliga antalet timmar undervisning i sfi efter två och ett halvt år är dock betydligt lägre för nybörjargruppen 1996/97 än för nybörjargrupperna 1994/95 och 1995/96, både bland elever som godkändes i sfi, bland de som avbrutit utbildningen och bland de som fortfarande finns i pågående utbildning.

Tabell 65. Studieresultat t.o.m. läsåret 1998/99 för nybörjare i sfi 1996/97

	Elever Totalt antal	Andel (%) av samtliga	Avslutat SFI							Avbrutit/Gjort studie-uppehåll		Fortsätter studier i SFI läsåret 1998/99	
			Antal	Med godkänt resultat ¹⁾	Andel (%) av samtliga	Ej godkänt resultat ²⁾	Andel (%) av samtliga	Lämnat landet	Andel (%) av samtliga	Antal	Andel (%) av samtliga	Antal	Andel (%) av samtliga
Samtliga	13 997	100,0	5 840	4 844	34,6	886	6,3	110	0,8	6 616	47,3	1 541	11,0
<i>däruv</i>													
Arabiska	2 146	15,3	735	560	26,1	172	8,0	3	0,1	1 050	48,9	361	16,8
Bosniska/ Kroatiska/													
Serbiska	1 349	9,6	717	578	42,8	132	9,8	7	0,5	513	38,0	119	8,8
Spanska	973	7,0	386	328	33,7	47	4,8	11	1,1	485	49,8	102	10,5
Engelska	944	6,7	382	338	35,8	16	1,7	28	3,0	539	57,1	23	2,4
Kurdiska/													
Nordkurdiska	687	4,9	247	193	28,1	54	7,9	0	0,0	294	42,8	146	21,3
Persiska	599	4,3	297	254	42,4	41	6,8	2	0,3	240	40,1	62	10,4
Ryska	555	4,0	352	328	59,1	16	2,9	8	1,4	173	31,2	30	5,4
Turkiska	469	3,4	137	120	25,6	15	3,2	2	0,4	290	61,8	42	9,0
Somaliska	465	3,3	103	64	13,8	37	8,0	2	0,4	300	64,5	62	13,3
Polska	409	2,9	230	218	53,3	10	2,4	2	0,5	154	37,7	25	6,1
Thailändska	334	2,4	104	72	21,6	29	8,7	3	0,9	183	54,8	47	14,1
Finska	316	2,3	119	106	33,5	9	2,8	4	1,3	189	59,8	8	2,5
Kinesiska	290	2,1	99	86	29,7	10	3,4	3	1,0	160	55,2	31	10,7
Tyska	284	2,0	156	152	53,5	3	1,1	1	0,4	124	43,7	4	1,4
Sydkurdiska (Sorani)	225	1,6	84	65	28,9	17	7,6	2	0,9	84	37,3	57	25,3
Övriga	3 952	28,2	1 692	1 382	35,0	278	7,0	32	0,8	1 838	46,5	422	10,7
Kvinnor	8 309	59,4	3 433	2 891	34,8	482	5,8	60	0,7	3 948	47,5	928	11,2
Män	5 688	40,6	2 407	1 953	34,3	404	7,1	50	0,9	2 668	46,9	613	10,8

¹⁾ Erhållet betyget Godkänd eller Vål godkänd på kursen.

²⁾ Avskiljts från kursen på grund av att han/hon inte kunnat tillgodogöra sig undervisningen eller slutat utan att ha uppnått godkänt och fått intyg över uppnådda kunskaper.

I tabell 65 visas studieresultatet för nybörjarna i sfi 1996/97 t o m läsåret 1998/99 uppdelat på elever med olika modersmål. Som framgår av tabellen varierar studieresultatet mellan olika grupper. Mönstret är relativt likartat mellan åren, elever med vissa modersmål godkänns genomgående i större utsträckning än andra. Det hänger självfallet samman både med olikheter i utbildningsbakgrund mellan elever från olika delar av världen och att de språkliga skillnaderna gentemot svenskan är större eller mindre. Bland elever med ryska som modersmål är andelen godkända störst, 59,1 procent. Även bland elever med polska och tyska som modersmål har en stor andel, 53,3 respektive 53,5 procent, godkänts i sfi efter i genomsnitt 2,5 år. Elever med somaliska som modersmål har lägst andel godkända, 13,8 procent. Inom respektive språkgrupp har elever med längre tidigare utbildning godkänts i större utsträckning. Det är också i de

språkgrupper där utbildningsbakgrunden genomsnittligt är kortast som andelen godkända är lägst.

25,3 procent av eleverna med sydkurdiska som modersmål går fortfarande i sfi efter två och ett halvt år, dvs de är inte registrerade för avbrott eller studieuppehåll och har inte avslutat sfi vid slutet av 1998/99. Störst andel avbrott eller studieuppehåll har elever med somaliska som modersmål, 64,5 procent.

12

Svensk utbildning i utlandet

12.1 Organisation

Syftet med svensk utbildning i utlandet är att underlätta för svenskar med barn i skolåldern att under en begränsad period acceptera en tjänst förlagd till utlandet. Att det finns tillgång till skolor med undervisning som motsvarar den svenska skolans är viktigt ur detta perspektiv. Därför är detta också det grundläggande skälet till varför staten har beslutat att stödja utbildning av utlands-svenska barn. Förutsättningen är dock att anställningen i utlandet ska tjäna svenska intressen.

Svensk statsunderstödd utbildning finns för närvarande i följande former

- svensk utlandsskola, dvs reguljär utbildning på grundskole- och gymnasie-nivå
- distansundervisning för ungdomar i årskurs 7-9- och gymnasieungdomar
- kompletterande svensk undervisning
- undervisning vid utländsk skola (internationell skola), en utökad form av kompletterande svensk undervisning
- Europaskolor

Behöriga till den reguljära utbildningen vid svensk utlandsskola, och därmed statsbidragsberättigande för den som anordnar utbildningen, är elever som uppfyller de krav som anges i Förordning om statsbidrag till utbildning av utlands-svenska barn och ungdomar (SFS 1994:519). Som krav gäller i huvudsak att minst en förälder ska tjänstgöra vid svensk eller internationell organisation, vid ett svenskt företag eller vara sysselsatt med kulturell verksamhet som familjens

försörjning är beroende av. Icke behöriga barn tas emot i mån av plats, men skolan har inte rätt till statsbidrag för dem.

Behöriga och därmed statsbidragsberättigade är också norska grundskoleelever som undervisas vid svenska utlandsskolor. Ett samarbetsavtal är upprättat mellan Sverige och Norge där man enats om att ta emot varandras elever i sina respektive utlandsskolor. Detta avtal omfattar inte gymnasieskolan.

Behörighetskraven för elever som vill delta i distansundervisning är i stort desamma som för den reguljära undervisningen. Kravet för att vara behörig till kompletterande svensk undervisning är dock endast att minst en förälder är svensk medborgare.

Svenska utlandsskolor

De svenska utlandsskolorna kan delas in i tre grupper. Skolor som kommit till på initiativ av ett eller flera företag och som huvudsakligen ordnar undervisning för barn till företagets tjänstemän, missionsskolor och den stora gruppen "övriga" skolor med barn från olika kategorier. Huvudman för en skola är oftast en svensk skolförening på orten, en missionsorganisation eller ett svenskt företag.

Läsåret 1999/00 bedrevs undervisning för elever i grundskolan vid 31 svenska utlandsskolor spridda i 22 länder. Jämfört med föregående läsår har grundskolorna minskat med en. Grundskolan i Urrá, bedrev inte någon reguljär undervisning läsåret 1999/00. Vid fem av de 31 utlandsskolorna erbjuds både grundskole- och gymnasieundervisning. Antalet skolor är flest i Europa (16 skolor). I Afrika finns 7 skolor, i Asien sex och i Amerika två.

Tabell 66. Reguljär utbildning vid svenska utlandsskolor 15 oktober 1995–1999

Läsår	Antal länder	Antal skolor/ huvudmän	Antal behöriga elever i grundskolan ¹⁾	Totalt antal elever i grundskolan ²⁾	Antal behöriga elever i gymnasieskolan	Totalt antal elever i gymnasieskolan
1995/96	26	33	996	1 063	119	152
1996/97	25	33	866	999	111	151
1997/98	25	33	968	1 088	111	160
1998/99	23	32	925	1 046	112	165
1999/00	22	31	891	1 031	113	166

¹⁾ Elever från Sverige som uppfyller kraven för behörighet samt elever från Norge som enligt samarbetsavtal ska erbjudas undervisning.

²⁾ Både behöriga och obehöriga elever som deltar i reguljär grundskoleutbildning i utlandet.

Uppgifter om svenska utlandsskolor samlades 1994/95 in för första gången inom ramen för Skolverkets nationella uppföljningssystem för skolsektorn.

Antalet elever i utlandsskolor med grundskolenivå har de två senaste åren minskat med 57 (ca 5 %) elever, det senaste året med 15 elever. Antalet elever i svenska utlandsskolor med gymnasial undervisning ökade läsåret 1999/00 med 1 elev till 166. Från läsåret 1994/95 har det totala antalet elever i svenska utlandsskolor på gymnasial nivå ökat med drygt 10 procent till 166. Gymnasial utbildning i utlandet startade som försöksverksamhet i fyra skolor från och med läsåret 1994/95. Skolorna i London, Fuengirola, Madrid och Nairobi har därefter på försök bedrivit reguljär gymnasieutbildning under fem år. En utvärdering av försöksverksamheten har genomförts av Skolverket. I enlighet med utvärderingens förslag har verksamheten permanentats från och med den 1 juli 1999.

De elever som deltar i undervisning motsvarande grundskolenivå är till övervägande del svenska elever som uppfyller kraven för behörighet samt elever med norskt och finskt ursprung. Fram t.o.m. 1996-06-30 var hela denna grupp statsbidragsberättigade men från 1996-07-01 har avtalet med Finland ändrats så att finska elever inte är berättigade till svenskt statsbidrag. Dessa elever redovisas därför inte separat utan återfinns i totalt antal elever i grundskolan. Av de totalt 1031 elever som läsåret 1999/00 fått undervisning på grundskole-

nivå går merparten (886 elever) i någon av årskurserna 1-6, medan endast 145 elever går i årskurserna 7-9 en minskning med 13 elever det senaste året.

Vid flertalet svenska utlandsskolor deltar elever från andra länder än Sverige i undervisningen. Endast vid 9 av de 31 skolorna undervisas enbart svenska elever. I de övriga 22 skolorna är 98 elever norska, 69 finska och resterande 28 från andra länder.

Andelen 6-åringar i årskurs ett var hög i de flesta utlandsskolorna. I oktober 1999 var 45 procent av eleverna i årskurs ett sex år. Andelen kan jämföras med skolorna i Sverige där knappt fyra procent av eleverna i den kommunala grundskolans första årskurs var sex år eller yngre. Motsvarande andel för de fristående grundskolorna i Sverige var 14,5 procent.

Tabell 67. Antal elever i reguljär utbildning vid svenska utlandsskolor den 15 oktober 1995-1999

Läsår Nivå	Antal elever i				
	Europa	Asien	Afrika	Amerika	Samtliga
1995/96	790	198	203	24	1 215
1996/97	741	182	182	45	1 150
1997/98	812	195	190	51	1 248
1998/99	871	145	166	29	1 211
1999/00	928	108	136	25	1 197
därav med undervisning i					
grundskolan	778	108	120	25	1 031
åk 1-6	651	108	102	25	886
åk 7-9	127	0	18	0	145
gymnasieskolan	150	0	16	0	166
därav med inriktning mot					
Naturvetenskapsprogrammet ¹⁾	44	0	4	0	48
Samhällsvetenskapsprogrammet ²⁾	98	0	12	0	110
Övrig inriktning ³⁾	8	0	0	0	8

¹⁾ Elever som går naturvetenskapsprogrammet (före läsåret 1997/98 även naturvetenskaplig linje).

²⁾ Elever som går samhällsvetenskapsprogrammet (före läsåret 1997/98 även humanistisk linje, 3-årig ekonomisk linje eller samhällsvetenskaplig linje).

³⁾ Elever som följer en studieväg enligt norsk läroplan.

Gymnasieutbildningen bestod läsåret 1999/00 endast av treåriga studieförberedande program. Flertalet elever, 66 procent hade valt en utbildning med samhällsvetenskaplig inriktning medan 29 procent av eleverna läste på naturvetenskapliga studievägar. Den resterande andelen läste på en studieväg enligt norsk läroplan.

Distansundervisning

Utöver den reguljära grund- och gymnasieutbildningen erbjuds också annan utbildning för utlandssvenskar i form av distansundervisning och kompletterande svensk undervisning. Distansundervisning kallades tidigare korrespondensundervisning. Utbildningsformen är avsedd för ungdomar som skulle varit elever i någon av grundskolans årskurser 7-9 eller på gymnasieskolan, men som bor på en ort där svensk undervisning på de nivåerna inte bedrivs. Elev som är behörig till distansundervisning har rätt till studiematerial utan kostnad och att få handledning om det på orten finns en svensk utlandsskola med årskurserna 1-6.

65 elever deltog i distansundervisning med handledning vid svenska utlandsskolor, en minskning med 34 elever från läsåret 1998/99. Ytterligare 57 elever deltog i distansundervisning utan att få handledning från personalen vid en svensk utlandsskola.

Kompletterande svensk undervisning

Kompletterande svensk undervisning är avsedd för barn och ungdomar som deltar i utländsk utbildning och som vill upprätthålla och utveckla sina kunskaper i svenska och om Sverige. Den omfattar normalt några timmar i veckan och följer en särskild kursplan som Skolverket utarbetat. Kompletterande svensk

undervisning anordnas av flertalet svenska utlandsskolor, men kan också anordnas av andra huvudmän, vanligtvis en svensk skolförening.

Totalt deltog drygt 3 748 elever (inklusive elever i utländsk skola, se stycket Utländsk skola) i kompletterande svensk undervisning 1999/00, varav 380 undervisades vid någon av de svenska utlandsskolorna. Majoriteten undervisades alltså genom andra huvudmäns försorg.

Utländsk skola

En internationell skola, Lycée International i Saint Germain-en-Laye utanför Paris får statsbidrag för att bedriva en utökad form av kompletterande svensk undervisning. Skolan är en statlig fransk grund- och gymnasieskola som har en svensk sektion där 119 elever undervisades 6-8 timmar i veckan läsåret 1999/00. Den treåriga försöksverksamhet som genomförts med utökad svensk undervisning vid International School of Paris och The International School of Geneva (La Chataignerai) har avslutats då antalet elever minskat kraftigt. Den utökade svenska undervisningen vid American School of Warsaw fortsatte sin verksamhet läsåret 1999/00 med 40 deltagande elever.

Europaskolor

Det finns cirka 17 000 barn/elever från medlemsländerna, från 1995 även från Sverige, som går i Europaskolor. Dessa finns i Bryssel och Mol i Belgien, Culham i England, Varese i Italien, Luxemburg, Bergen i Nederländerna, Karlsruhe och München i Tyskland. Sverige har byggt upp svenska sektioner i Bryssel och Luxemburg.

Eleverna går från ungefär fyra års ålder, 2 år, i förskolan (54 svenska elever läsåret 1999/00), därefter från 6 års ålder i primärstadiet under 5 läsår (168 svenska elever läsåret 1999/00) och sist i sekundärstadiet under 7 läsår (136 svenska elever läsåret 1999/00) där studierna avslutas med "europeisk studentexamen" (Baccalaureate Européenne en motsvarighet till IB=International Baccalaureate), som ger behörighet till EU-ländernas universitet och högskolor. Undervisningen följer speciella läroplaner, kurs- och timplaner.

Europaskolornas verksamhet redovisas här endast på detta sätt (elevdata m m ingår inte i tabellerna 66-71).

12.2 Resurser

Lärare

Vecka 42 1999 var 289 lärare anställda vid de svenska utlandsskolorna. Av dessa arbetade 192 vid skolor i Europa. En något större andel av lärarna än förra året, 44 procent, tjänstgjorde mindre än 40 procent.

Liksom vid skolorna i Sverige är kvinnorna i klar majoritet inom lärarkåren. Hela 76 procent av lärarna är kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning är 75 procent, en minskning med två procentenheter jämfört med föregående år.

Tabell 68. Lärare vid svenska utlandsskolor vecka 42 1997, 1998 och 1999

Läsår	Antal tjänstgörande lärare		
	Män	Kvinnor	Totalt
Pedagogisk utbildning			
1997/98 Lärare totalt	84	251	335
antal med ped. utbildning	62	185	247
andel (%) med ped. utbildning	74	74	74
1998/99 Lärare totalt	78	218	296
antal med ped. utbildning	61	167	228
andel (%) med ped. utbildning	78	77	77
1999/00 Lärare totalt	69	220	289
antal med ped. utbildning	51	166	217
andel (%) med ped. utbildning	74	75	75

Vid mättillfället (vecka 42 1999) uppgick den fastställda undervisningstiden till drygt 4 600 lärarveckotimmar. Av dessa timmar avsåg 74 procent grundskolan

och 16 procent gymnasieskolan. Resterande timmar avsåg kompletterande svensk undervisning och distansundervisning med handledning.

Det genomsnittliga antalet lärarveckotimmar per elev var i grundskolan 3,3 och i gymnasieskolan 4,4.

Kostnader

Den totala kostnaden för utlandsskolor har för läsåret 1998/99 minskat från föregående år med 3 miljoner kronor till 123. En betydande del av skolornas kostnader finansierades liksom tidigare med statsbidrag som 1998/99 uppgick till 57 miljoner kronor.

Tabell 69. Kostnader för svenska utlandsskolor läsåren 1996/97–1998/99 fördelade på utbildningsnivå (löpande priser)

	Samtliga skolor Kostnad totalt Kronor	Kostnad per elev ¹⁾ (kr) i genomsnitt för				
		Grundskolan åk 1–6	åk 7–9	Gymnasie- skolan	Handledning vid distans- undervisning	Kompletteran- de svensk undervisning
1996/97	110 241 692	77 400	123 000	107 700	57 900	5 300
1997/98	126 059 700 ²⁾	79 000	130 600	105 000	64 500	5 000
1998/99	122 819 788³⁾	88 200	124 500	98 100	59 200	5 200
min	411 500	30 300	41 500	42 000	5 200	300
max	38 742 868	191 000	217 300	157 200	139 500	10 900

¹⁾ Antal elever den 15 oktober 1996, 1997 och 1998

²⁾ Kostnad totalt för samtliga skolor läsåret 1997/98 omfattar alla skolor utom två, Guinea Bissau (på grund av krigstillstånd) och Sao Paulo. Läsåret 1997/98 bedrev 33 skolor undervisning i utlandet.

³⁾ I kostnad totalt ingår uppgifter från 31 skolor. Två skolor har inte lämnat uppgift om kostnaderna för läsåret 1998/99.

Kostnaden för verksamheten vid de svenska utlandsskolorna skiljer sig mycket åt mellan skolorna. Genomsnittskostnaden för en elev i årskurs 1–6 är 88 200 kronor, vilket är en ökning med 9 200 kronor per elev jämfört med föregående läsår. Kostnaderna varierar per skola mellan 30 300 och 191 000 kronor per elev.

Genomsnittskostnaden per elev för undervisning i årskurs 7–9 är 124 500 kronor. Det är en väsentligt högre kostnad per elev än i årskurs 1–6 men en sänkning av kostnaderna med ca 6 000 kronor jämfört med föregående läsår. Skillnaden i kostnader (per elev) läsåret 1998/99 mellan årskurs 1–6 och 7–9 är 36 300 kronor. Den lägsta genomsnittskostnaden per elev i årskurs 7–9 läsåret 1998/99 är 41 500 kronor och den högsta är 217 300 kronor.

Kostnaden per gymnasieelev är i genomsnitt 98 100 kronor vilket är 6 900 kronor mindre per elev än föregående läsår. Kostnaderna skiljer sig emellan varierar mellan 42 000 och 157 200 kronor per elev.

För de övriga verksamheterna, handledning vid distansundervisning och kompletterande svensk undervisning som bedrivs vid de svenska utlandsskolorna, är genomsnittskostnaden 59 200 respektive 5 200 kronor per elev. Kompletterande svensk undervisning omfattar endast ett par undervisningstimmar per elev och vecka.

12.3 Resultat

Grundskolan

Lsåret 1998/99 fick 48 elever slutbetyg från grundskolan vid 7 svenska utlandsskolor. Sju av eleverna (15 %) hade inte nått målen i ett eller flera ämnen en minskning från föregående läsår då 17 elever (37 %) inte nått målen i samtliga ämnen. En av orsakerna till att man inte når målen i ett eller flera ämnen i en utlandsskola kan vara att eleven har flyttat under högstadiet och därför gått miste om undervisningen. En annan kan vara att betygsunderlag saknas på grund av att eleven inte deltagit tillräckligt länge i undervisningen där slutbetyget utfärdas.

Elevernas slutbetyg var som tidigare år genomgående höga. Det genomsnittliga meritvärdet för samtliga elever var 237 där flickornas var 248 och pojkarnas 222. I den svenska grundskolan var läsåret 1998/99 det genomsnittliga meritvärdet 202, för flickorna 214 och pojkarna 191.

Tabell 70. Slutbetyg i årskurs 9 för elever vid svenska utlandsskolor läsåret 1998/99

	Elever som avslutat åk 9		Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som är behöriga till gymnasiesk.	Elever som ej nått målen av de som fått eller skulle ha fått mål- och kunskapsrelaterade slutbetyg							
	Totalt	därav med slutbetyg			Totalt		I ett ämne		I två eller flera ämnen		I alla ämnen	
					Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)	Antal	Andel(%)
Grundskolan Totalt	48	48	237	98	7	15	5	10	2	4	0	0
<i>därav</i>												
pojkar	20	20	222	100	2	10	0	0	2	10	0	0
flickor	28	28	248	96	5	18	5	18	0	0	0	0

Av de 48 elever som fick slutbetyg från de 7 grundskolorna läsåret 1998/99 nådde alla målen i ämnena engelska och matematik medan det i svenska var en elev som inte nådde målen. I engelska fanns största andelen mycket väl godkända, MVG (48%). Betygsvariationen utlandsskolorna emellan var stor.

Gymnasieskolan

Totalt 44 elever avslutade sina studier och fick avgångsbetyg från de fem utlandsskolor som bedrev gymnasieutbildning 1998/99. Av dem gick 23 elever Samhällsvetenskapsprogrammet och 15 gick Naturvetenskapsprogrammet. Sex elever gick ut med slutbetyg från Specialutformat program. Bland samtliga elever som gick ut gymnasieskolan hade 12 elever reducerat och 13 elever utökat program. Andelen behöriga till högskolestudier hade sjunkit till 84 procent från 96 procent föregående läsår.

Tabell 71. Elever med avgångsbetyg från gymnasieskolans program läsåret 1998/99

Studieväg Kön	Antal elever som fått slutbetyg	Genomsnittlig betygs-poäng	Ant elever med grundl. behörighet till universitets- och högskolestudier	Antal elever med reducerat program	Antal elever med utökat program
Gymnasieskolan totalt	44	14,70	37	12	17
<i>därav</i>					
män	21	14,21	17	7	8
kvinnor	23	15,14	20	5	9
Nationella program	38	14,28	31	12	13
<i>därav</i>					
Naturvetenskapspr(NV)	15	15,11	11	4	6
Samhällsvetenskapspr(SP)	23	13,74	20	8	7
Specialutformade program (SM)	6	17,35	6	0	4

Genomsnittligt betygs-poäng för alla elever som gick ut gymnasieskolan vid de fem utlandsskolorna var läsåret 1998/99 14,7. Liksom grundskoleeleverna, med slutbetyg från utlandsskolor, hade även gymnasieeleverna något högre genomsnittlig betygs-poäng än svenska elever.

13

Total kostnad för barnomsorg och skola

I tabellen nedan redovisas en sammanställning av kostnader för barnomsorgens olika delverksamheter samt för skolväsendets skolformer fördelade på huvudman. Barnomsorgens totala kostnader uppgick 1999 till 39,7 miljarder kronor och skolan till 93,3 miljarder kronor. Dessa båda verksamheter utgör tillsammans 44 procent av den kommunala sektorns samlade kostnader.

Förskolan står för två tredjedelar av barnomsorgens kostnader, 26,1 miljarder kronor 1999. Fritidshemmen kostade 8,5 miljarder kronor (22%) och familjedaghemmen 4,6 miljarder kronor (12%). De öppna verksamheterna, dvs. öppen förskola och öppen fritidsverksamhet för 10-12-åringar, står för en procent av kostnaderna och kostade 315 resp. 121 miljoner kronor 1999. De kostnader som redovisas här är kommunernas kostnad för barnomsorg, vilket inkluderar ersättningar till verksamhet i enskild regi.

Skolväsendet består av tio skolformer, varav grundskolan (inkl. sameskolan) är den största. 1999 svarade den för 60 procent av skolväsendets samlade kostnader, vilket motsvarar 56,3 miljarder kronor. Gymnasieskolan står för 24 procent (22 miljarder kr) och den kommunala vuxenutbildningen inklusive kunskapslyftet, för sju procent (6,6 miljarder kr). Kostnaderna för förskoleklass, den nya skolform som tillkom 1 januari 1998, uppgår till 3,6 miljarder kronor, vilket motsvarar fyra procent av de totala kostnaderna för skolväsendet. Särskolan svarar för närmare fyra procent (3,5 miljarder kr) och svenska för invandrare (sfi) för drygt en halv procent (604 miljoner kr). Specialskolan, särvox och statens skolor för vuxna (SSV) utgör tillsammans mindre än en procent (620 miljoner kr).

Om skolans totalkostnad fördelas på huvudman svarar skolor och utbildningar i kommunal regi för drygt 95 procent av kostnaderna. Landstingens utbildningar stod för 0,9 procent, statliga utbildningar för 0,6 procent och utbildningar med enskild huvudman för 3,2 procent.

Jämfört med 1998 är den totala kostnaden för barnomsorg oförändrad.¹ Kostnaden för den största delverksamheten, förskola, är densamma 1999 som 1998. Kostnaden för familjedaghem har däremot minskat medan kostnaden för fritidshem ökat.

Kostnaden för skolväsendet totalt har ökat med närmare sex procent (5 miljarder kr) mellan 1998 och 1999.¹ Ökningen beror till stor del på ökade kostnader i de båda största skolformerna, grund- och gymnasieskolan. Kostnaden för särskolan har också ökat. Många kommuner bedrev inte verksamhet i förskoleklass under hela kalenderåret 1998 och kostnaden för denna skolform är därför större 1999 än 1998. Den totala kostnaden har ökat för samtliga skolformer, utom komvux och SSV, jämfört med föregående år.

---

¹ Vid jämförelser med tidigare år används konsumentprisindex (KPI).

Tabell 72. Kostnader för barnomsorg och skola 1999

	Kostnad miljoner kr
Barnomsorg	
Totalt samtliga huvudmän¹⁾	39 721
därav förskola	26 121
familjedaghem	4 616
fritidshem	8 548
öppen förskola	315
öppen fritidsverksamhet	121
Skolväsendet	
Totalt samtliga huvudmän	93 260
därav förskoleklass	3 623
grundskola (inkl. sameskolan)	56 295
särskola	3 503
specialskolan	468
gymnasieskola	22 028
komvux	6 587
särsvux	107
sfi	604
ssv	45
Skolväsendet per huvudman och skolform	
Kommunal huvudman	88 874
därav förskoleklass	3 484
grundskola	54 530
särskola	3 355
gymnasieskola	20 327
komvux ²⁾	6 468
särsvux	107
sfi	604
Landsting som huvudman	869
därav särskola ³⁾	37
gymnasieskola	713
komvux	119
Statlig huvudman	542
därav sameskola	29
specialskola	468
ssv	45
Enskild huvudman	2 974
därav förskoleklass ⁴⁾	140
grundskola	1 736
särskola ⁵⁾	111
gymnasieskola ⁶⁾	987

¹⁾ Kostnaden avser verksamhet i kommunal regi samt kommunala ersättningar till enskilda anordnare.

²⁾ I uppgiften ingår även 1 159 miljoner för kostnader hos externa utbildningsanordnare.

³⁾ Uppgiften avser statsbidrag (10 miljoner 1999) och ersättning från kommuner (27 miljoner 1999).

⁴⁾ Kostnaden avser verksamhet i fristående förskoleklass, i internationella skolor samt kommunalt bidrag till enskild verksamhet.

⁵⁾ Kostnaden avser kommunala ersättningar till fristående särskolor.

⁶⁾ Kostnaden avser endast skolor berättigade till kommun- eller statsbidrag.